SENE: 8 SAYI: 90

Adliye Cerîdesi

KÂNUNSANÎ - 1930

MÜNDERİCAT

RESMÎ KISIM

Kararnameler:
-- Adliye tevcihatı.

Kanunlar:
-- 1536, 1537, 1538, 1539, 1540, 1541, 1543, numaralı kanunlar.

Kararlar ve Tefsirler:
-- 150, 151, 153 numaralı tefsirler ve 537, 539 numaralı kararlar.

H. V. Kararları:
-- 8504, 8505, 8506, 8508, 8509 8524, 8561, 8569, 8584, 8599, 8614 numaralı kararnameler.

Mütalâalar:
-- Hukukî mütalâalar.
-- Cezaî mütalâalar.
-- Aramızdan ebediyen ayrılanlar.

İstatistikler:
-- 928 ve 929 iki senelik mahkeme ve daireler mesaisinin tahlili istatistiki.

GAYRİ RESMÎ KISIM
-- Aile birliğinin sıyaneti ve sureti umumiyede hinaye tedbirleri.

Kararlar:
-- Türk Temyiz Mahkemesi kararları.
-- İsviçre federal mahkemesi kararları.

İLÂVE FORMALAR
-- İcra ve İflâs kanunu.
-- Ticaret kanunu, Deniz ticareti.
-- Ceza muhakemeleri usulü kanunu.

ABONE ŞERAİTİ

Adet		Kuruş
12	Bir Seneliği	300

Perakende olarak beher numarası Kuruş 30

İSTANBUL
CEZRÎ MATBAA
1930

MİLLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

Adliye Vekâleti tarafından neşrolunur.

T.C. EŞME MÜDDEİ UMUMİLİĞİ

Adliye Ceridesi

Adliye Vekâleti tarafından ayda bir neşrolunur.

Sene: 8 Kânunsani 1930 Sayı: 90

RESMÎ KISIM

ADLİYE TEVCİHATI

Karar numarası: 71

45 lira maaşlı İzmir azalığına Ankara birinci hukuk azasından Ali Rıza,

35 lira maaşlı Akhisar hukuk hâkimliğine talebile İnegöl hukuk hâkimliğinden müstafi Muzaffer,

35 lira maaşlı Mecitözü ceza hâkimliğine Çorum müddei umumî muavini İlyas,

40 lira maaşlı Gürün müddei umumilığine Yozgat sulh hâkimi Mustafa Fethi,

40 lira maaşlı İzmir azalığına talebile Yozgat azasından Kadri,

45 lira maaşlı Yozgat azalığına tahviline karar verilmiş olan İzmir azasından Şükrü,

22 lira maaşlı Konya ikinci müstantikliğine Meslek mektebi mezunlarından Muhittin,

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA

493

100 lira ücretle Ankara tahrir naipliğine Artüvin tahrir naibi Hayri,

100 lira ücretle Aydın tahrir naipliğine Ankara tahrir naibi Hasan Fehmi Beylerin tayinleri tensip kılınmıştır.

25 - 12 - 929

karar numarası: 72

Açık bulunan Temyiz mahkemesi azalığı için hâkimler kanununun on beşinci maddesine göre Temyiz umumî heyetince yapılan intihap neticesinde çok rey kazanan Adana asliye mahkemesi reisi Tevfik Beyefendinin tayini tensip kılınmıştır.

25 - 12 - 929

Memuriyetleri değişmeksizin maaşlarına zammedilen hâkimlerin isimlerini gösterir cedveldir

Artan maaşı		Maaşı sabıkı
30	Karaman müddei umumî muavini Nevzat B.	25
90	Adana reisi Mehmet Tevfik Bey	70
40	İstanbul ikinci sınıf sulh hâkimi Suphi B.	35
75	Kastamonu reisi Abdussemet Bey	55

KANUNLAR

Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 573 üncü maddesine bir fıkra ilâvesine dair kanun

Kanun numarası: 1539
Neşri tarihi: 25 - 12 - 929

Madde 1 — Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 573 üncü maddesine aşağıdaki fıkra ilâve edilmiştir.

7 — Memuriyet vazifesini yapmakta ihmal ve terahi gösterilmesi veya kanuna göre verilen emirlerin makbul bir sebep olmaksızın yapılmaması.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya Adliye Vekili memurdur.

17 - 12 - 1929

* * *

Müzayede, münakasa ve ihalât kanununun altıncı maddesinin tadiline dair kanun

kanun numarası: 1540
Neşri tarihi: 25-12-929

Madde 1 — 22 nisan 1341 tarih ve 661 numaralı müzayede, münakasa ve ihalât kanununun altıncı maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Ancak Nafia inşaat ve tamiratında, muvakkat teminat akçesi

495

müteahhide istihkakına mahsuben vuku bulacak tediyelerden yüzde yedi buçuk kesilmek suretile kat'î teminat miktarına peyderpey iblâğ olunur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükmünü icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

17 - 12 - 1929

* * *

Maaş kanununun sekizinci maddesinin tadiline dair kanun

kanun numarası: 1538
Neşri tarihi: 28-12-929

Madde 1 — 20 haziran 1927 tarih ve 1108 numaralı Maaş kanununun sekizinci maddesinin ilk fıkrası aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

(Resmî bir vazife ifası için memuriyet mevkiinden ayrılanların ve memurin kanununun 78, 79, 84 üncü maddelerinde yazılı mezuniyetleri istimal eyleyenlerin yerlerinde vekâleten vazife görenlere üç aydan ziyade devam eden müddet için.

Ve refiki olmayan veyahut ayni daire ve müessese içindeki refikleri arasında ihtisas veya zaman sebebile vazifesini ifa edebilecek kimse bulunmayan memurların mezuniyet veya muvakkat memuriyetleri halinde yerlerine hariçten getirilecek vekillere ve birinci fıkradaki ahval haricinde bir vazifeye vekâlet edenler işe başladıkları tarihten itibaren aşağıdaki şekillerde maaş verilir.)

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

21 - 12 - 1929

* * *

28 mayıs 1928 tarih ve 1324 numaralı Damga Resmi kanununun on üçüncü maddesinin sekizinci fıkrasının tadiline dair kanun

Kanun numarası: 1541
Neşri tarihi: 28-12-929

Madde 1 — 28 mayıs 1928 tarih ve 1324 numaralı Damga resmi kanununun on üçüncü maddesinin sekizinci fıkrası aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

8 — Her türlü ihale kararları (ihale bedeli üzerinden elli kuruşta on para)

Madde — 2 Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya Maliye ve Adliye Vekilleri memurdur.

21 - 12 - 1929

* * *

Teşviki sanayi kanununun 26 ve 42 inci maddelerinin tadili hakkında kanun

kanun numarası : 1543
Neşri tarihi: 28-12-929

Madde 1 — Teşviki Sanayi kanununun 26 ıncı maddesi şu suretle tadil edilmiştir:

Sınaî bir müessesenin ahara devir veya icarı takdirinde o müessesenin istifade ettiği müsaade ve muafiyetler dahi aynen yeni sahip veya müstecire intikal ve müessesenin başka yere nakli halinde muafiyetler aynen devam eder. Ancak işbu nakil, devir veya icar muamelesinin altı ay zarfında tahriren İktısat Vekâletine ihbarı ve muafiyet ruhsatnamesinin tebdilinin talep edilmesi mecburidir. Aksi takdirde ruhsatname hükümsüz addolunur.

Madde 2 — Mezkûr kanunun 42 inci maddesi şu suretle tadil edilmiştir:

Bu kanunun neşrinden evvel muafiyet ruhsatnamesi almış bulunan bilûmum müesseseler 1 kânunuevvel 1329 tarihli Teşviki Sanayi kanunu muvakkatinin hitamı müddetine kadar eski müsaade ve muafiyetlerden istifadeye devam edebilirler. Bunlardan müracaat edenler sınıflarına göre ve bu kanun ahkâmına tevfikan yeniden muafiyet ruhsatnamesi almak hakkını haizdirler.

Madde 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 4 — Bu kanunun ahkâmını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

21 - 12 - 1929

Türkiye Cümhuriyeti ile Ürüguay Cümhuriyeti arasında aktolunan dostluk mukavelenamesinin tasdiki hakkında kanun

Kanun numarası: 1536
Neşri tarihi: 24 - 12 - 929

Madde 1 — Türkiye Cümhuriyeti hükûmeti ile Ürüguvay Cümhuriyeti beyninde Romada 1929 senesi kânunusanisinin dördüncü günü imza olunan dostluk muahedenamesi tasdik olunmuştur.

Madde 2 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren mer'idir.

Madde 3 — Bu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

17 - 12 - 1929

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetile Ürüguay Cümhuriyeti arasında dostluk muahedesi

Türkiye Reisicumhuru Hazretleri ve Ürüguay Cümhuriyeti Reisi iki millet arasındaki münasebatı samimî ve devamlı dostluk esaslarına istinat ederek tesis etmek arzusile mütehassis olduklarından bir dostluk muahedenamesi aktini kararlaştırmışlar ve murahhasları olarak:

Türkiye Reisicümhuru Hazretleri:

İtalya Devleti nezdinde Türkiye Cümhuriyeti fevkalâde murahhası ve büyük Elçisi Muhtar Suat Beyi;

Ürüguay Cümhuriyeti Reisi;

Ürüguay Cümhuriyetinin İtalya Hükûmeti nezdinde Fevkalâde murahhası ve orta Elçisi Don Diego Pons'u murahhas tayin eylemişlerdir.

Mezkûr murahhaslar usulüne muvafık buldukları salâhiyetnamelerini teati eyledikten sonra atideki ahkâmı kararlaştırmışlardır.

Madde 1 — İki yüksek Âkitlerin Hükûmet ve Milletleri beyninde daimî sulh ve devamlı dostluk mevcut olacaktır.

Madde 2 — Yüksek Âkit taraflar, beyninde hukuku düvel esasatına tevfikan siyasî ve konsolosluk münasebatı tesis etmek salâhiyetini haiz olacaklardır.

Yüksek Âkit taraflardan her birinin siyasî ve konsolosluk ajansları diğerinin arazisinde hukuku düvel kavaidile tayin edilen aynı muameleye tabi tutulacaklardır.

Madde 3 — İşbu muahedename âkit memleketlerin her birinde kanunî muamelâtın ikmalinden sonra tasdik olunacaktır.

Balâdaki mevadı tastik etmek üzere isimleri zikredilen murahhaslar işbu muahedeyi imzaladılar ve mühürlediler.

Romada iki nusha olarak her biri Fransızca ve İspanyolca lisanlarile 4 kânunusani 1929 tarihinde tanzim edilmiştir.

İmza — *Diego Pons*

İmza — *Suat*

* * *

30 mayıs 1929 tarihinde imza olunan Türkiye - İtalya tahkim namesi hakkında kanun

kanun numarası: 1537
Neşri tarihi: 24-12-929

Madde 1 — İtalya hâkimiyeti altında bulunan bazı adalarla Anadolu sahili arasında kâin bir kısım adacıkların Lozan muahedesi mucibince Türkiyeye mi yoksa İtalyaya mı ait olması lâzım geleceğini hakem karalile tayin etmek keyfiyetinin La Haye Beynelmilel daimî adalet divanına tevdiini mutazammın 30 - 5 - 1929 tarihinde Ankarada imza edilmiş olan Türkiye - İtalya tahkimnamesi kabul ve tasdik olunmuştur.

Madde 2 — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 3 — İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

17 - 12 - 1929

Türkiye Cümhuriyet Hükûmeti ile İtalya Hükûmeti Kraliyesi arasında tahkimname

Bir taraftan,

Hariciye Vekili ve İzmir meb'usu Doktor Tevfik Rüştü Beyefendi tarafından temsil edilen Türkiye Cümhüriyeti Hükûmeti,

Diğer taraftan,

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti nezdinde büyük Elçisi Luca Orsini Baroni Hazretleri tarafından temsil kılınan İtalya Hükûmeti Kraliyesi,

499

Kastellorizo (Castellorizo) adası ile Anadolu sahilleri arasındaki kara sularının tahddi dolayisile zuhur eden mesaili La Haye Beynelmilel adalet daimî divanına arz ve tevdi etmeği muvafık bulmuşlar ve kararlaştırmışlardır.

Zirde vazıülimza olanlar, usul ve kavaidine muvafık bulunan salâhiyetnamelerini ibraz ettikten sonra aşağıdaki tahkimnameyi kabul eylemişlerdir:

Madde 1 — La Heye Beynelmilel Adalet daimî divanından berveçhi âti mesail hakkında kararını vermesi rica olunacaktır:

1 - A) Lozan muahedesi mucibince atideki adaların bilâ kaydü şart ve heyeti umumiyesile Türkiyeye mi veyahut bunlarınt heyeti umumiyesile İtalyaya mı ait olmaları lâzım geldiğinin beyan olunması:

Çatal ada (Volo), Üvendire (Ochendra), Furnakya (Funachia), Katovolo (Cato Volo), Prasudi (Prasoudi), Sen Giorgia (Rho), Meradi, Çatulata (Tchatulata), Pigi (Pighi), Dasia (Dasya), Makri (Macri), Psomi, San Giorgio (Aya Yorgi), Polifados, Psoradya (Psuradie), İpsili, Alimentarya (Alimentaria), Karavola (Caravola), Ros Vuçaki (Rocci Vutchachi), Mavro Poini. Mavro Poinki (Mavro Poinachi) .

B) Divan bu adaların heyeti umumiyesini tarafeynden birine teffiz veya bunları hanği tarzda olursa olsun, iki taraf beyninde taksim eylediği takdirde bahrî ve mahalli hayat icabatının sıyaneti için iki memleketin mütekabil menafii dahilinde tedabir alınması lâzım gelip gelmediğinin ve lâzımsa ne gibi tedbirler alınması icap ettiğinin beyan olunması.

2 - Diğer cihetten Lozan muahedesi mucibince, Bodrum koyunda kâin Kara Ada nam adacığın bilâkaydü şart Türkiyeye mi veya bu adacığın bilâkaydüşart İtalyaya mı teffizi lâzım geldiğinin beyanı.

Madde 2 — Birinci maddede tesbit olunan meseleler, işbu tahkimnamenin mevkii mer'iyete vaz'ını müteakip La Haye Beynelmilel adalet daimî divanına, mezkûr tahkimname tarafeynden biri veya diğeri tarafından Divan kâtipliğine ba takrir tevdi edilmek tarikile arzolunacaktır.

Madde — 3 Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti Beynelmilel Adalet Divanı statüsünün 35 inci maddesinin ikinci bendi ahkâmına tevfikan mezkûr Divana hakkı kazasını tanıdığını ve kararına mutavaat edeceğini mübeyyin alelûsul bir beyannamenin tevdiini taahhüt eyler.

Madde 4 — Tarafeyn La Haye Beynelmilel Adalet Daimî Divanına, statüsünün 48 inci maddesi ve nizamnamesinin 33 üncü maddesi ahkâmına tevfiki hareketle noktai nazarlarını beyan ve müddealarını teşrihten karşılıklı muhtıralarının tevdii için kendilerine bahşedilen mühletin, Divan tarafından isdar olunacak kararnamede muayyen tarihten itibaren üç ay, icap ettiği takdirde mütemmim müddealarını da ihtiva etmek suretile aynı Hükûmetlerin cevaben verecekleri mukabil muhtıralarının tevdii için, yukarıda zikrolunan ilk muhtıraların tevdii tarihinden itibaren,

50

üç ay, ve mukabil muhtiralara karşı vaki olacak cevabı tahririler için de iki ay olarak tespitini müttefikan teklif eyliyeceklerdir.

Tarafeyn cevabı tahririlerin tevdiinden sonra bir ay müddetle Divanın emrine amade kalmak hususunda dahi mutabık bulunmaktadırlar.

Madde 5 — Bütün usul ve muamelât fransizca cereyan edecek ve karar bu lisan ile verilecektir.

Madde 6 — İşbu athkimname tasdik kolunacaktır. Tasdiknameler mümkün olduğu kadar sür'atle Romada teati edilecektir. Tahkimname tasdiknamelerin teatisini müteakip mevkii mer'iyete girecektir.

Madde 7 — İşbu tahkimnamede muharrer bulunmayan bilcümle hususatta Beynelmilel Adalet Daimî Divanı ahkâm ve mukarreratı tatbik olunacaktır.

Madde 8 — Bundan evvelki maddenin ahkâmı ancak usule müteallik mesaili istihtaf edebilir.

Ankarada 30 mayıs 1929 tarihinde bir tek nüsha hükmünde iki nüsha olaraak tanzim olunmuştur.

İmza İmza

Dr. Tevfik Rüştü *Luca Orsini Baroni*

301

KARARLAR VE TEFSİRLER

Safranbolunun Ovatintin köyünden Feyzi oğlu kara Hazım ve Mustafa oğlu Halilin ölüm cezasına çarptırılması hakkında

Karar No: 537

Safranbolunun Ovatintin köyünden Delikâhya oğlu Satıyı kütük getirmek üzere birlikte dağa giderek merkumu araba zincirlerini bağlamakla meşgul olduğu sırada balta ile taammüden ve müştereken öldüren mezkûr köy halkından Mustafa oğlu Halil ve Feyzi oğlu kara Hazım haklarında Bartın ağırceza mahkemesinden verilen ölüm cezasının tahvil ve tahfifini müstelzim bir sebep görülememiş olduğundan Teşkilatı Esasiye kanununun 26 ıncı maddesi mucibince mezkûr cezanın infazına, umumî heyetin on dördüncü in'ikadının birinci celsesinde karar verilmiştir.

14-12-1929

Ticaret muahedesi akteden memleketlerden gelecek pirinçlerin istihlâk resmi hakkında tefsire mahal olmadığına dair

karar No. 539

1 Teşrinievvel 1929 tarihinden itibaren mer'iyete giren 1499 numaralı yeni gümrük tarife kanunu, istihlâk resmine dair olan 15 nisan 1338 tarihli kanun hükmünü ilga etmektedir.

Ancak mezkûr 1499 numaralı kanunun muvakkat maddesi kendilerile ticaret muahedeleri aktolunarak kosolide edilmiş bulunan devletler muvaridatı meyanındaki şeker ve şekerli mevat ile petrol, benzin ve müştakatından mukavelename müddetinin hitamına kadar eski tarife mucibince gümrük ve istihlâk vergisile her kilosundan ayrıca sekiz kuruş inhisar resmi alınmasına devam olunacağını amir bulunmaktadır.

Diğer taraftan bazı hususî kanunlarda münderiç gümrük muafiyetlerinin 1499 numaralı kanunla mülga olup olmadıklarının tefsiri hakkında vaki olan müracaat üzerine mukaddema ittihaz olunan kararda da dermeyan olunduğu veçhile ahkâmı umumiyede zikir ve tadat suretile sarahat olmadıkça hususî kanun ve hükümlerin mer'i ve muteber olmaları zaruridir. Bir kanunla kabul edilmiş bulunan hususî mukavelelerin de

ayni mahiyette olmasına binaen yeni tarife kanununun mer'iyete geçtiği 1 teşrinievvel 1929 tarihinden sonra memleketimize girecek pirinçlerden de hükümleri mer'i mukaveleleri mucibince gümrük ve istihlâk ve sair resimlerin istifasına devam olunması tabiî bulunduğundan bu hususta ayrıca bir tefsir fıkrası tanzimine hacet görülmediği umumî heyetin on sekizinci in'ikadının birinci celsesinde takarrür etmiştir.

26 - 12 - 1929

Muamele vergisi kanununun üçüncü maddesinin birinci fıkrasının tefsiri

Tefsir No: 150

İthal veya imal veya bey ve furuht veya ihracından yalnız biri nhisar altında bulunan maddeler ithal, imal bey ve füruht ve ihraçlarında imuamele vergisine tabi değillerdir.

14 - 12 - 929

Gümrük muafiyetine ait bazı hususî kanunların mer'iyetlerinin devam edip etmiyeceğinin tefsiri

Tefsir No: 151

Cümrük tarife kanununun otuz birinci maddesinde sarahatle sayılan kanun ve hükümlerden maada hususî mahiyette kanun ve hükümler mer'i ve muteberdir.

14 - 12 - 929

15 nisan 1341 tarih ve 63 numaralı tefsirdeki (Ailenin bulunduğu mahal) tabirinin tefsiri

Tefsir No: 153

15 nisan 1341 tarih ve 63 numaralı tefsir kararının ikinci fıkrasındaki (Ailenin bulunduğu mahal) den maksat, ailenin yerleşmiş olduğu mahaldir. Aile ecnebi bir memlekette yerleşmiş bulunursa harcirahı bu mahalden verilir. Aile ecnebi bir memlekette muvakkaten bulunduğu takdirde harcırahı millî huduttan itibaren hesap olunur.

26 - 12 - 1929

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

503

H. V. KARARLARI

Katil maddesinden 15 sene agır hapse mahkûm Rasim oğlu Eyuubn kalan cezasının affı hakkında

Kararname No. 8614

Adliye Vekâletinden yazılan 25 - 11 - 1929 tarih ve 717 - 595 numaralı tezkerede katil maddesinden dolayı kat'î surette on beş seneye mahkûm ve 12 teşrinisani 1927 tarihindenberi İzmir hapishanesinde mahpus bulunan Rasim oğlu Eyubun hastalığı mahallî Hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak radoruna ve Vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 27 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek merkum Eyubun hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

27 - 11 - 929

İstiklâl mahkemesince 15 sene hapse mahkûm İsmail Saffet Beyin kalan cezasının affı hakkında

kararname No. 8505

Adliye Vekâletinden yazılan 26 - 9 - 1929 tarih ve 576 - 469 numaralı tezkerede, İstiklâl mahkemesince 15 seneye mahkûm ve 14 mayıs 341 tarihindenberi İstanbul hapishanesinde mahpus bulunan mütekait İsmail Saffet Beyin hastalığı mahallî Hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesiden musaddak raporuna ve Vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 6 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek mumaileyhin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

6 - 11 - 1929

Vazifesini sui istımal maddesinden mahkûm Raşit Efendinin hapis cezasının affı hakkında

kararname No: 8506

Adliye Vekâletinden yazılan 7 - 10 - 1929 tarih ve 591 - 485 numaralı tezkerede, vazifesini sui istimal maddesinden dolayı sureti kat'iyede altı ay hapse mahkûm bulunan Tütün inhisarı sabık muhammini Raşit Efendinin hastalığı mahallî hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve Vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre mahkûmiyetinin affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet icra Vekilleri heyetinin 6 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek mumaileyh Raşit Efendinin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

6 - 11 - 1929

Katil maddesinden 15 sene ağır hapse mahkûm Mehmet Ali oğlu Tahsinin kalan cezasının affı hakında

Kararname No : 8504

Adliye Vekâletinden yazılan 26 - 9 - 1929 tarih ve 575 - 470 numaralı tezkerede; katil maddesinden dolayı sureti kat'iyede 15 seneye mahkûm ve 9 - 7 - 340 tarihindenberi İstanbul hapishanesinde mahpus bulunan Edirneli Mehmet Ali oğlu Tahsinin hastalığı mahallî Hükûmet doktorunun tıbbıadli müessesesinden musaddak raporuna ve Vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 6 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek mahkûm Tahsinin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

6 - 11 - 1929

Cebellübnanlı İzzettin mahtumu Huseyin Necimin Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

kararname No: 8569

An asıl Cebelilübnan ahalisinden ve sabık Osmanlı tebaasından olup 1903 senesinde Ürüguay tabiiyetini iktisap eylediği ve Lozan ahit-

507

nâmesi mucibince tabiiyeti asliyesini zayi etmemiş ve müddeti muayyenesi zarfında memleketi lehinde hakkı hıyarını da istimal eylememiş olduğu anlaşılan Hüseyin Necim ibni İzzettin Efendinin 1312 numaralı kanunun 9 uncu maddesine göre Türk vatandaşlığından çıkarılması, Dahiliye Vekâletinin 30 - 10 - 1929 tarih ve 1953 - 860 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetinin 11 - 11 - 1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

11 - 11 - 1929

Katil maddesinden 15 seneye mahkûm Mehmet oğlu Hüseynin kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8584

Adliye Vekâletinden yazılan 18 - 11 - 1929 tarih ve 6090 - 575 numaralı tezkerede, katil maddesinden dolayı kat'î surette onbeş seneye mahkûm ve Denizli hapishanesinde mahkûm bulunan Çivril kazasının Bostancı kariyesinden Mehmet oğlu Hüseyinin hastalığı mahallî Hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak rapoauna ve Vilâyet İdare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 20 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek merkum Hüseynin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan geri kalan cezasının affı kararlaştırılmıştır.

20 - 11 - 1929

Resmî izin almaksızın tabiiyet değiştiren Eksenefon Haçopolonun Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

kararname No: 8599

Resmî izin almaksızın tabiiyetini değiştirdiği anlaşılan Beyoğlunda Asmalı mesçit sokağında 3 numaralı hane üzerine kayıtlı 1304 doğumlu Dimitri oğlu Eksenefon Haçopolonun vatandaşlık kanununa göre Türkiye vatandaşlığından çıkarılması, Dahiliye Vekâletinin 25 - 11 - 1929 tarih ve 2696 - 961 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetinin 27 - 11 - 1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

27 - 11 - 1929

Katil maddesinden 12 sene hapse mahkûm Hüseyin oğlu Cevdetin kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8508

Adliye Vekâletinden yazılan 17 - 10 - 1929 tarih ve 621 - 512 numaralı tezkerede, katıl maddesinden dolayı sureti kat'iyede 12 seneye mahkûm ve 15 kânunuevvel 1339 tarihindenberi Balıkesir hapishanesinde mahpus bulunan Hüseyin oğlu Cevdetin hastalığı mahallî Hükûmet doktorunun Tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve Vilâyet İdare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 6 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek mahkûm Cevdetin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

6 - 11 - 1929

Ahzü gasp maddesinden mahkûm Hasan oğlu İbrahimin kalan cezasının affı hakkında

kararname No: 8509

Adliye Vekâletinden yazılan 22 - 10 - 1929 tarih ve 633 - 528 numaralı tezkerde, ahzü gasp maddesinden dolayı sureti kat'iyede yedi sene ağır hapse mahkûm ve 18 şubat 1928 tarihinden beri İstanbul hapishanesinde mahpus bulunan Hasan oğlu İbrahimin hastalığı mahallî Hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve Vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 6 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek mahkûm İbrahimin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kirk ikinci maddesine tevfikan affı kararlaştırılmıştır.

6 - 11 - 1929

Ermeni milletinden Aram Kazaryan ile karısı Satenikin Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

kararname No: 8524

Sabık Osmanlı tebaasından olup 1913 senesinden beri Rusyada oturduğu ve millî mücadeleye iştirak etmeyerek Türkiye haricinde

52

kaldığı anlaşılan ermeni milletinden Vanlı Agop oğlu Aram Kazaryan ile karısı Satenikin 1041 numaralı kanuna göre Türkiye vatandaşlığından çıkarılması, Dahiliye Vekâletinin 30 - 11 - 1929 tarih ve 859 - 36 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetinin 6 - 11 - 1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

6 - 11 - 1929

Mişon oğlu Elya Baharın Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

kararname No: 8540

Resmî izin almaksızın tabiiyetini değiştirdiği anlaşılan İstanbulda kuruçeşmede 69 mükerrer numaralı hanede 1277 - 1278 doğumlu Mişon oğlu Elya Baharın 1312 numaralı kanunun 9 uncu maddesine göre Türkiye vatandaşlığından çıkarılması, Dahiliye Vekâletinin 30 - 10 - 1929 tarih ve 1199 - 858 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 11 - 11 - 1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

11 - 11 - 1929

İstanbullu Rodolf Refail Alazrakinin Türk vatandaşlığından çıkarılmasına dair

Kararname No: 8542

İstanbullu Davidin oğlu ve Türk vatandaşlarından olup 1890 tarihinde Viyanada doğmuş ve doğduğundanberi Viyanada ikamet eylemekte bnlunmuş olan Rodolf Refail Alazaraki nam şahsın umumî harpte vazifei askeriyesini ifa eylemediği ve mütareke esnasında Fransız himayesine sığındığı anlaşıldığından 1041 numaralı kanun ahkâmına tevfikan Türkiye vatandaşlığından çıkarılması, Dahiliye Vekâletinin 26 - 10 - 1929 tarih ve 1694 - 840 numaralı tezkeresile yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetinin 11 - 11 - 1929 tarihli içtimaında tasvip ve kabul olunmuştur.

11 - 11 - 1929

508

Katil maddesinden 15 seneye mahkûm Yusuf oğlu Avninin kalan cezasının affı hakkında

Kararname No: 8561

Adliye Vekâletinden yazılan 18 - 11 - 1629 tarih ve 684 - 561 numaralı tezkerede, katil maddesinden dolayı kat'î surette on beş seneye mahkûm ve 13 - 11 - 1340 tarihindenberi İstanbul hapishanesinde mahpus bulunan Yusuf oğlu Avninin hastalığı, mahallî Hükûmet doktorunun tıbbıadlî müessesesinden musaddak raporuna ve Vilâyet idare heyetinin mazbatasına göre geri kalan cezasının affını icap edecek derecede görüldüğünden affı teklif olunmuştur.

Keyfiyet İcra Vekilleri heyetinin 20 - 11 - 1929 tarihli içtimaında görüşülerek merkum Avninin hastalığı hasebile Teşkilâtı Esasiye kanununun kırk ikinci maddesine tevfikan geri kalan cezasının affı kararlaştırılmıştır.

20 - 11 - 1929

MÜTALEALAR

HUKUKÎ MÜTALEALAR

Vekâleti Celileye yazılmıştır.

Siirtli Abdi oğlu Hakkının 333 doğumlu iken 329 senesine tashih edilerek İsa kızı Naciye ile evlenmelerine Siirt hukuk mahkemesince 18 - 8 - 929 tarihinde kanunu medeninin 88 inci maddesinin ikinci fıkrasına tevfikan karar verilmiştir. On iki yaşında bulunan Hakkının evvelâ tashıhi sinnine karar ve badehu kıza Hakkının hasta anasının ev hizmetini gördürmeği ahvali fevkalâdeden addederek evlenmelerine izin itası kanun ahkâmına tamamile mugayir olduğundan ve kanunu tatbikatında sarih bir yolsuzluğu ifade ettiğinden mezkûr karara iştirak edenler hakkında muktezası ifa olunmak üzere evrak ceza işlerine teydii tasvibi âlilerine arzolunur Efendim.

Eerzincan C. Müddei umumiliğine Tg. E.

İcra ve iflâs kanununun tatbikı hakkındaki kanunun birinci maddesi mucibince kanunun meriyetinden evvel konulmuş olan hacizlere ve bunun infazı için yapılacak muamelelere yeni kanunun tatbik edilemiyeceği beyan olunur.

28 - 12 - 929

Kastamonn C. Müddei umumiliğine Tg. E.

Ana, Baba velâyetlerinin devamı müddetince çocuğun mallarını idare ve nefine olan tasarrufatı ifada serbest olup bu hususta hâkimin rey ve iznine ihtiyaçları olmadığı ancak tasarrufları velâyet hakkını sui istimal mahiyetinde tecelli ederse hâkimin müdahaleye hakkı bulunduğu mütaleaten beyan olunur.

23 - 12 - 929

5369

CEZAÎ MÜTALEALAR

Edirne C. Müddei umumiliğine Tg. E.

Türk ceza kanununda gıyabi namile bir mürür zaman olmayup dava ve ceza mürür zamanı olmak üzere iki mürür zaman vardır.

Eğer gıyabi mürür zaman tabirile gıyabı hükümlerde dava mürür zamanının ne suretle işleyeçeğine ve kesileceğine dair olan 104, 116 ıncı maddeleri kast edilmiş ise ceza mahkemeleri usulü kanununda ve ez cümle 224, 220, 226, 228 maddelerile gaiplerin mahkemesi unvanlı faslı mahsusu mucibince gıyaben mahkeme yapılacağına göre ortada telifi kabil olmayan bir hal mevcut değildir. Keyfiyet olveçhile mahkeme riyasetine tebliği.

21 - 12 - 929

Muğla C. Müddei umumiliğine Tg. E.

Ceza muhakemeleri usulü kanununun 104 üncü maddesinde (suçu işlediğine dair aleyhinde kuvvetli emareler elde edilen maznun aşağıda yazılı hallerde tevkif olunabilir.) denilmesine nazaran tevkifi icap ettiren sebeplerin mevcudiyeti halinde maznun ancak tevkif olunabilüp yoksa tevkif mecburiyeti yoktur. Tevkif veya ademi tevkifte hâkimin serbesti takdiri haiz olduğu beyan olunur.

23 - 12 - 929

İsparta C. Müddei umumiliğine Tg. E.

Çocuk düşmesini intaç eden fiili müessirden bahis Türk ceza kanununun 456 ıncı maddesinin üçüncü fıkrasile gebeliğini bildiği bir kadını döğmek ve yaralamak veyahut başka bir fiil işlemek suretile çocuğunu düşürmek cürmünden bahs eyleyen 470 inci maddesi arasındaki farkların tevzihi lüzumu İsparta azasından Ziya Bey tarafından ba tahrirat iş'ar edilmektedir. Mezkûr maddelerin dıkkatle mütaleasından anlaşılacağı üzere 456 ıncı maddenin üçüncü fıkrasında son cümlesindeki halde çocuğun düşmesi fiili müessirin neticei maksudesi değildir ancak ika edilen fiili müessir çocağun düşmesine sebep olmuştur diğer 470 inci madde de ise kadının gebe olduğunu bilerek bir fiili müessir ika edilmiş olması ve onun neticesi olarak da çocuğun düşümüdür. Bu maddenin mühim unsuru kadının gebe olduğunun failce malûm olması ve çocuk düşürmek kasti bulunmasıdır. Keyfiyetin o dairede mumaileyh Ziya Beye tefhimi.

23 - 12 - 929

Saiele C. Müddei umumiliğine Tg. E.

1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 106 ınci maddesindeki hâkim tabirinden maksat; Müstantık, Sulh hâkimi ve mahkemelerle sair hakkı kazayı haiz olanlardan ibarettir. Hukuk amme davası açılmazdan evvel bir maznunun tevkifi icap ettiği takdirde 125 inci maddede gösterildiği veçhile sulh hâkimi tarafından M. U. nin talebile veya tehirinde mazarrat umulan hallerde re'sen tevkif müzekkeresi verilir.

2 — Karar hâkimliği teşkilâtı yapılıncaya kadar muvakkat (A) maddesinin ikinci bendile müstantıklarca C. M. U. liğinin tevkif talebine karşı maznunun mevkuf olmayarak tahkikatın icrasına tevkife, tevkifin istirdadına kefaletle salıvermeğe ve mahkemenin men'ine dair verilecek kararların mensup oldukları asliye mahkemesi reisi veya hâkiminin tasdikile tekemmül etmesi usulü konulmuş olduğundan müstantıkların karar hâkimi sıfatile verecekleri bu kabil kararlar tasdika tabidir.

3 — Karar hâkimliği teşkilâtı yapılıncaya kadar ceza muhakemeleri usulü kanununun 110, 112, 115 inci maddelerindeki karar hâkimlerinin vazifeleri muvakkat(A) maddesinin birinci bendile kendi verdikleri kararlara şamil olmak üzere sulh hâkimlerile müstantıklara verildiğinde mezkûr maddelerin tatbikı sulha ait işlerde sulh hâkimine ve diğer işlerde müstantıklara aittir.

4 — Tevkif müzekkereleri usul dairesinde ittihaz olunarak tekemmül etmiş bir karara müsteniden verebileceğinden bu müzekkerelerin altına ayrıca hâkim veya reis tarafından tasdik işareti konulmasına lüzum yoktur.

24 - 12 - 929

Kastamonu C. Müddei umumiliğine Tğ. E.

1 — Ceza muhakemeleri usulü kanununun 154üncü maddesinde yazılı zabıta amirlerinden maksat. B. M. M. Adliye Encümeninin mazbatasında tasrih edildiği üzere Polis müdürlerile Jandarma kumandanlarından ve mahalline göre amir mevkiinde bulunan Polis ve Jandarma mensuplarından ibarettir.

2 — Tebliğat işlerinden dolayı yapılacak takiplerde zabıta memurlarının memurin muhakematı hakkındaki kanuna tabi olduklarını tezammun eden muvakkat (C) maddesindeki zabite memurları tabirlerinden maksat ancak tebliğata memur edilenlerdir. O dairede muamele ifası.

24 - 12 - 929

Bergama C. Müddei umumiliğine Tğ. E.

Ceza muhakemeleri usulü kanununda sulh hâkimlerine ait olduğu gösterilmiş vazifeler, müstakil sulh hâkimi bulunmayan yerlerde bu vazifeler mükellef hâkimlerle mahakimi şeriyenin ilgasına ve mahakimin teşkilâtına ait kanunun 6 ıncı maddesinde yazılı olduğu üzere mahkeme reisi veya reisin tensip ettiği aza ve aza mülazimleri tarafından ifa olunmak icap eder.

28 - 12 - 929

Kastamonu C. müddei umumiliğine Tg. E.

Kaçakcılığın men ve takibi hakkındaki 38 ve 39 uncu maddelerinde gösterildiği üzere hususî kanunlarda yazılı para cezalarının sureti tahsili kanunu mahsuslarında tasrih edilmiş isede ve kanun mucibince tasrih edilmediği takdirde hukuku şahsiye ve tazminat kabilinden olanları İcra ve İflâs kanununa ve olmayanları da ceza kanununun 19 ve 24 ve ceza kanununun mevkii meriyete vazına müteallik kanunun 6 ıncı maddelerine tevfikan tahsili icap edeceği beyan olunur.

29 - 12 - 929

Akşehir cümhuriyet Müddei umumiliğine Tg. E.

Ceza muhakemeleri usulü kanunile memurin muhakematı hakkındaki kanun ilga edilmiş olmayup bilâkis kanunun bazı yerlerinde mezkûr kanun hükmünün meri olduğu tasrih edilmiştir.

Mezkûr kanuna tevfikan idare heyetlerince ittihaz edilecek lüzumu muhakeme kararları karar hâkimliğince verilen son tahkikatın açılması kararı mahiyetinde bulunduğu cihetle idare heyetlerince lüzumu muhakeme kararile tevdi olunan evraklar için karar hâkimliğinden ayrıca karar alınmasına lüzum olmayup karar dairesinde selâhiyetli mahkemeye gönderilmesi icap eder.

Keyfiyetin olveçhile şarki kara ağaç müstantıklığına tebliğı.

30 - 12 - 929

Gelibolu C. müddei umumiliğine Tg. E.

Ceza Muhakemeleri usulü kanununun muakkat (A) maddesinin 2 inci bendinde yazılı beş nevi karar müstantiğin mensup olduğu asliye reisi veya hâkiminin tasdikile tekemmül edip ağır ceza reislerinin itirazı mercii bulumasına nazaran mahallî reis veye hâkiminin bulunmaması halinde kendilerine ayrıca salâhiyet verilmiş olma-

dıkça bu kabil mukarreratın ağır ceza reislerine tasdik için arzedil-

mesi kanuna muhalefet teşkil edeceği beyan olunur.

20 - 12 - 929

Çorum C. müddei umumiliğine Tg. E.

1 — Karar hâkimliği teşkilâtı yapılıncaya kadar ceza muhakemeleri usulü kanununun muvakkat (A) maddesinin ikinci bendile mustantıklarca C. M. U. liğinin tevkif talebine karşı maznunun mevkuf olmayarak tahkikatın icrasına, tevkife tevkifin istirdadına, kefaletle salıvermeğe ve muhâkemenin men'ine dair verilecek kararların mensup oldukları asliye mahkemesi reisi veya hâkiminin tastikile tekemül etmesi usul konulmuş olduğundan 200 üncü madde mucibince son tahkikatın açılması kararile birlikte verilecek olan gayri mevkuf bulunan maznunun [illegible]kifine ve maznun mevkuf ise [illegible]et halinin devamına mahal te[illegible] [illegible]kındaki kararların da mevkuf[illegible] olmadığı [illegible] tasdikına tabi reis veya hâkimin [illegible] maddedeki bulunmuştur ve mezkûr [illegible]nden (Resmen karar verir) kelimele[illegible]

30 - 1[illegible]

maksadın bu hususta hiç bir tarafın talebine ihtiyaç olmaksızın doğrudan doğruya karar verileceğinden ibaret olup yoksa tasdika tabibulumadığı manasını tazamun etmez.

2 — Tevkif müzekkeresinin hükmü 123 üncü maddede yazılı sebep ve suretlerle nihayet bulup o vakıta kadar cari olduğundan tecdit ve ademi tecdit mevzu bahs olmaz.

3 —110 uncu maddede gösterildiği üzere maznun tarafından istenildiği takdirde kefaletle salıverme talebi duruşma icrası suretile tetkik olunabilirsede maznun tarafından duruşma yapılması istenilmediği takdirde kefaletle tahliye talebinin doğrudan doğruya 117 ve 118 inci maddeler dairesinde tetkik olunarak karara bağlanması icap eder.

Keyfiyetin odairede Hüseyin abat müstantıklığına tebliği;

[illegible]2 - 929

Aramızdan Ebediyen Ayrılanlar

Ahmet Tevfik Bey

Ladik sulh hâkimi Ahmet Tevfik Bey irtihal eylemiştir. Tercümei hali berveçhi atidir:

«Ahmet Tevfik Efendi Osman Ağanın olğlu olup Buyabatta 1293 tarihinde doğmuştur.

Mumaileyh 1 teşrinsani 312 tarhinden 27 mart 327 tarihine kadar Adliye mertebei ulâ memuruiyetlerinde 20 nisan 328 tarihinden 1 temmuz 328 tarihine kadar Boyabat icra memurluğunda 5 temmuz 328 tarihinden 16 K. S. 332 ye kadar Kürreinuhas 16 K. S. den 10 ağustos 334 tarihine kadar Taşköprü 19 ağustos 34 tarihinden 1 haziran 36 tarihine kadar Kastamonu müstantiliklerinde 15 temmuz 36 dan 18 T. S. 338 tarihine kadar Beypazarı mahkemesi aza ve müddei umumiliğinde 20 K. E. 338 tarihinden 1 mayıs 330 tarihine kadar Sinop müddeti umumiliğinde 2 haziran 340 tarihinden 12 temmuz 340 tarihine kadar Kerze azalığında 26 T. S. 331 den 4 - 2 - 929 tarihine kadar Ladik sulh hâkimliğinde bulunduğu sicil tetkikatından anlaşılmıştır.»

* * *

Yusuf Ziya Bey

Malazkirt sulh hâkimi Ziya B. K. E. 339 tarihinde vefat etmiştir. Tercümei hali berveçhi atidir:

«Mumaileyh Mahmut Ef. oğlu olup Erzincanda 317 tarihinde doğmuştur.

Yusuf Ziya B. 18 K. E. 334 tarihinden 23 K. S. 337 23 K. S. 337 tarihine kadar Adliye mertebei ulâ memuriyetlerinde 29 K. S. 337 tarihinden 23 eylûl 341 tarihine

kadar Tercan müstantikliğinde 10 T. E. 341 tarihinden 1 hazıran 927 taaihine kadar Kars mürettep mahkemei asliye aza mülâzimliğinde ve 2 haziran 927 tarihinden vefatına kadar Malazkirt sulh hâkimliğinde bulunduğu sicil tetkikatından anlrşılmıştır.

* * *

İsmail Hakkı Bey

İsmail Hakkı Necmi B. Veliettin Efendinin oğlu olup 1301 tarihinde Selanikte doğmuş ve 16. 11. 929 tarihinde vefat etmiştir.

Mumaileyh 1 mayıs 322 tarihinden 30 mayıs 340 tarihine kadar Adliye mertebei ulâ memuriyetlerinde 4 haziran 340 tarihinden 26 K. S. 926 tarihine kadar Çeşme 30 haziran 926 tarihinden tarihi vefatı olan 16. 11. 929 tarihine kadar Alaşehir müstantikliklinde bulunduğu sicil tetkikatından anlaşılmıştır.

* * *

Seyfettin Bey

Milâs muddei umumisi Seyfetttin Bey 21 - 10 929 tarihinde vefat etmiştir. tercümei hali berbeçhi atidir :

«Seyfettin Bey Ethem Efendinin mahtumu olup 1298 de İstanbulda ve idadi ve hukuktan âlâ dereceden şehadetnameler almıştır.

Mumaileyh 20 haziran 321 den 1 nisan 329 a kadar İstanbul mahkemelri kitabetlerinde ve 15 ağustos 339 dan 25 teşrinevvle 339 a kadar Geyve hâkim muavinliğinde bulunmuştur.

* * *

Adliye Ceridesi merhumlara mağferetler temenni ve kederdide ailelerine taziyet beyan eyler.

516

İSTATİSTİKLER

1928 VE 1929

2 SENELİK MAHKEME VE DAİRELER MESAİSİNİN TALİLİ İSTATİSTİKİ

		Sabık seneden müdevver	6 aylık varide	Varide yekûnu	6 aylık sadıra	2 inci 6 aya müdevver
Ağır ceza		1	2	3	4	5
1929 senesi 6 aylığı	I	4888	[—] 9775	14664	10330	[—] 4333
1929 » vasatî aylığı	II	4161	10442	14603	9335	5268
1928 senesinde(—, +) mukayese	III	727	667	60	995	935
(+, —) Farkları (% de)	IV	18,9	[+] 06,4	00,5	09,7	[+] 17,8
Asliye ceza						
	I	31929	[—]53662	85591	66628	[—]18963
	II	23359	59306	82665	49716	32949
	III	8570	5644	2726	16912	13986
	IV	26,9	[+] 09,5	03,2	29,8	[+] 42,4
Sulh ceza						
	I	47847	[—]86169	[—]134016	117252	[—]16764
	II	34290	105506	140170	87907	52263
	III	13557	19337	6154	29345	35589
	IV	28,3	[+] 18,3	[+] 04,4	25,3	[+] 68
cezalar mecmuu						
	I	84664	[—]149606	[—]234270	194210	[—]40060
	II	61810	175254	237064	146584	90480
	III	22854	25648	2794	47626	50420
	IV	26,5	[+] 14,7	[+] 01,2	24	[+] 55,7

317

Müddei umumî	1	2	3	4	5
I	113663	[—]198963	[—]212632	[—]205017	[—] 7615
II	13571	213246	226817	211660	15157
III	92	14283	14185	6643	7542
IV	06,8	[+] 06,6	[+] 06,2	[+] 03,1	[+] 49,2
İstintak					
I	[—] 1074	[—]23796	[—]33870	25816	[—]8054
II	8531	26297	34828	24300	10518
III	7457	2501	958	1516	2462
IV	[+] 87,4	[+] 09,5	[+] 02,8	05,9	[+] 23,4
Asliye hukuk					
I	65079	[—]74019	139098	52137	86961
II	38045	78484	116538	44916	71622
III	27025	4465	22560	7221	15339
IV	41,5	[+] 05,6	16,2	13,8	17·6
Ticaret hukuk					
I	5558	[—]2955	8513	[—]1342	7171
II	3373	4381	7754	1773	5981
III	2185	1426	759	569	1190
IV	39,3	[+]32,6	08,9	[+]32	16,6
Sulh hukuk					
I	123788	[—]156561	[—]280349	[—]102703	177646
II	96644	213520	310164	153640	166524
III	27144	56959	29815	50937	21122
IV	21,9	[+] 26,6	[+] 09,6	[+] 33,1	11,9
Hukuklar mecmuu					
I	194425	[—]233535	[—]427960	[—]156182	271778
II	138471	296385	434856	200729	234127
III	55954	62850	6896	44547	37651
IV	28,7	[+] 21,2	[+] 01,6	[+] 22,1	13,8

İCRA

ceza ilâmları					
(Asliye sulh beraber) I	[—]146582	74818	221410	[—]59104	162306
II	157638	62571	220209	64861	155348
III	11056	12257	1201	5757	6958
IV	[+] 07	16	00,5	[+] 08,8	04,3

578

Asliye hukuk ilâmları

I	[—]29990	[—]17280	[—]47270	[—]13443	[—]33827
II	34081	29964	64045	20110	43935
III	4091	12684	16775	6667	10108
IV	[+] 12	[+] 42,3	[+] 26,2	[+] 33,1	[+] 23

Ticaret hukuk ilâmları

I	[—]1785	[—] 498	[—] 2283	[—] 524	[—]1759
II	5105	2706	7811	4441	3370
III	3320	2208	5528	3917	1611
IV	[+] 64,9	81,6	[+] 70,7	[+] 88,2	[+] 47,8

Sulh hukuk ilâmları

I	[—]75071	[—]50115	[—]125186	[—]41659	[—]83527
II	76801	197457	274258	56608	217650
III	1730	147346	149072	14950	134123
IV	[+] 02,2	[+] 74,6	[+] 54,4	[+] 26,4	[+] 61,6

İlâmsız icra

I	213846	[—]273561	487406	199227	188180
II		382347	382347	119706	262641
III	213846	108786	105060	79521	25540
IV	00	[+] 28,4	21,5	39,9	08,9

İcra mecmuu

I	467274	[—]416282	[—]883556	313937	[—]569599
II	273625	675045	948670	265726	682944
III	193649	258763	65114	48231	113345
IV	41,4	[+] 38,3	[+] 06,8	15,3	[+] 16,6

319

GAYRİ RESMÎ KISIM

Aile birliğini sıyanet tedbirleri

Methal

Mevzuumuzun tarihî medhalini yapmak arzusundan ziyade İsviçre vazıı kanununu bu günkü me'hazlarımızın esasını ihzarda mülhem kılan ve tarihî temayülât ve prensipleri mütalâayı faideli gördük

Malûmdur ki tarihte aile müessesesi Devlet müessesesine tekaddüm etmiştir.

Kudreti übüvvet rakip hiç bir kuvvete tearuza düşmeksizin namütenahî bir sahaya şamil oluyordu; aile babası yegâne hâkim, yegâne reisi ruhanî idi, Kadın mutlâk bir amir olan aile reisinin arzularına tabi idi isede bu kudret aile şefkati tesirile tadile oğrayordu.

Patriyarkal sisteme uygun bir ailede erkek her şeydi. onun haricinde hiç bir kudret tanınmazdı. erkeğin menafi ve şefkati aile tesmiye olunan mahdut daireye münhasır kalınca kadın kocasında bir amirden ziyade bir hami bulmakta idi.

Yavaş yavaş aile müessesesinin fevkinde yeni bir müessesenin taazzuvu görülmeğe başladı. Bu da siyasi bir uzviyet yani Devlet idi. Netice olarak iki nevi temayül kendini hissettirmeğe başladı. Ferdî hakların te'eyüdü, ve müessesatı kadimenin ve aile reisi kudretinin bakası diğer cihetten aile müessesesi ile hukuku ferdiyenin Devlet ve hukuku amme tarafından bel'olunması.

Aile kudretinin racih bulunduğu mahallerde aile ocakları her nevi müdahalâttan azade ve mukaddes bir yurt olarak kaldı. Bu gibi müesseselerde adat ve an'ane, kanunun kontrollarına galebe eder. Bu sebepten

dolayıdır ki Romada adatın kanun mahiyetini haiz olduğunu görüyoruz. Ailede akraba meclisi kudreti übüvvet ve zevciyetten doğan ihtilâfatı hal eder bir nevi mahkeme idi. Aile reisinin karısı çocukları üzerindeki adlî selâhiyetleri bu meclisin muavenetile mevkii file konur. Kızların nişanlanmalarını idare eder; yetimlerin menfaatlerine nezaret ederdi. Teşkilât, selâhiyet ve usulü muhakemeler aşağı yukarı meçhul olan bu müessesenin musavver ve menşei anane ve adetti. Kudreti münhasiren manevi idi. meclisin kararlarına mütavaat etmeyen aile reisleri kanuna karşı gelmiş addedilmiyorlarsa da efkârı gendi aleyhlerine çeviriyor ve sansörlerin manevi muahazelerini celp ediyordu. Jermen akvamında patriyarkal sistem daha mütebariz idi. Kudreti übüvvet, Baba ve ana tarafından akrabaların vücudu karşısında tadile oğrayordu. kadın nahak yere boşanırsa, hakaret görürse, emvali itlâf olunursa akraba müdahale ederek hali sabıkı iade ettiriyorlardı icabında zevci kavgaya davet ediyorlardı. maddî kuvvetin esaslı rol oynadığı bu müesseselerde bile, aile hissi, aile şefkati, Anaya ve kadına hurmet aile müessesesinin itibar ve ehemmiyetini temine kâfi gelmekte idi.

Aile Devlet mefhumundan siyasi Devlet mefhumuna intikal olunduktan sonra Devlet reisi (Baba olan) büyük bir aile oldu. Kudreti übüvvetin tesirile böyle Devletler idaresinde müfrit bir mutlakiyet görülür. Devlet reisi, aynı zamanda reisi ruhanî, hâkim, tabaasının şahısları ve malları üzerinde mutasarrıf oluyordu. Devlet reisi aile reisinin kudretlerine muhti ve zaifin himayesini deruhte ediyor. Kanun fikri aile müesseselerine giriyor. ve aile mahkemesinin kudreti, kudreti amme karşısında siliniyordu. Bu mahkemeler karşısında mes'ul olabilecek yalnız kadın değil erkek de mes'ul olurdu. Bu kanunlar nazarında aile rahatlığı menafii amme karşısında zevale oğramakta idi.

Evlenmeği teshil etmek, evli erkeklere imtiyazlar tanımak, sık sık vukua gelen talâkın önüne geçecek tedbirler almak gibi esasat bu kanunların gayesi idi. Ogûst bu kanunları ismet ve ahlâk kanunları tesmiye eder. Lâkin bu kanunlar halk kanunları değildi ve en birinci mazarratı da aile işlerine Devleti müdahale ettirmek ve nikâhı bir nevi ticaret şekline sokmakti. Bu suretle aile eski kudsiyetini gaip ediyordu.

Ahlâkın bozukluğunu izale, fuhşun menini temin maksadile Roma vazıı kanunu kadının ehliyetini kasr etti. Kadının istiklâlini bertaraf ederek onu kocasının vesayeti altına koydu. maahaza kadın bu suretle her nevi himayeden mahrum bırakılmış degildi. Reisi Devletin hakkı mürakabesi vardı.

Vasinin ihmaline karşı vasayetten iskat mevcuttu.

Kilisenin teessüsünden sonra medeni hukuka muvazi olarak yürüyen yeni bir nüfuz görüyoruz. Bu kilise prensip ve adetlerinin kanun mahiye-

tini almasıdır. kilise kudreti bir müddet Devlet kudretile mütevazi gittiği halde bir gün nikâh ve aile hususatında kilise hukukunun galebe ettiği bu meselelerin kilise hukukunun dairei şümulüne girdiğini görüyoruz: ayrılık, meşruiyet meseleleri kadının aileye getireceği mallar, zina meseleleri gibi.

İptidaları kilise ancak dinî hukukun emr eylediği kaidelerin ihlâli halinde müdahalede bulunurken bilâhare karı koca beyninde zuhur eden bütün nizalara karışıyor. Bu müdahalat nikâh müessesesinin dinî bir mahiyeti haiz olmasından ileri gelmektedir.

Kilise hukukunun gayesi vezaifi zevciyetin ifasına ve müşterek hayatın takviye ve idamesine hizmettir.

(Sen Polin Mulier suis corporis posisions) din birinci ep metnine bilistinat kilise hukuku.

Zevceynden her birine zevci diğer üzerinde bir aynı hak tanımakta ve bu hak dolayısile eşya üzerine lâhik olabilen aynı davalara müşabih davalar aile hukukunda görülmektedir. istihkak ve zilyedlik davaları gibi

Bu münasebetle zevci tarafından terk edilmiş bir kadın yalnız Sen Polin metnine değil Di VI. 1 § 21 De rei vindicasione bahsince Roma hukukunun, aile reisine kendine tabi olan eşhas üzerindeki hakkı mülkiyete istinaden kocasına istihkak davası açabilir. kilise hukuku kendi hükümlerinin infazında cezayi nakti kiliseden ihraç gibi müeyyedata da malikti. Bunlar kâfi gelmediği takdirde Devlet hükkâmına da müracaat eylerdi. Kilise re'sen veya talep ve dava üzerine Meritalis affersus denilen karı kocanın şefkatini temin gayesile zevç ve zevcenin fena muamelelerine müdahale ederdi.

Kadının kocasının bir şeriki olduğu zihniyeti yavaş yavaş bu prensiplerden doğmağa başlayordu. On altıncı asra kadar kilise nikâh müessesesi üzerindeki haklarını muhafaza etti; renorm kilise hukukuna zarar getirdi. Maahaza Protistan memleketlerde şayanıhayret bir şekilde bu hukukun ananeleri daha sabit kaldı. hatta İngilterenin İskoçya kısmında ve Amerikada 1753 çe kadar kilise prensipleri muta kaldılar.

Kilise mahkemeleri ise 19 uncu asra kadar baki kaldılar.

Fransada nikâh 16 - 18 inci asra kadar kilise hukuku ve Kıral emirnamelerile idare olundu. Avusturyada ise ikinci Jozefin emirnamesi daha esaslı bir darba vurarak nikâhın medenî bir mukavele olması mahiyetile, dinî merasime ait kısmını tefrik etti ve o tarihten itibaren nikâh medenî bir mukavele olmak haysiyetile medenî kanunların dairei şumulüne dahil oldu. gerçi mütedeyyin olanlar merasimi yine yaptırabilirlerdi. Fakat bu merasimin ciheti medeniye ile hiç bir münasebeti yoktu.

Fransa ihtilâlile nikâhın tamamen medenî bir müessese olarak kabulü bütün Avrupaya sirayet etti. Kilise hukukunun buradaki hükümleri ise artık dinî bir merasimden ibaret kaldı.

Aile müessesesi Devletin unsuru teşekülü kaldıkça Devlet kendi menafii noktai nazarından aile bağının bir esaret zinciri olmamasına ihtimam etmek zaruretindedir.

Bu sahada vazıı kanun ancak nikâhın şekil ve merasimini ve ahkâmını tespit suretile müdahalede bulunursada, şahsî menafiin, menafii ammeye müessir olduğu sahalarda müessesenin teferrüatına müdahaleye ve karı kocanın hukuk ve vazaifine ait kaideler vaz ederek müdahalâtta bulunması da mümkündür.

Nikâh müessesesinde görülen bu iki mücbir yani tabii bir şirket ve menafii şahsiyenin menafii ammeye tabaiyeti ve ahlâkî seciye B. G. B. de İsviçre hukukundan daha mütebariz şekilde görülür.

İsviçre vazıı kanunu karı ve kocanın şahsî hürriyetlerini tanıyor. Ancak bu hürriyetin aile müessesesinin maddî ve manevî rafahına amil olacak şekilde istimalini arzu ediyor. bundan dolayıdırki karı koca arasında zuhur edecek ihtilâflara karşı tedbirler almakta ve karı koca vazaifine müeyyedeler vazetmektedir.

İptidayi emirde karı koca arasında bozulmağa yüz tutan ittihadı ecnebi bir müdahale ile tamir bir vehimden ibaret gibi görünürse de bu husus Almanyada tatbik edilmiş ve nihayet İsviçrede dahi 169 dan 171 inci kanunu medenî maddeleri arasına konmuştur.

Adlî müdahalât prensipleri bu suretle vaz edildikten sonra bu mühim meselenin hangi makamın salâhiyetine terk edilmesi lâzım geldiği düşüncesi kalır. Tabii bu husustaki usulü gayet basit bir hale koymak, hâkimin vaziyeti alelâde bir müslih, bir hakem haline getirmek, talep olunmadan müdahale etmemesini temin etmek lâzımdır. Böyle bir makam ya adlî veya idarî bir makam olabilir herkesin bilâ zahmet kendini dinletebileceği bir makam tayin olunmak ve bu suretle Roma ve Jermen adatında olduğu misillû bir müşavere heyeti göstermek lâzımdır.

Almanyada böyle aile mahkemeleri mevcuttur. orada vasayet mahkemelerinin hususî seciyesine binaen bu gibi aile nizalarını tanıması münasip görüldü.

Vormundschaftsgericht hâkim münferiden teşekkül eder. Salâhiyeti Alman kanunu medenisinin 1257, 1358 inci maddelerini tatbiktır.

Keza Alman Kanunu medenisi 1351 inci maddesinde sahai tatbikı gayet vasi olan ve karı koca hayatının tekrar teessüsünü temine matuf bulunan Klagı auf kerstellung des ehelichen Lebens bir dava koymuş-

turki nikâhtan doğan şahsî hakların heman hepsine bir müeyyide addolunmaktadır, Bu dava üzerine lâhik olan hüküm için icrayicebrî tariki yoktur. Fakat mücrim taraf için manevi bir tesiri gayri kabili inkârdır.

İsviçre kanunu ve dolayısile bizim kanunumuz bir az daha ileri gidince mütalâa edeceğimiz maddelerde koyduğu tedbirler kabiliyeti icraiyeyi haizdirler.

AİLE BİRLİĞİNİN SIYANETİ

Ve sureti umumiyede himaye tedbirleri

161 — 169

C. C. Ş. 169 (T. 161) ve müteakibi maddelerde bahsolunan tedbirler, C. C. S. 145 (T. 137) deki tedabirle karıştırılmamak lâzımdır. Çünkü 145 inci madde karı ve kocanın talâk davası sırasındaki vaziyeti hukukiyelerini tanzim eder. Bizim meşgul olacağımız mesele ise bundan tamamen ayrı olarak aile bağının kat'î surette kopmasından ictinaben aile ahenğinin tekrar te'sisine hadim olacak tedbirlerdir.

Kanunumuzun, karı kocanın hak ve vazifelerine dair koyduğu ahkâm evlenmenin esasını teşkil eden umumî prensiplerden mülhem olmuştur. Evlenme tarafeyne temdidî bir şekilde gösterilmesi gayri mümkün vazaif tahmil eder. Maahaza bu vazaifin ekserisi tabiî mahiyetleri itibarile doğrudan doğruya hukukî bir müeyyideden mahrumdur, Ancak kendilerine riayetsizlik nihayet talâka müncer olur.

Kanunun (c. c. 169) (T. 161) maddesi iki gaye istihtaf eder:

(Bir cihetten, aralarındaki müşterek hayat henüz çekilmez bir hale gelmemiş olan karı koca rabıtasının himaye ve takviyesi)

Diğer cihetten karı ve kocadan her birinin şahsî bir surette himayesi hâkim, kadın veya erkeğin aile vazifelerini ihmal veya refikını tehlekeye koyduğunu veya hacalet ve zarara maruz bırakdığını maddî, iktisadî ictimaî ahvali ve karı kocanın şahsiyetlerini nazarı dikkate almak suretile serbetçe takdir eder. Karı veya kocadan her biri adat ve ahlâkın aile menfaati noktai nazarından kendilerine tahmil ettiği vazaifi tanımaması, ve meselâ kocanın, karısını ve çocuklarının iaşe ve terbiyesini ihmal

veya bunlardan birinin aile yuvasını te'sisdeki imtina suretile aile vazifesini ihmal etmiş sayılırlar.

Curti nin hâkimin müdahalesinin ancak iktisadî menfaatlerin ihlâli gibi tahdidî sebeplerle olabileceği şeklindeki mütalâalar tamamile doğru değildir. Ahlâkî ve hukukî vazaifin ihmali de bu merkezdedir.

Hâkimin kanunda tasrih edilmiş tedabirden maada bazı nasayıh ve tenbihat ile haksız görünen taraf üzerinde neticesi faideli te'sirler yapmağa da hakkı vardır.

161, 167 inci maddeler hâkimin müdahalesini talep için lâzım gelen şartları sureti umumiyede gösterdikten sonra karı ve kocadan her birinin diğeri aleyhine dermeyan edebileceği şartları da göstermektedir.

Bu meselelerde ihmal veya hatanın vücut veya adami müsavidir.

(Curti ye nazaran tehlike tabirinden zevceynden birinin « vucut ve hayatını tehdit eden her nevi tehlekeler » anlaşılmalıdır. şahsı maddî üzerine te'sirler vukua getiren sıhhati ihlâle badî olan her nevi maddî ve manevi efal, hayata tecavuz, eziyet vermek, fena muameleler gibi.

Bazı hukukşınasların noktai nazarına göre şiddetli muamelelerin maddeten yapılmış olması zarurî olmayıp, muamelâta maruz kalan tarafın kendi işini haleldar görmesi kâfidir. Elverir ki hâkimin serbest takdirine bırakılan hadiseler hakikate mukarin bir şekilde tecelli etsinler.

Karı veya kocadan birinin hastalığı diğeri için vazifei zevciyet noktasından muhatara teşkil ettiği ve evde nizalara bais olan itiyadî sarhoşluk mevcut bulunduğu takdirde sıyanet tedbirlerinin ittihazı talep olunur. Bütün bu ahvalde ciddi ve seri bir müdahaleye lüzum vardır. hâkim ahvalin icap ettirdiği şekilde kanunda musarrah olan tedbirleri aldığı gibi meselâ tımarhaneye sevk, valâyet hakkından iskat, hacir gibi muamelelerin yapılması hususunda makamı aidine heman ihbaratta bulunur.

Karı veya kocadan birinin tarzı hareketi diğerinin şeref ve şöhretine dokunduğu meselesinin takdirine gelince « bu gibi hususatta umumiyetle kabul edilmiş fikirlere » müracaat kâfi değildir. Belki zarar gören tarafın fikir ve hissiyatı da nazarı dikkate alınmak lâzımgelir.

Şeref ve haysiyet mefhumu: iki cebheden muayene ve tetkik olunmalıdır. bunlardan biri enfüsî haysiyet ki kendi kıymeti üzerine insanın kendinde mevcut olan histir.

Diğeri de bir şahsın diğerleri nezdindeki itibarıdır ki buna da afakî haysiyet denir.

Hurmet ve takdirin muhafaza edilemediği zamanda haysiyet haleldar olmuş demektir.

Binaen aleyh bu hususta ictimaî hurmet Die soziale Ehre ve enfüsî itibar Des persönliche Ehrgefuhe denilen iki unsurun ictimaı zaruridir.

Enfüsî noktai nazardan şeref ve haysiyet alâstikî bir mefhumdur. şeraiti ictimaiye, tahsil, terbiye ve zihniyete göre tebeddül eder. Binaen aleyh filân tarzda hareket etmek karı ve kocadan birinin telâkkisine göre mugayıri ahlâk iken diğerinin telâkkisine göre öyle olmayabilir.

Meselâ bunlardan birinin çirkin bir hayat sürmesi, mucibiar san'at yapması zevcin karısının hanesinde na meşru münasebetlerde bulunması, kadının münasebet almayacak şekilde giyinmesi, ve koketliği dolayısile sadakatinden şüphelendirecek hallerde bulunması gibi.

Maddede mevzuu bahs olan «zarar» ra gelince

Bundan da mevcut olan veya vukuu karip bulunan bilcümle maddi zararları anlamak lâzımdır. Meselâ kocanın müfrit kumarbazlığı aile menafiini haleldar edecek şekil gösterir, hanesinin idaresi için lâzım olan parayı vermez, intihap ettiği meskenin karısının işlediği sanata olan te'siri neticesi karısı terki sanat eder veya kadın lüzumsuz bir çok masraflar yapar, kanunun kendisine tanıdığı aile mümessilliği hakkını sui istimal eder ve ailenin saadeti için lâzım gelen muaveneti göstermez.

Hâkiminde mütemadiyen ailenin mahrem işleline sokulması meselesi ise pekte şayanı arzu olmamasına ragmen 161 inci maddesinin koyduğu prensip her münasebetle hâkimin müdahaleler talep olunabileceği fikrini vermektedir

2 — Hâkimin salâhiyeti ve bu salâhiyetin hududu

Hâkimin de mütemadiyen ailenin mahrem işlerine sokulması meselesi ise pek de şayanı arzu olmamasına rağmen 161 inci maddenin koyduğu prensip her münasebetle hakimin müdahalesi talep olunabileceği fikrini vermektedir.

Hukukî tedbirlerin müddeti devamı

Hâkimin bu müdahalesi gayet vasi bir manada alınmalıdır.

Ancak hâkim aslâ re'sen müdahale edemez ve talep üzerine de müda-

52

hale ettiği vakıt de meselenin ehemmiyetine binaen gayet basiretkâr bir incelikle hudut müdahalesini tayin eder. 161 inci maddede gösterildiği şekilde hâkimin bu müdahalesi esas itibarile manevî bir mahiyet arz eder kabahatli olan tarafı teşvik ve ihtarla vazifesine davet eder ve burada hâkim sıfatile değil, bir muslih, bir hakem bir nasih vaziyetinde kalır.

Vaziyet naümit bir şekil göstermediği halde tarafeyne daha ağır tedabir ittihaz edeceğini ve bunun gerek kendi ve gerek çocukları üzerinde yapacağı te'sirleri irae suretile tarafeynin hüsnü niyetine müracaat eyler. Eğer bu şekil müessir olmaz veya tarafeyn birbirlerine karşı vaziyetin istilzam ettiği fedakârlığı yapmaktan imtinada musir kalırlarsa tedbirleri ittihaz edeceğini söyleyerek tehtit ve icabı halinde hemen tedbirleri hüküm eyler.

Bu günkü metne takaddüm eden kanun projelerinde hâkimin bu hususta salâhiyeti pek vasidi. Projede: Hatalı olan tarafı vazifeye davete muvaffak olamıyan hâkimin, aile menafiini muhafaza için müfit gördüğü her türlü tedbiri ittihaz edeceğine kayıt bulunmakta idi. Bu suretle hâkim yalnız kanunda münderiç tedbirleri değil kocanın iaşe vazifesinin ref'i, veya emvalde tasarrufa olan hakkının istirdadı kadının emvali üzerindeki intifa haklarından mahrum bırakılması. Kadına san'at veza ticaret yapmak üzere mezuniyet itası, karı koca mallarının tefriki, çocukların himayesine mütedair kararlar itası gibi tedbirleri de alabilirdi.

Bu kadar vasi bir salâhiyet, keyfî bazı kararlara, sui istimale müsait tefsirlere ve hâkimlerin ait ahengini te'minden uzak kalacak şekilde münasebetli münasebetsiz müdahalelerine meydan verir endişesini tevlit ettiğinden bu ehemmiyetli tahdidata maruz bıraktı.

161 inci maddenin son fıkrasına nazaran hâkim ancak kanunun işaret ettiği tedbirleri ittihaz edecektir.

Bu tedbirlerin yalnız 162 ve 163 üncü maddelerdeki eşkâle taksir suretile taksirine taraftar olan Rosel ve Mentanın fikirleri kanunun maksadına tevafuk etmez; zira kanunun ihzarına ait mesai zabıtlarından anlaşıldığı veçhile « tedbirin yalnız kanunun muayyen olanlara maksur kalması » meselesi vazıı kanunca bilerek yapılmıştır. Lâkin kanun aile birliğinin sıyanetini temin için 162 ve 163 üncü maddelerden maada tedabiri ihtiva etmektedir. müşterek hayatın tatili, zevcin medyünlerine ait tedbirlerden maada vazıı kanunun kastettiği gayelere matuf daha bir çok tedabiri Mösyö Hofman saymaktadır.

Hâkim karı koca nizamın halli esnasında, alınacak bir tedbirin 161-163 üncü maddelere dahil olmadığından dolayı davanın reddine hüküm etmeyüp belki kanunda görülen diğer tedbirleri de tatbik etmelidir.

Hâkimin bu kararları manevi bir mahiyette kalmayıp nafiz bir

52

müeyyide ile de takviye olunacaktır. Zira bu hükümler kanunda süs mahiyetinde değildirler.

Birliğin sıyaneti maksadile hâkimin ittihaz ettiği bu tedabir mahiyet tabiiyetleri icabi muvakkat bir seciyeyi haizdirler. Tedabirin hükmüne sebep olan saikler berdevam olmadıkça bu hükümlerde baki kalamazlar aynı zamanda bu tedbirlerin devamı aile rabıtasına zarar iras ederek nihayet bir telâk veya ayrılığa sebebiyet verebilir binaenaleyh hâkim tedbirlerin define veya tadiline bittabi yine talebe müsteniden hüküm verir ve eski hüküm iptal veya tadil edilmedikçe ve bu tadilât talep olunmadıkça berdevam kalır. Bu tedbirlerin refini talep etmek karı veya kocadan her birine ait velevki refini talep eden taraf evvelce tedbirlerin ittihazını talep etmiş olsun. Hatta Rosel ve Mentaya göre eğer tedbirin refi evvelce tedbir ittihazını talep eden taraftan istenmekte ise hâkimin ayrıca delil istemesine lüzum görmemektedirler.

Bununla beraber refi dava eden tarafın bir tehtit veya ikrah altında bunu yapması veya karı kocanın çocukları veya şahsı salis zararına olarak muvazaalı bir dava açmış olabilmesi ihtimâlleri de nazadan dur tutulamayacağından hâkim eski kararın refini icap ettirecek ahvalden emin olmalıdır.

Eğer refi talebi, tedbiri icap ettiren tarafça istenmekte ise işbu tedbirlere sebep olan hadisatın ortadan kalkmiş olduğuna hâkimi ikna lâzım gelir. Maahaza iraesi hayli müteassir olan bu delâil hâkimi bağlayamaz. Eğer tedbirlerin sebebi malûliyet veya sarhoşluk ise hastalığın kalmadığı hakkındaki tabip raporu ve Hilâli ahzar cemiyetine intisap olunduğu hakkında ibraz olunacak vesika gibi unsurlarla iktifa olunur.

Eğer tedbir ittihazına müteallik hüküm ilân edilmişse hükmün refi de ilân olunmalıdır. Vilâyetten sukut, kadının san'at veya ticaretten meni veya borçlulara ait tedbirler gibi.

Keza hâkim kararında yalnız bir tedbir değil aynı zamanda, meselâ müşterek hayatın tatiline hüküm etmekle beraber kadının icrayı san'at etmesine veya borçluların kadına edayi deyn etmeleri gibi birden ziyade tedbirleri aynı zamanda hüküm etmiş ise refi talebi halinde müddeinin talebindeki samimiyeti nazarı dikkate alarak bunlardan bir kısmının refi ile bir kısmının devamına hüküm edebilir.

Karı koca hayatının tekrar başlaması çocuklara ait olmak üzere ittihaz edilmiş tedbirlerin bihakkın refini istilzam eylemez. bu gibi ahvalde çocukların menfaatinin teslim edildikleri müessesede kalmasını veya ailesine teslimini icap ettirip ettirmediği tetkik olunmalıdır.

Her hanği bir halde zuhur edebilecek kaziyeleri tetkik edelim:

Hâkim karı ve kocanın altı ay müddetle ayrı yaşamalarına müsaade ve bu müddet zarfında gerek karısına ve gerek çocuklarına muktazi nafakayı takdir ve çocukları bu müddet zarfında kadına veya bir şahsı salise teslime karar vermiş olsun.

Altıncı ayın nihayetinde karı koca evvelki hayatlarına avdet ederlerse artık evvelki ilâmın hükmü kalmaz. Çocuk ailesine avdet eder. Kadının nafaka hakkı zail olur. Lâkin mümkündür ki karı ve koca bu altı aydan evvel barışarak mutat hayatlarına başlasınlar. bu takdirde eğer tekrar hâkimin müdahalesini talep etmişlerse hâkimin ahvalin icabına göre eski kararını tadil veya tepdil edebilir. Buraya kadar olan meselelerde bir güçlük yoktur.

Lâkin müddetin hitamından evvel ve hâkime müracaat etmeksizin karı koca eski hayatlarına dönmüş oldukları surette mesele müşkilât arzede izahtan müstağnidir ki zevce bu hareketile hâkimce kendisine takdir olunan nafakadan sarfı nazar etmiş addolunur. Fakat çocuklara ait hüküm ne olacaktır? kanaatımıza göre çocuk kendisine teslim olunan şahsı salis müddet hitam bulmadıkça çocuğu ebeveyne teslim edemez. Çünkü yalnız karı ve kocanın şahsî menfaatine taalluk eden meselede hâkimin müdahalesi zait bile olsa şahsı salis hakkında hâkimin hükmü refedilmedikçe devam edip gidecektir.

Keza karı ve kocanın eski hayata dönmemeleri keyfiyetide mütalâa lâzımdır. İlâmın hükmü altıncı ay nihayetinde hitam bulacaktır. Bu andan itibaren, karı ve koca arasındaki münasebetin şekline müteallik vukua gelecek itilâfa ancak kendileri tarafından riayet edildikçe muteber kalıp aksi takdirde yeni bir müdahalenin ve yeni bir ilâmın bu itilâflara kıymet iare etmesi zarurî olur. Filhakika yeni bir uzlaşme imkânı mevcut olmadıkça elde mevcut kalan yollar talâk veya ayrılıktır.

Mahalli salâhiyet itibarile bu kabil davalara müddeinin ikametgâhı mahkemesinde bakılmasını müdafaa edenler varsa da zurih kantonu mahkemelerinin müddei aleyhin ikametgâhı mahkemesinin esası olması kaidesine istinat eden ictihatları bizçe de müraccahtır.

Bununla beraber kanunumuzun kadına bazı şerait altında ayrı bir kametgâh intihabına me'zun kılmışıır. Bu ahvalde kadını himayeden, mahrum bırakmak doğru olamaz. Çünkü kocanın ikametgâhını bu mevkide de kadına mecburî kılmak kadının talâk davasını tercihine sebep olabilir. (Vaud kantonunda eğer kocanın malûm ikametgâhı yoksa kadın bizzat kendi ikametgâhı mahkemesine muracaat edebilir. Diğer ahvalde salâhiyet meselesi umumî kaideye tabi tutulmaktadır.)

Aile vazifelerinin ademi ifası halinde bu ahkâmı hukukiyeyi koyan vazıı kanunun maksadı münhasiren ahlâk kaideleri yazmış olmak değildir

529

aynı zamanda kanun mütekabil vazaifi aileyi de müeyyide altına almak fikrinde bulunmamıştır. Zaten kanun bir yere müdahale ettiği zaman hâkimin mukarreratına itaat edilmiş olması mecburiyeti hemen kendini gösterir.) hâkim hüküm ettiği vakıt kendi hükmünün infaz edilmesinden emin olmak zaruretindedir. Maahaza bu hususta hükûmetin kuvayi umumiyesine muracaatı esbabı mucibe lâyihasında da gösterildiği veçhile, bugünkü hukuku şuura pek aykırı görünmüştür.

161 inci maddedeki hâkimin ihtaratı meselesi itiraf etmek lâzımdır ki ancak manevi bir şeydir. hâkimin bazı tedabir ittihazına mecbur kalacağı hakkındaki tehditleri bazı kimseler üzerinde hüsnü tesir hasıl edebilir. Haneyi terk etmek veya ayrı yaşamak neticesi hasıl olacakmaddî müşkülât korkusu bir nevi icbar mahiyetini gösterebilir. Fakat bu hususta fazla hayale kapılmamalıdır. bu tehditlerin müessir olmaması da mümkündür işte o zaman hâkim kanunen tanınmış daha ciddi tedabire tevessül eder. Gerçi hâkimin bu hükmünü kat'î hükümlere teşbih doğru değildir. Bu nevi ilâmatın icrasını alelâde usulü icraya tabi görmek isteyenlerde vardır. Fakat bu gibi ahvalde alelâde bir icra değil belki vahim bir vaziyete hemen hitam verilmesi hususu mevzu bahistir.

Kocasının borçlularının kendisine edayideyn etmesi hükmünü alan bir kadının bu borçların alınmasında adî turku icraiyeye tevesüle hakkı olduğu münakaşaya bile değmez. ve keza kocanın nafakaya ait mahkûmiyeti dahi icrayi cebrîye tabidir.

Ayrı yaşamak hususundaki hükümlerin icrası iptidaen tarafeyne bu hususta yapılacak ihtarla başlar ve haneyi terke mecbur tutulan tarafa orayı bir müddet zarfında terk etmesi ve bu müddet nihayetinde cebren çıkarılacağı tebliğ olunur.

Ahvali muayyenede hâkimin esas hükmüne icraî mahiyette müeyyide koymasına mani yoktur. ezcümle Lozan mahkemesi riyasetinin bu kabil ilâmatında mahallî polisin hemen mudahalesini amir icraî hükümlerde bulunmaktadır.

Meselâ evden eşyasını çıkarmak isteyen kadının eşyasını sarhoşluk ile tahrip etmek isteyen kocaya karşı hemen müzaheret talebine hakkı teslim edilmelidir.

hâkimin bu hükmüne tebaan icraya gelen polis hakkında ikametgâh masuniyetine tecavüzden dolayı bir davanın mesmu olamayacağı bedihidir.

Müşterek hayatın tatili

Kanunun ihzarı müzakerat notlarının bu hususu tefsire yardımlarından iştiğna mümkün değildir.

162 inci maddeyi 161 inci maddenin bir nevi tarzı tatbikı halinde mutalâa edenler vardır. müşterek hayatın tatili meselesinde hâkimin müdahalesini talep zaruridir. aksi halde karı kocadan her biri kendi davası için hâkim haline gelecektir.

Egger ve Curti kaziyenin külliyen aksini müdafaa etmekte ve hâkimin müsaadesini almaksızın her iki tarafın ayri bir ikametgâh intihabına hakkı olduğunu ictihat ederek bu hususta karı kocadan birine en vasi serbestii hareketi tanımaktadırlar. bununla beraber kanunun aile ufuklarının her kararmasında derhal bir ayrılığa meydan vermeği tasvip etmediği aşikârdır.

«Ailenin müşterek vazaifine müteallik ahkâmı kanuniye ahlâkı umumiye prensiplerinden mülhem olduğu cihetle ahkâmı amiredendir» binaen aleyh karı koca kendi arzularile bu hükümlerden inhirafa salâhiyettar olamazlar.

Kanunun 161 inci maddesinin birinci fıkrası karı ve kocadan her birini ayrı yaşamağa mezun kılmakta isede mesele yalnız bunlardan birinin veya her ikisinin arzu ve iradelerine tabi olmayıp «kanunun ayrı yaşamağı kabulüne saik olan esbabın mevcudiyeti lâzım gelir.»

Karı koca arasında ayrı yaşamağa mütedair uyuşmalara kanun müzaheret edemez ve netekim haneye avdet hususunda bir mütalebeye maruz kalan taraf diğer tarafın bu hususta rızasını ileri sürmek hakkını haiz olamadığı gibi davetin neticelenmemesi sebebile talâk davasına medar olacak fırsatlar elde edilmiş olur.

« müşterek hayattan sıhhat, emniyet ve sükûnet ve şöhreti haleldar olan tarafın hâkimin izni olsun olmasın kendisine bir ayrı ikametgâh tesis edebileceği meselesi başka bir bahistir.

Böyle bir hal vukuunda yukarıki şartların vucut veya ademini hâkim talepten sonra tetkika fırsat bulur. Ve ondan sonra haksızlığı görülen tarafa hâkim müşterek hayata avdet emrini verir; fakat işbu hüküm müeyyideden mahrum olduğundan bu gayri tabiî münasebete nihayet verecek yegâne vasıta: talâktır.

162 inci maddeye müteallik malûmatı tarihiye

İlk projenin 140 ıncı maddesi müşterek hayatın tatili hakkında hâkimin müsaadesi lüzumunu sarahaten dermeyan ediyordu.

531

Mütehassıslar komisyonunda Mösyö Hober bu fikri takviye ile beraber 183 üncü maddenin de idhalini talep eylemişti. İtiraza oğramayan bu madde şu ihtimalâtı nazara alıyordu:

1 — Müşterek hayat, karı veya kocanın veya çocuğun sıhhat, şöhret veya menafii iktisadiyesini ağır surette ihlâl etmeli.

2 — atlâk veya ayrılık davası açılmış olmalı.

3 — Hâkim karı veya kocadan birinin veya ailenin menfaati noktasından müşterek hayatın tatiline hüküm etmiş olmalı.

Berveçhi balâ iki halde her iki tarafın hâkimin iznini almaksızın ayrı bir ikametgâh intihabına hakkı vardır.

Adliye departmanı tarafından irae olunan kanunu yazan komisyon yukarıda müzakere edilmiş olan mevadı tekrar tadil etti; şimdiki 172 inci maddeyi husule getirdi.

Mösyö Hober İsviçre millî meclisine verdiği raporda maddedeki şerait mevcut olduğu takdirde karı veya kocadan her birinin müşterek hayatı tatil edebileceğini sarahaten yazıyordu; kanunun Almanca metninde de hâkimin izninin katiyetine tesadüf olunamaz.

Nikâhlı kadının ayrı ikametgâhı

162 inci madde mucibince ayrı oturmağa me'zun olan kadın evli kadınlara mahsus olan ve 21 inci maddede gösterilen ikametgâhtan ayrı olmak üzere kendine hukukî bir ikametgâh intihap edebilir mi?

Mesele hukukşınaslar arasında haylı ihtilâfatı badi olduktan sonra Federal mahkemesi hukuku amme dairesinin (ferraris) davasına verdiği hükümdeki içtihadile kat'î surette tespit olunmuştur.

Hukuku amme dairesi bu ictihadını delâili tarihiyeye istinaden te'sis etmiştir. 21 inci maddenin ikinci fıkrasına tevfikan evli bir kadın şahsî bir ikametgâh intihap edebilmek için müşterek hayatın infisahını icap ettirecek ve kanun nazarında muteber olacak afakî ahvalin vücudu lâzım gelir.

Kanunun Almanca metni daha kuvvetli ve sarihtir. Bu sarahatten alınan netice ise kadın ayrı yaşamasını mucip esbabı meşruası olduğu

takdirde re'sen kendine bir ikametgâh te'sisine salâhiyettar olacağı şeklindedir.

mütehassıslar komisyonunda 51 inci maddemizin ikinci fıkrasının ref'i de istenilmişti. Fakat muvaffakiyet hasıl olmadı.

Şu halde 21 inci maddenin ikinci fıkrasile 161 inci maddemiz arasında bir müşareket vardır.

Bütün bu mütalâattan istihraç olunan netice şudur ki: evli bir kadının:

1 — Zevci malûm bir ikametgâha sahip olmadıkça

2 — Boşanma veya ayrılma davası ikame ettikten sora

3 — kendisini ayrı yaşamağa icbar eden esbabı meşruaya istinat ettikçe hususî ve şahsî bir ikametgâh te'sisine hakkı vardır.

Hukuku amme dairesinin içtihadı gerçi bütün fikir ihtilâflarına nihayet vermiş ise de bundan tahassül edecek bazı vaziyetleri halletmiş değildir. Tasavvur edelimki evlilik halinin icabatı olarak ayrı yaşamağa mecbur olan kadın icabatın devamı müddetince şahsî bir ikametgâh te'sisine hakkı olacaktır. Fakat tasavvur edelim ki ayrı yaşamağı meşru kılan ahval zail olsun bu halde kadının ayrı ikametgâh te'sisine hakkı kalmayacaktır. ve binaen aleyh 21 inci madde mucibince kocasının ikametgâhına tabi kaldığı farz olunacaktır.

Kocasından bu suretle ayrı yaşamakta olan bir kadınla muameleye girişen eşhası salise bu vaziyeti filiye karşısında filhakika esbabı meşrua mevcut olup olmadığını ve kadının ikametgâhının esas itibarile kocasının ikametgâhı bulunup bulunmadığını iptidaen nasıl takdir edeceklerdir.

Müşterek hayatın tatilini meşru kılan ahval

Bu tatili ancak talâka mani olacak şekilde ve aile bağının himayesine matuf bir tedbir olarak mutalâa etmeliyiz.

Beraberce ikamet izdivacın bir şartı aslisidir. Vazıı kanun müşterek hayatın tatilini meşru gösteren ahvali tahdidî bir surette sayamazdı, Bu sebepten dolayı 161 inci maddenin birinci fıkrasında uç hal saymıştır ki bu üç hal hususî bir çok ahvali dairei şumulüne alabilecek derecede umumî bir kudreti haizdir.

161 inci madde 160 ıncı maddenin daha ziyade tevazzuh etmiş bir

577

şeklidir. müşterek hayatın devamı, birliğin azaları için ciddi bir tehlike arz etmesı lâzım gelir. Tehlike mefhumu ise nispî olup ahvale göre mütebeddildir; burada derecei hassasiyet ve terbiye nazarı dikkate alınmak icap eder.

Aynı zamanda yalnız tehlikenin vücudu ayrı yaşamak için kâfi bir unsur teşkil etmez; belki tehlike ile müşterek hayat arasında bir sebebiyet rabıtasının vücudu tezahür etmelidir.

Meselâ olabilir ki karı veya kocadan birinin sıhhati, birlik hayatında yabancı olan bir sebeple bozulur, meselâ oturulan mahallin sıhhate muzur olması ve keza yüksek ve dağlık mahalde ikametten ve şiddeti havadan tevellüt edebilir.

Fakat bu ahvalin menbaı ekseriya müşterek hayat olabilir:

Tarafeynden birinin fevkalade hadit ve sert olması, kabalığı müşterek hayatı çekilmez bir hale getirir. çirkin muamelelerin her gün tekerrürü korkusu müşterek hayatın inkıtaı için acaba meşru bir sebep olabilir mi?

(Demolomb) a göre fena muameleler geçmiş ve mazi olmuş keyfiyetler olduğundan kadının vazifei zevciyeti ifada borcunu ref edemez.

Fevren vukubulmuş muameleler tabiî münferit kalmış ve unutulmuş vak'acıklar olmak mahiyetile böyle bir meşru sebep olamazlar. Fakat şedit muameleler tekerrüre başladığı takdirde kadının ayrı yaşamak hususunda hakkı reddolunamaz. Zira bu husus kadına tanınmış olursa kadının en son vasıta olan talâka müracaat fikri olmasa bile o tarika müracaata icbar edilmiş olacaktır. Bu çare kadının arzusuna muhalif olabilir.

Her nevi hastalık, kanunda kast edilen sıhhatin tehlikeye düşmesi meselesini teşkil etmez. Zührevî bir hastalık bile, hastalığa tutulmuş olan tarafça, vazaifi zevciyetin ifası talebinde bulunulmadıkça ayrılığa sebep olamaz. Bu hususa muhalif fikirler (Egger) ve (Droin) de görülür.

Şöhretin tehlekeye düşmesi meselesinde güçlüğü hal edecek ne vazih tarif ve ne de iztihat yoktur. Bu hususta şöhret ve haysiyet meselelerinden bahs ettiğimiz kısma müracaat oluna.

Müşterek hayat, tarafeyne hurmet ve muhabbet temin etmelidir.

Koca ev içinde na meşru münasebetlerde bulunur, ikamet edilen hane tarafeynin servet ve vaziyeti ictimaiyesile gayrı mütenasip bir şekilde nezahete mugayır bulunur. Veya zevceynden biri kendi hanesinde mugayırı haya bir san'at yaparsa diğer taraftan, bu hata ve ahlâksızlıklara iştirak etmesi istenemez.

Nihayet iktisadî bir mesele olan « işin tarakkisinin ciddi surette

534

tehlekeye düşmesi » ne gelince bu cihet (Curti) nin hakkile dediği gibi karı koca arasında şahsî rabıtalar malûl olmadıkça ikinci derecede ehemmiyetlidir.

Fakat aile ocağı harabiyete doğrü giderse bu hadiseyi nazara almamak doğru değildir.

İki taraflı muhabbetin bir türlü önüne geçemediği nizaın sebepleri arasında iktisadî maddî sebepler bulunur. Bu meselede hâkim diğerlerinden ziyade ehemmiyetle hadiseyi tetkik edecektir.

Kısaca hulâsa olunursa maddî meseleler, hata ve ihmalden mücerret olarak ayrı yaşamağa meşru sebep olabilirler.

Müşterek hayatın tatilinin tanzimi

İtina olunması lâzım gelen en mühim cihet ittihaz olunan tedbirlerin karı koca arasında imlası müşkül bir hufre açılmasına sebep verecek surette keyfî olmamasıdır.

Ayrı yaşamak mecburiyeti olduğu takdirde tarafeynin mütekabil iradeleri neticesi karar verecekleri iaşe meselelerinde tarafeyn sözlerine sadık kaldıkça müşkülât yoktur.

Hâkim iaşe meselelerini tedabire hüküm ettiği sırada tahtı karara alabilir. Ayrı ikamete hükmen mezun olan kendisine ve çocuğuna lâzım olan eşyayı şahsiye ve mobilyeyi de alır; hatta çocuk eğer kendisine teslim olunursa eşya diğer tarafa ait dahi olsa alabilir.

Keza müşterek hayatın tatili zevci karısını ve çocuğunu iaşe mecburiyetinden azat etmez. Vekeza zevç muktedir olamadığı takdirde bu vazifeyi zevce yapar. Ve mal ayrılığına sebebiyet veremez. Nafaka meseleleri tayininde hâkim tarafeynin şaraiti içtimaiye ve iktisadiyelerini gözetecektir. Bu tayinde hatanın bir tesiri olamaz.

İaşe bedeli peşinen verilmek şartile haftalık veya aylık olarak aynen veya bedelen tayin olunur.

Çocuklar meselesi de bu bapta mühim bir mesele teşkil eder.

Çocuğun bir tarafa teslimi veya çocuğun ziyaretleri tanzim olunmalıdır.

Çocuğunu görmekten men olunan ve çocuğu kendisine gönderilmeyen

535

valde haysiyetine vukubulan bu tecavüz dolayısile hakaret sebebile talâk davası yapabilir.

Tatilin netayici hukukiyesi

1. Karı koca arasında şahsî münasebetler

Müşterek hayatın tatili karı koca rabıtasının gevşemesini intaç eder. Binaenaleyh şahsî münasebette mühhim bazı tadilât husul bulur ve ayrılığın neticesi bazı vazaif ortadan kalkar.

Bu tedbirler neticesi ilk hatıra gelen kelime ayrılığın devam ettiği kısa müddette birlikte yaşamanın icabatı olan vazaiften tarafeynin muaf olmasıdır.

Fakat zaruretler miktarlarınca takdir edilmelidir. Zira aile bağı henüz kopmuş değildir. Birlikte ikametten maada aile vazaifinin talebi hakkı kemakân bakidir.

Sadakat ve müzaheret vecibesi bakidir. hele sadakat borcu bütün vüsat ve netayicile hükümde devam eder. Bu münasebetle ayrılık esnasında tevellüt eden çocuklar kocanın çocuğudurlar.

Zira nesebin tayini meselesince kanunumuzun 244 üncü maddesinde gösterilen «ayrılık» bu tatil değildir.

Müzaheret vecibesi ise : iaşe vecibesidir. Fakat müzaheretin batınî manasındaki manevî yardımlar beraberce yaşamağa vabeste olduğundan ekseriya ifa olunamaz.

Ayrı yaşamağa ve ayrı ikametgâha rağmen erkek yine ailenin reisidir. Bu ayrılık kadının evlilik sıfatile haiz olduğu ehliyete bir gûna tebeddül iras etmez.

Ancak aile birliğinin reisi sıfatile müşterek ikametgâh intihabı hususundaki hakkı tabiî madum kalır.

Ayrı yaşamağa mezun olan kadın kendi için bir ikametgâhı kanunî intihap eder ve ona karşı açılacak davalar bu ikametgâh mahkemelerinde açılır.

2 — Ebeveynin çocuklarla münasebeti

Çocuk bunlardan hanğisine teslim edilmiş olursa olsun, diğer tarafı haberdar etmeden çocuğun terbiyesine müteallik ehemmiyetli karar ittihaz edemez. Meselâ bir san'ata sülûk ettirmek veya bir deyn intihabı hususu gibi.

Ve keza kanunu medenimizin 262 inci maddesi mucibince çocuğun hakkı vilâyeti ana ve babasına aittir.

Çocuk kendinden alınan baba ve ananın bu münasebetle vilâyet hakkı zail olmaz.

3 — Karı koca arasında malî münasebetler

Karı koca mallrının idaresine müteallik hükümlerde bir gûna tebeddül vukua gelmez. Fakat haksız bir kocanın kadının emvalini idare ve ondan intifa etmesi şayanı teesür bir şeydir.

İaşe meseleleri ise yukarıda söylenmişti.

4 — Üçüncü şahıslarla münasebetler

Koca, karının müameleleri kendi emniyeti iktisadiyesini ihlâl eylediği takdirde onu menedebilir.

Eğer koca karısını san'at icrasından men etmiş ve keyfiyet eşhası salisece malûm olmuş ise müşterek hayatın tatili halinde bu vaziyete halel gelmez.

Asıl mucibi münakaşa olan keyfiyet kadının kanunn medeninin 155 inci maddesi mucibince muamelâtından kocasını mes'ul edecek şekilde birliği temsil edip edemiyeceği meselesidir.

597

Kadının aile birliğini bu suretle temsili hakkı kendi zevcelik sıfatına merbut ve kocanın iradesinden müstekildir. karı ve koca olmak sıfatı ise müşterek hayatın tatili dolayısile tebeddüle oğramaz. ve temsil hakkı devam eder diyen hukukşınaslar mevcuttur.

Fakat bu fikir ve içtihat eksəri ulemaca kabul edilmiş değildir. Bunlara göre kastas karı ve kocaıık sıfatının bakası değil belki bir müşterek hayatın vücudüdür. (Gmür, Sehlattır Yager Egger.) Bu halde müşterek hayat her ne veçhile olursa olsun tatile uğrarsa kadının hakkı temsili zayi olur. Fakat bu fikir de biraz mubalâğalıdır. Tasavvur buyurulsun ki erkek bimarhaneye girmiş veya hapis edilmiştir. Bu ayrılık dolayısile müşterek hayat kalmamıştır. Bu sebepten dolayı kadının hakkı temsili zayı olmalı mıdır? Bilakis bu gibi hallerde kadına daha ziyade vasi salâhiyet tanımaktayız. (15 - 8 inci madde)

Müşterek hayatın tatili kadının sahai faaliyetini ref etmez. İster eski evde otursun ister ayrı bir ikametgâh tesis etmiş olsun kadın evin daimî ihtiyaçlarını tecavüz etmemek şartile masraf yapmağa mecburdur. (155)

Tatil neticesi eger koca kadından hakkı temsilini ref etmemiş ise bu hak devam eder. Fakat koca kadının intifaına bazı eşya terkeder veya onların idarelerine kâfi miktarda muavenette bulunursa ikinci bir defa da kadının yaptığı borçlardan mes'uliyeti kabul etmemeğe hakkı olur.

Uzun veya kısa bir müddet için bir otele inen evli bir kadının vaziyeti hukukiyesini otelcinin öğrenmesine imkân tasavvur olunabilir mi? Meğer ki zevci eşhası saliseye kadının yaptığı borçlardan mes'uliyet kabul etmediğini evvelce iblağ etmiş olsun.

Türk Temyiz Mahkemesi Kararları

TATBİKAT

Firarî müttehimlerin ikametgâhlarına tebligat icrasına mesağ kanunî yoktur

1 — Firarî müttehemlerin ikametgâhlarına tebligat icrasile vecahî mahiyette muhakeme icrası kanuna muhaliftir.

2 — Müttehemlerin yaşlarının resmen tesbiti muktazı ye aksi hal nakzı hükmü muciptir.

Kayseri ağır ceza mahkemesinden sadır olan hükmü havi 27-8-928 tarih ve 231 numaralı zabıtname maa teferrüat baş müddei umumilik memuriyeti aliyesinin 15 - 1 929 tarih ve 150 numaralı tebliğnamesile tarihi mezkûrda temyiz mahkemesi birinci ceza dairesine gönderilmekle mutalâa olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hulasası: Kayserinin Hacılar kariyesinden Ahmet kızı Ülfeti cebren dağa kaldırıp fili şeni icrasından maznun ve gayrı mevkuf mezkûr köyden muhtar Ahmet oğlu Hacı Ali ve bakkal Hacının torunu Nail oğlu İsmailin bilmuhakeme merkumanın kocalı olan müddeiyeyi cebren kaçırarak bir gün dağda dolaştırarak fili şeni icra eyledikleri usulen sabit olduğundan olveçhile mücrimiyetlerine ve kanunu cezanın dört yüz otuz birinci maddesinin ikinci fıkrası mucibince beşer sene ağır hapislerine ve 31 inci madde mücibince okadar müddetle hidematı ammeden mahrumiyetlerine ve merkumanın müddeiyeyi evvelce de dağa kaldırarak cebren fili şeniden dolayı gıyaben mahkûm bulundukları anlaşılmakta isede derdestlerile hükmü gıyabinin keenlemyekün addile yeniden muhakeme icrası lâbet ve verilecek hükmün kesbi katiyet ettikten sonra kanunen muayyen olan nispet dairesinde her iki cezanın yekdikerine kalbi kabil bulunduğundan işbu meseleden verilecek cezanın tehirine mahal görülemediğine vecahi addedilmek üzere gıyaben ve müttefikan hükmü karar verildiğini natıktır.

589

Zikrolunan tebliğnamede: mücrimiyet ve tayini ceza kararlarında imza noksan bulunması yolsuz oldudundan hükmün nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye icra olundukta firarî olan müttehemlerin velev ki hadise itibarile gayrı mevkuf olarak mahkemeye sevkedilmiş olsalar dahi ikametgâhlarına tebligat icrasile vecahî mahiyetinde icrayı muhakeme ile o mahiyette ittihazı karar edilmiş olması yolsuz olduğu gibi imzaların noksan olması ve sinlerininde resmen tahkik ve tesbit edilmemiş bulunması mugayiri kanun bulunduğundan bu suretle varit olan tebliğname mucibince hükmü mezkûrun usulü muhakematı cezaiye kanununun 314 üncü maddesi mucibince nakzile evrakın mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ılerde haksız çıkacak taraftan alınmasına 17 - 1 - 929 tarihinde ittifakla karar verildi.

Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesi — Esas No. 156 kararNo. 151

Vadi izdivaçla izalei bikirde vadile iğfalin izalei bikre takaddümen sübutu lâzımdır

Samsun ağır ceza mahkemesinden sadır olan 18 agustos 928 tarih ve 162 numaralı hükmün temyizen tetkiki mahkûmun aleyh tarafından istida kılınmaktan naşi olbaptaki muhakeme zabıtnamesile temyiz istida ve lâyıhası ve evrakı müteferriası başmüddei umumilik memuriyeti aliyeşinin 11 teşrinievvel 928 tarihi ve 6464 numaralı teblignamesile 13 T. E. 928 tarihinde mahkemei temyiz birinci ceza dairesine gönderilmekle ledettetkik istidanamei mezkûrun mehil kanunî zarfında ita ve şartının ifa kılındığı anlaşılmakla bilkabul evrakı dava ile maan mütalâa ve tetkik olundu,

Mezkûr zabıtnamenin meali: Ünyenin Rum mahallesinde mukıme Drama mubadillerinden Hasan kerimesi 396 tevellütlü Radiyenin cebren bikrini izaleden maznunu aleyh ve gayri mevkuf olarak mahkemeye sevk edilen Ünye tütün tüccarından Ali Kemal beyin biraderi Murat Fikri Efendinin bilmuhakeme maznunu merkumun mezbureyi izdivaç vadile igfalen bikrini izale eylediği usulen sabit olduğundan olveçhile failiyetine ve hareketine temas eden kanunn cezanın 423 üncü maddesi mucibince altı ay hapsine hüküm ve karar verildiğini natıktır.

Müsted'ii temyiz Fikri Efendinin temyiz lâyıhasında: Fili mezkûre mücasereti hakkında medarı hüküm olacak delail ve şahadatın mefkudi-

yetinden ve vadi izdivacın sıhhati vukuuna delâlet edecek hiç bir ihbar ve emare bulunmadığından ve lehindeki ahvalin nazarı dikkate alınmadığından ve saireden bahisle hükmü mümeyyizünbihin nakzı istida kılınmıştır.

Zikrolunan teblignamede: İtiraza mahal görülemeyen hükümü mezkûrun tasdiki talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra: Her nekadar tebliğnamede hükmü mümeyyizünbihin tasdiki talep olunmakta isede hadisede biligfal vadin izaleye takaddümen sübutu lâzimeden olmakla bu suretle izale hakkındaki delâilin tavzih edilmemesi yolsuz ve müstelzimi nakız esbaptan bulunduğundan teblignamе talebinin reddile hükmü mümeyyizünbihin sebebi mebhuseden naşı usulü muhakematı cezaiye kanununun 314 ve 319 uncu maddeleri mucibince nakzına ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele olunmak üzere evrakın mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ileride haksız çıkacak taraftan tahsiline ve temyiz cezayı nakdisinin sahibine iadesine 17 teşrinevvel 928 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz mahkemesi Esas No. 6261
Birinci Ceza dairesi karar No. 6201

Fili şeni ve cerh efali cir cinsten addedilemez

1 - Tekerrürde fili şeni ve cerh efalinin bir cinsten addi ile tekerrüre esas ittihazı yolsuzdur.

2 - Tekerrür ahkâmının sinne takdimi mugayiri kanundur.

Burdur ağır ceza mahkemesinden sadır olan 10 eylül 928 tarih ve 131 numaralı hükmü havi ve zabıtname ve evrakı müteferriası Başmüddei umumilik memuriyeti aliyesinin 29 - 9 928 tarih ve 6286 numaralı tebliğnamesile 1 teşrinievvel 928 tarihinde mahkemei temyiz birinci ceza dairesine tevdi edilmekle mütalâa olundu.

Mezkûr zabıtnamenin hulâsası: Çerçiler kariyesinden Mehmet oğlu Osman zevcesi Emineye cebren fili şeni icra ettikleri iddiasile müttehem ve mevkuf bulunan kariyei mezkûreden Halil oğlu Şükrü ve Hüseyin oğlu ibrahimin bilmuhakeme merkumanın zatülzevç bulunan müştekiye Emineye cebren fiili şeni icra ettikleri usulen sabit olduğundan olveçhile mücrimiyetlerine ve kanunu cezanın 416 ıncı maddesinin birinci fıkrası mucibince birer sene ağır hapislerine ve merkumandan İbrahimin

cerh fiilinden infaz edilmiş mahkûmiyeti sabıkası hasebile 81 inci maddenin birinci ve ikinci bendile 589 uncu madde mucibince eski mahkûmiyetine muadil ikibuçuk ayın muayyen olan ağır hapis cezasına zammile bir sene ikibuçuk ay ağır hapse konulmasına ve merkumanın hini ikaı cürümde on sekizer yaşlarını ikmal etmediklerinden 55 inci maddenin üçüncü bendi mucibince cezayı mukadderlerinin yarısının indirilerek Şükrünün altı mah ve İbrahimin dahi yedi ay yirmi gün müddetle ağır hapislerine vicahen ve müttefikan hüküm ve karar verildiğini natıktır,

Salifüzzikir tebliğnamede: Fiilin birden ziyade kimseler tarafından ika edilmiş olması itibarile 417 inci madde hükmünün teemmül edilmemesi ve tekerrürden dolayı müttehem İbrahimin cerh fiilinden mahkûmiyeti sabıkasının bir cinsten at ve seksen birinci maddenin birinci ve ikinci fıkralarının medarı tatbik ittihaz olunduğu tasrih edilerek tekerrürü mutlak ve tekerrürü mukayyet ahkâmının biribirine karıştırılması 589 uncu maddenin veçhi tatbikinin tavzih edilmemesi ve cezanın sureti tezyidi ve tekerrürün müttehimin yaşından evvel nazara alınması yolsuz ve mugayiri kanun olduğundan bahisle hükmü mezkûrun nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra: Teblignamede dermeyan olunan itirazat münderecatı zabıtnameye nazaran varit ve müstelzimi nakız esbaptan bulunmuş olduğundan ber mucibi tebliğname hükmü mezkûrun usulü muhakematı cezaiye kanununun 314 üncü maddesi mantukunca nakzına ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele edilmek üzere evrakın mahallin iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ileride haksız çıkacak taraftan istifasına 13 teşrinievvel 928 tarihinde bilittifak karar verildi.

Temyiz mahkemesi birinci ceza dairesi — Esas No. 6097, Karar No. 6093

Tashih sinni mukarreratının alâkadarana tebliği muktazidir

Hukuk mahakiminden sin hakkında sudur eden hükmün maznuna tebliği ve iktisabı kat'iyet etmediğinin tetkiki muktezi aksi hal nakzı hükmü müeddidir.

Sivas ağır ceza mahkemesinden sadır olan hükmü havi 1 temmuz 928 tarih ve 169 numaralı zabıtnama ile evrakı mütaferiiası Baş müddei umumilik memuriyeti aliyesinin 2-10-928 tarih ve 6298 numaralı teb-

liğnamesile 6 teşrinevvel 928 tarihinde Mahkemei Temyiz birinci ceza dairesine gönderilmekle mütalâa olundu.

Mezkûr zabıtnamenin maali: Zaranın Yeniköy kariyesinden 335 tevellütlü Haydara fili şeni icrasından maznunu aleyh ve mevkuf bulunan kariyei mezkûreden Ahmet oğlu İrfanın icra kılınan muhakemesi neticesinde maznunu merkumun on beş yaşını bitirmeyen Haydarın ırzına geçtiği usulen sabit olduğundan olveçhile mücrimiyetine ve hareketine temas eden kanunu cezanın 414 ve derecei sinni hasebile 56 ıncı maddelerine tevfikan ve tenzilen altı ay müddetle ağır hapsine hüküm ve karar verildiğini natıktır.

Zikrolunan tebliğnamede: Tashihi sin hakkında hukuk mahkemesinden sadır olan hukmün alelûsul iktisabı kat'iyet edip etmediğinin tetkik edilmemesi yolsuz bulunduğundan hükmü mezkûrun nakzı talep edilmiştir.

Tetkikatı temyiziye ledelicra: Maznunu aleyhin tashihi sinni hakkında hukuk mahkemesinden sadır olan hükmün alelûsul maznunu aleyhe tebliği ile iktisabı kat'yet edip etmediğinin tetkik olunmaması yolsuz ve hükme müessir ve müstelzimi nakız esbaptan olduğundan bermucibi tebliğname hükmü mezkûrun Usulü muhakematı cezaiye kanununun 314 üncn maddesi mucibince nakzına ve ahkâmı kanuniye dairesinde ifayı muamele olunmak üzere evrakın mahalline iadesine ve sekiz yüz kuruş nakız harcının ileride haksız çıkacak taraftan tahsiline 15 terinevvel 928 tarihinde müttefikan karar verildi.

Temyiz Mahkemesi birinci ceza dairesi — Esas No. 6163, Karar No. 6159

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

İsviçre Federal Mahkemesi Kararları

Marangoz mamulâtı bedelinin ödenmesi davası - kısmen kabul - Tarafların istinafı - 1. Satış zamanında malları muayene eden alıcının vazifeleri - Borçlar kanununun 197, 200, (T. B. K. 194, 197) inci maddeleri - Talep hakkının sukutu - 2. Teslim edilen şeyin miktarını tesbit eden fatura - Bu faturanın tamamına istinat eden talep - Islah - Talebin kabulü

Guilland Rieder ve Matti ye karşı

Eger alıcı satılan şeyin bedelinden tenzilât yapılması için bu şeyde mevcut olduğunu iddia ettiği ayıpları biliyor veya bilmeğe mecbur isede bilhare takarrur eden bedeli tediyeden imtina için bu ayıpları ileriye sürmekte asla haklı değildir.

30 teşrini evvel 926 tarihli davetiye ile Rieder ve Matti Guillandı ödemiş olduğu 610, 70 frankı mahsup etmek kaydile 1097,90 frankın ödenmesine davet ettiler. Müddeiler taleplerine mesnet olarak eylûl 925 tarihinde talep edilen miktarda bedel mukabilinde Guillanda marangozluğa yarayacak ikinci neviden tahta teslim ettiklerini beyan ediyorlar.

Müddea aleyh bu talebe itiraz ediyor.

Müddea aleyh teslim edilen tahtaların satun almak istediği tahtalara tevafuk etmediğini ve bunların büyük bir kısmının çürük ve gayri kabili istifade olduğunu beyan ediyor,

İstinaf edilen ve istinaf mahkemesi tarafından maddî hadiseleri hakkındaki izahata müracaat edilen hüküm ile mahkeme Guillandı müddeilere kanunî faizi ile birlikte 384, 50 frankı ödemeye mahkûm ve Guilland tarafından 3960 numaralı ödeme emrine karşı yapılan itirazın bu meblağ miktarında ref,ine karar verdi. Müddea aleyh Rieder ve Mattinin mahkeme masraflarının 3 - 4 ünü ödemeye mahkûm edildi.

Bu hükmün esbabı mucibesi aşağıdaki tarzda hülâsa edilebilir:

Guilland malı metre murabbaı 2,10 frank hesabile almadan muayene etti. Kâfi derecede dikkatle muayene ederek müddea aleyhin müşahede etmeğe mecbur olduğu tahtaların ayıplarından, bu şerait içinde, Rieder ve Matti mes'ul tutulamazdı.

İkinci nevi marangoz tahtasının metre murabbaının tabii (normale) fiyatı 2,70 frank olduğu halde bu tahtaların metre murabbaının fiatı 2,10 frank olması malın ayıbının hesaba katıldığını gösteriyordu.

Bununla beraber müddeiler faturalarının gösterdiği gibi 422,70 metre murabbaı teslim ettiklerini tesbit edemediler.

Satış miktarına taallûk nden noktada, 374 metre murabbaı tahta teslim edildiğini gösteren Guillandın 13 teşrini evvel 1925 tarihli mektubuna istinat etmek icap ediyor.

Malın kıymeti yekûnü 995,20 frank ve ödenen 610,70 franh olup geriye kalan borç 384,50 franktır.

Taleplerinin fazlalığına binaen Rieder ve Matti mahkeme masraflarının, mütebakisi müddeinin uhtesinde kalmak üzere, dörtte birini yüklenecekleridir.

Bu hühmün karar kısmı 23 kânunusani 928 tarihinde taraflara tebliğ edildi.

Guilland bu hükmü müddeti içinde istinaf etti. O ödedigi 610,70 frankın kâfi olduğunu, satılan şeyin ayıpları dolayısile talep ettiği tenzilâtın doğruluğunu, bidayet ve istinaf masraflarının müstenifünaleyhlere ait bulunduğunu kabul ettirmek isteyen bidayet mahkemesindeki taleplerini tekrar ele alıyor.

Müstenif evelki delillerinde israr ve malın tamamen muayene edilmediğini ve bu muayenenin, icap ettireceği zaman dolayısile, mümkün olmadığını iddia ediyor.

Tahkikattan ve dava evrakından anlaşılmayan, yanlış olan 2,10 frankın satılan malın tabii fiyatı olduğunu kabul etmiş bulunduğundan mahkemeyi tenkit ediyor.

347

Müstenifün aleyhler de kendilerini mahkeme masraflarının bir kısmına mahkûm ettiği ve taleplerinin hepsini is'af etmediği için mezkûr hükmü istinaf ettiler.

Müstenifün aleyhler kanunî faizi ile birlikte 427, 20 frankı ve mahkeme masrafını ve ikinci derecede faturada yazılı fiyatların ikinci nevi mala tekabül edip etmediğinin tetkikını talep ettiler..

İstinaflar şayanı kabuldür.

İstinaf mahkemesine arzedilen mes'eleler berveçhi atidir:

1. Esas istinaf doğru mudur?

2. İkinci istinaf doğru mudur?

3. Bidayet ve istinaf mahkeme masrafları hakkında verilecek hüküm nedir?

Birinci mes'ele hakkında:

Müstenifün aleyhler 427,20 frankın ödenmesini talep ediyorlar. Faturalarında gösterilen meblağın 1097,90 olmasına ve 610,70 frank aldıklarını beyan etmelerine nazaran aradaki fark şimdi talep edilen 427,20 frank olmayıp 487,20 franktır. 427,20 frank bir hesap yanlışlığı neticesi gibi görünüyor. Maamafih, istinaf mahkemesi tarafların talebile bağlıdır, müstenifün aleyhler kazandığı takdirde onlara taleplerinin fevkinde bir meblâğ verilmesine hükmedemez.

Tahkikattan anlaşılıyor ki satılan tahtalarin bir kısmı (takriben üçte biri) fena cisten idi ve Guilland vaktinde itiraz etti. Bundan başka Rieder ve Matti hilâfını iddiadan istinafta vazgeçmiş görünüyorlar.

Muhtacı tetkik olan müstenifin bu mahkemede ileriye sürdüğü ayıpları satış esnasında bilip bilmediği yahut bilmeğe mecbur olup olmadığı keyfiyetidir. Biliyor veya bilmeğe mecbur idise mukarrer bedeli tediyeden imtina için bu ayıpları ileriye sürmekte haksızdır. (borçlar kanunu madde 200 «T. B. K. 197»)

Taraflar arasında yapılan pazarlık mislî şeylere değil muayyen bir tahta yığınına taallûk ediyordu; Guilland bunları satış esnasında gördü; yukarıda vazedilen meseleyi halletmek için teslim zamanını değil bu vaktı nazarı itibara almalıdır. (Fick borçlar kanunu şerhi 197 inci madde altındaki 25 numaralı not)

İstinabe tariki ile dinlenilen ve kendisinden istinaf mahkemesinin şüphelenmesi için hiç bir sebep mevcut olmayan İngoldun şehadetinden Guillandın malın bir kısmını muayene ettiği neticesi çıkıyor.

Hiç bir şeyin mani olmadığı tam bir muayeneyi yapmadığından dolayı Guilland yalnız kendisine kusur bulabilir.

Böyle bir muayenin istilzam ettiği fazla zamanı istinaf mahkemesi mazeret delili olarak nazara alamaz.

Müstenif mubayaanın ehemmiyetine binaen ya muayene için icap eden zamanı tahsis etmek yahut tahtaların mubayaa ve muayenesini başka zamana bırakmak mecburiyetinde idi.

Diğer taraftan Guilland, doğramacılık ve marangozlukla iştiğal ettiği için, tecrübesizliğini ileriye süremez. Bundan çıkan netice şudur ki bir parça dikkatle satın aldığı malın ayıplarını görebilirdi; kendisine teslim edilen malın satın aldığı mal olduğuna Guilland itiraz etmedi, bu cihet tahkikat ile de sabittir.

Guilland satıcıların yahut mümessillerinin ayıpların mevcut olmadığını dermeyan ettiklerini de isbat edemedi.

Binaen aleyh dava prensip itibarile haklıdır.

İkinci mes'ele hakkında:

İstinabe tarikile istima olunan İngoldun müddeiler tarafından sorulan 1 ve 6 numaralı suallere verdiği cevaptan anlaşılıyor ki ibraz olunan fatura 24 eylûl 1925 tarihinde Guillanda gönderilen fatura olup mezkûr faturada yazılı mal Guillanda teslim edilmiştir.

Bidayet hâkimlerinin kabul ettiklerinin hilâfına olarak teslim edilen tahtaların miktarına ait delil bu şehadette münderiçtir.

Bundan fazla olarak, tahkikattan itibaren Guilland teslim edilen malın miktarı faturada gösterilenden az olduğu noktasında israr etmedi.

Hüküm, netice itibarile, bu noktada ıslah edilmek ve müstenifün aleyhlerin talepleri kabul edilmek icap eder.

Kanunî faiz, bilâkis, bedelin yarısı üç ayda diger yarısı beş ayda ödeneceğinden, satış gününden, değil, ödeme emrimin tebliğinden itibaren cereyan etmelidir.

Mahkeme masrafları hakkında:

Hukuk usulü muhakemeleri kanununun 122 ve 363 üncü maddelerine göre.

Bu esbaba binaen istinaf mahkemesi bidayet hükmünü ıslah ve

547

Guillandı ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren (3 mart 1926) kanunî faizi ile birlikte 427,70 frankı Rieder ve Matti ye ödemeye mahkûm eder.

Mahkeme ödeme emrine yapılan itirazı bu meblâğ miktarında refeder.

3 teşrini evvel 929 « Adlî haftadan tercüme eden »

Kemal Galip

546

Bir alacak birden ziyade rehin ile temin edilmiş ise hasılatın mecmuu her rehin satış bedelile mütenasip olarak borca mahsup edilir.

Alacakları gayri menkul rehinle temin edilmiş olan alacaklıların sırası ve bu teminatın faiz ve teferruatına şumulü Kanunu medeninin gayri menkul rehnine mütaallik hükümlerine göre tayin olunur.

Teminatsız veya teminatlı olup ta rehinle kapatılamamış alacaklar masa mallarının hasılatından aşağıdaki sıra ile verilmek üzere kaydolunur:

BİRİNCİ SIRA

A) İflâsın açılmasından bir evvelki sene için hizmetçi ücretleri.

B) İflâsın açılmasından evvelki altı ay için yazıhane, kâtip ve müstahtemlerinin aylıkları.

C) İflâsın açılmasından evvelki üç ay için gündelik veya parça üzerine çalışan işçilerin, gündelik veya haftalık ile çalışan fabrika işçilerile sair işçilerin ücretleri.

D) Cenaze masrafları

E) Karı, koca ve çocuk nafakaları.

İKİNCİ SIRA

A) Vesayet ve velâyet hasebile malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin bu yüzden alacakları.

Ancak bu alacaklar iflâs vesayet veya velâyetin devam ettiği müddet yahut bunların

bitmesini takip eden sene içinde açılırsa imtiyazlı olarak kabul olunur. Bir davanın veya takibin devam eylediği müddet hesaba katılmaz.

Borçlunun vesayet dairesi azası sıfatile mes'uliyetinden doğan alacakları vesayetten doğan alacaklar gibidir. (K. M. 409 - 413) yalnız yukarıda zikrolunan müddetle tahdit, burada carî değildir.

B) Patronların amele sandıklarına olan borçları.

ÜÇÜNCÜ SIRA

İflâsın açılmasından bir evvelki sene için hükûmet tarafından ruhsatnameli doktor, eczacı ve ebelerin alacakları ve borçlu ile ailesi efradının tedavi ve bakma masrafları.

DÖRDÜNCÜ SIRA

Müflisin karısının mal birliği veya mal ortaklığındaki mevcut olmayan şahsî mallarından dolayı alacağının nısfı, karının istirdat hakkını kullanarak geri aldığı ve şahsî malları hakkında haiz olduğu teminatın tasfiyesile elde ettiği miktar tenzil edildikten sonra mümtazdır.

BEŞİNCİ SIRA

Devlet hazinesinden doğrudan doğruya veya bilvasıta tahsil olunan vergi ile Devlet tekliflerinden olan mütenevvi resimler.

ALTINCI SIRA

Karının şahsî mallarının mümtaz olmayan kısım da dahil olmak üzere sair bütün alacaklar.

Sıralar arasındaki münasebet

Madde 202 Her sıranın alacaklıları aralarında müsavi hakka maliktirler.

Bir sıra evvelki alacaklılar alacaklarını tamamen almadıkça sonra gelen sıradakiler bir şey alamazlar.

YEDİNCİ BAP

İFLÂSIN TASFİYESİ

I. Masanın teşkili

Defter tanzimi

Madde 203 İflâsın açılması kendisine tebliğ olunur olunmaz icra dairesi müflisin mallarının defterini yapmağa başlar ve onların muhafazası için lâzım gelen tedbirleri alır.

Başka bir kaza dahilinde bulunan mallar hakkında ora icra dairesi yardım etmeğe mecburdur.

Müflisin vazifeleri

Madde 204 Müflis mallarını icra dairesine göstermeğe ve emrine amade bulundurmağa mecburdur. Hilâfına hareket cezaî mes'uliyetleri muciptir.

Borçlu ölmüş veya kaçmış ise bu mecburiyet onunla bir arada yaşamış kimselerin yetişmiş olanlarına düşer.

İcra dairesi bu mecburiyet kendilerine teveccüh eden kimselere kanunun hükmünü ihtar eder.

551

Teminat tedbirleri

Madde 205 İcra dairesi ilk alacaklılar toplanmasına kadar kontrolu altında idaresi mümkön olmazsa müflisin mağazalarını, eşya depolarını, imalâthanelerini perakende satış dükkânlarını ve buna mümasil yerlerini kapatır ve mühürler.

Paraları, kıymetli evrakı, ticarî ve ev idaresine ait defterleri ve sair her hangi ehemmiyeti haiz evrakı muhafazası altına alır.

Sair malları defter yapılıncaya kadar mühürler. Daire lüzum görürse defter yapıldıktan sonra tekrar mühürler.

İcra dairesi müflisin kullandığı yerler haricinde bulunan eşyayı da muhafaza eder.

Son derece lüzumlu şeyler

Madde 206 İcra dairesi 71 inci maddede sayılan malları deftere kaydetmekle beraber müflisin elinde bırakır.

Üçüncü şahıslara ait şeyler

Madde 207 Üçüncü şahısların mülkü olarak gösterilen yahut bunlar tarafından mülkiyeti iddia olunan mallar bu cihetler de şerh verilerek deftere kaydolunur.

Gayri menkuller üzerinde üçüncü şahısların hakları

Madde 208 Müflisin gayri menkulleri üzerinde umumî sicillerden anlaşılan üçüncü şahıslara ait haklar re'sen deftere işaret olunur.

Kıymet takdiri

Madde 209 Deftere yazılan her malın kıymeti takdir olunur.

Defterin müflis tarafından tanınması

Madde 210 İcra dairesi doğruluğu ve noksansızlığı hakkında beyanda bulunmak üzere yapılan defteri müflise gösterir.

Müflisin cevabı deftere yazılır ve kendisine imza ettirilir.

Müflisin mükellefiyetleri

Madde 211 Tasfiyenin devamı müddetince açıkça müsaade edilmemiş ise müflis iflâs idaresinin emri altında bulunmakla mükelleftir.

Hilâfına hareket cezaî mes'uliyetleri müstelzimdir. Müflis icabında zabıta kuvvetlerile getirilir. İflâs idaresi müflise, hususile emri altında tuttukça münasip miktarda muavenette bulunabilir.

İflâs idaresi müflis ve ailesinin ne kadar müddet evlerini işgalde devam edebileceklerini tayin eder.

Mallar kifayet etmediği takdirde muamelelerin durdurulması

Madde 212 Masaya ati hiç bir mal bulunmazsa icra dairesi iflâsa hükmeden mahkemeye keyfiyeti raporla bildirir. Mahkeme de tasfiyenin tatiline karar verir. İcra dairesi tasfiyenin tatilini ilân eder. İlân alacaklılar tarafından on gün içinde iflâsa müteallik usulün tatbiki talep edilmediği ve masraflar da peşin verilmediği halde iflâsın kapatılacağı yazılır.

II. Alacaklıları davet

Basit tasfiye

Madde 213 İcra dairesi defteri yapılan mallar bedelinin tasfiye masraflarını koruyamayacağını kestirdiği surette iflâsa hükmeden mahkemeye keyfiyetten haber verir.

Mahkeme buna iştirak ederse paraların dağıtılmasından evvel bir alacaklı tarafından masraflar peşin verilmek suretile tasfiyenin adî şekilde icrası talep edilmiş olmadıkça icra dairesi basit tasfiye usulünü tatbik eder.

Basit tasfiyede icra dairesi alacaklıları

ilânla yirmi gün içinde iddialrını bildirmeğe davet eder. Alacaklıların menfaatlarına en muvafık surette malları paraya çevirir ve başka merasime mahal kalmaksızın bedellerini dağıtır. Tasfiyenin kapandığı ilân olunur.

Sair hullerde aşağıdaki maddeler mucibince tasfiye adî şekilde yapılır.

Adî tasfiye ve iflâsın açılmasının ilânı

Madde 214 Tasfiye adî şeklde vuku bulursa icra daresi iflâsın açıldığını ilân eder.

İlânda aşağıdaki hususlar yazılır:

1 - Müflisin hüviyeti ve ikametgâhı ve iflâsın açıldığı tarih.

2 - Alacaklılara ve istihkak iddiasında bulunacaklara alacaklarını ve istihkaklarını ilândan bir ay içinde kaydettirmeleri ve delillerinin (senetler ve defter hulâsaları....) asıl veya musaddak suretlerini tevdi eylemeleri, pek uzak yerlerde veya yabancı memleketlerde ikamet eden alacaklılar için icra dairesi müddeti uzatabilir.

3 - Hilâfına hareket cezaî mes'uliyeti müstelzim olmak üzere müflisin borçlarının aynı müddet içinde kendilerini bildirmeleri.

4 - Müflisin mallarını her ne sıfatla olursa olsun ellerinde bulunduranlara o malları üzerindeki haklar mahfuz kalmak şartile aynı müddet içinde icra dairesi emrine tevdi etmeleri ve etmezlerse cezaî mes'uliyete oğrayacakları ve makbul mazeret bulunmadıkça rüçhan haklarından mahrum kalacakları.

5 - İlândan nihayet on gün içinde toplanmak üzre alacaklıların ilk içtimaa daveti ve müflisin müşterek borçlarile kefillerini ve

borcu tekeffül eden sair kimselerin içtimada bulunmağa hakları olduğu.

Hususî haberler

Madde 215 İcra dairesi malûm olan bütün alacaklılara ilânın bir nüshasını gönderir.

Reddedilen miraslarda alacaklıları davet

Madde 216 Reddedilen bir mirasın tasfiyesi lâzım gelip te mirasçıların reddinden evvel miras hükümleri mucibince alacaklılar davet edilmiş ise kayıt müddeti on güne indirilir. Ve evvelce alacaklarını kaydettiren alacaklılar için yeniden müracaata lüzum yoktur.

III. Masanın idaresi

İlk alacaklılar toplanması

Madde 217 İlk alacaklılar toplanmasına icra ve iflâs memuru veya muavinlerinden biri reislik eder. Bu memur tarafından tayin olunacak iki alacaklı veya mümessillerile bir (Büro) teşkil eder. Büro kendilerine davetname gönderilmeyen kimseler de gelirlerse bunların müzakereye kabul edilip edilmeyeceklerine karar verir.

Kendileri veya mümessileri hazır bulunan alacaklılar, malûm alacaklıların en az dörtte birine baliğ olursa toplanma için nisap hasıl olur. Toplanmada bulunanlar dört veya daha az iseler alacaklıların yarısını temsil etmeleri şarttır. Kararlar ekseriyeti mutlaka ile verilir. Reyler müsavi gelirse bu halde reis reyile bir tarafa iltihak eder. Reyler hakkındaki ihtilâfları büro halleder.

Toplanma için nisap bulunmazsa

Madde 218 Alacaklılar toplanması mümkün olmazsa keyfiyat tesbit olunur. Bu halde icra dairesi ikinci alacaklılar toplanmasına kadar masayı idare eder ve tasfiyeye başlar.

Mürakabe komisyonu

Madde 219 Alacaklılar toplanması vuku bulmuş ise icra dairesi yapılan defterle masa hakkında heyete rapor verir. Alacaklılar toplanması intihap edeceği bir veya bir kaç kimseden terekküp eden bir iflâs idaresi teşkil ve tasfiyeyi buna tevdi eder. İflâs idaresine icra memuru reislik eder.

Alacaklılar toplanması, azası arasından bir (mürakabe komisyonu) tayin ve münasip göreceği ve hususile aşağıda zikrolunan salâhiyetleri bu komisyona verebilir:

1 - İflâsın idaresine nezaret ve müracaat vukuunda mütalâalarını beyan ve alacaklıların menfaatlerine uygun görmeyeceği her tedbire muhalefet etmek,

2 - Müflisin ticaretine yahut san'atine devam olunmasına mezuniyet vermek ve bu devamın şartlarını tayin etmek,

3 - Görülüp kesilmiş olan hesapları tasdik etmek ve iflâs idaresini dava açmağa ve kabulüne ve sulha ve tahkimname tanzimine mezun kılmak,

4 - İdare tarafından kabul olunan alacakları icabında ret ve tadil etmek,

5 - Tasfiyenin devamı esnasında hisselerin paylaştırılmasına izin vermek,

İlk alacaklılar toplanması tarafından verilen kararlar

Madde 220 Alacaklılar toplanması, bilhassa müflisin san'at veya ticaretinin devamı, imalâthanelerile mağazalarının, perakende satış yerlerinin açılması, muallak davalar ve pazarlıkla satışlar hakkında müstacel kararlar verebilir.

Müflis bir konkordato teklif ederse alacaklılar tasfiyeyi tatil edebilirler.

Kararlar aleyhine müracaat

Madde 221 Alacaklılar toplanması hakkında her alacaklı tarafından beş gün içinde itizar merciine müracaat olunabilir. Merci, icra dairesinin mütalâasının ve münasip görürse şikâyet edeni ve dinlenmelerini isteyen alacaklıları da dinledikten sonar kısa bir zamanda kararını verir.

İflâs idaresinin vazifesi

Madde 222 İflâs idaresi masanın menfaatlarını gözetmekle mükelleftir. Masayı tasfiye ve mahkemede temsil eder.

İflâs idaresinin resmî vaziyeti

Madde 223 7 inci madde ile 10 uncu maddenin 1 ve 2 inci fıkraları ve 11, 13 ve 18 inci maddelerin icra dairelerine ait hükümleri iflâs idaresi hakkında da caridir.

Üçüncü şahısların istihkak iddiaları

Madde 224 Üçüncü şahıslar tarafından istihkak iddiasında bulunulan eşyanın kendilerine verilip verilmiyeceğini iflâs idaresi kararlaştırır.

İdare istihkak iddiasını reddederse davanın açılması için on gün mühlet tayin ve tebliğ eder. Bu mühleti geçiren üçüncü şahıs istihkak iddiasından vazgeçmiş sayılır.

Masa alacaklarının tahsili. müstacel satış

Madde 225 İflâs idaresi masanın tahsil derecesine gelmiş alacaklarını tahsil ve lüzumunda, takip yolile istifa eder.

Kıymeti düşecek yahut muhafazası masraflı olacak şeyler geciktirilmeksizin satılır.

Borsa veya piyasada fiatı bulunan esham ve eşya derhal paraya çevrilir.

Sair mallar ancak ikinci alacaklılar toplanmasından sonra satılır.

IV. Alacakların tahkiki ve sıraların tayini

İddia edilen alacakların tetkiki

Madde 226 Alacak ve istihkak iddialarının kaydi için tayin olunan müddet bittikten sonra idare iddiaları tetkik eder ve lâzım gelen tahkikleri yapar. Her iddia hakkında müflisin ne diyeceğini sorar.

İddialar hakkında karar

Madde 227 İdare alacakların kabul ve kaydine karar verir. Müflisin sözlerile bağlı değildir.

Tapu siciline yazılı alacaklar

Madde 228 İpotek veya tapu siciline yazılmış olan alacaklar; kayıt için müracaat edilmemiş olsa bile işleyen faizile kabul olunurlar.

Alacaklılar sıra defteri, müddet ve şekil

Madde 229 Alaceklıların kaydı için muayyen müracaat müddeti geçtikten yirmi gün içinde iflâs idaresi 201 ve 202 inci maddelerde yazılı hükümlere göre alacaklıların sırasını gösteren bir defter yapar. Mürakabe komisyonu teşkil edilmiş ise defter tasvip olunmak üzere bu komisyona verilir.

Komisyon tarafından icap eden tadiller üç gün içinde yapılır.

İcabında itiraz mercii tarafından müddetler uzatılır.

Reddedilen alacaklar

Madde 230 Alacaklılar sıra defteri, kabul edilmeyen alacaklarla ret sebeplerini gösterir.

Alacaklılar sıra defterinin verilmesi, alacaklılara ihbar

Madde 231 Alacaklılar sıra defteri icra dairesine verilir.

İflâs idaresi ilânla alacaklılara bunu haber verir.

57

İddiaları tamamen veya kısmen reddedilen veyahut iddia ettikleri sıraya kabul edilmeyen alacaklılara doğrudan doğruya haber verilir.

Alacaklılar sıra defterine itiraz. Hak kazanan itirazın neticeleri

Madde 232 İtiraz eden, defterin verilmesinin ilânından on gün içinde iflâsa karar veren mahkemede dava etmeğe mecburdur.

İtiraz eden talebinin haksız olarak ret veya tenzil edildiğini yahut istediği sıraya kaydedilmediğini iddia ederse dava masaya karşı açılır; muteriz başkasının kabul edilen alacağına veyahut sırasına itiraz eyliyorsa davasını alacaklı aleyhine açar.

Bir alacağın terkini yahut sırasının tebdili hakkında açılan dava kazanılırsa bu alacağa tahsis edilen hisse dava masrafları da dahil olduğu halde iddiası nisbetinde itiraz edene verilir ve artanı da düzeltilen alacaklılar sıra defterine göre dağıtılır, dava seri muhakeme usulile görülür.

Geç kalan müracaatlar

Madde 233 Vaktinde deftere kaydettirilmeyen alacaklar iflâsın kapanmasına kadar kabul olunur.

Geç kalmadan ileri gelen masraflar alacaklıya aittir. Alacaklı bu masrafları peşin vermeğe cebrolunabilir.

Müracaattan evvel kararlaştırılmış paylaşmaya alacaklının iştirak hakkı yoktur.

İflâs idaresi alacağı kabul ederse alacaklılar sıra defterini düzeltir ve bunu ilân ile alacaklılara bildirir.

232 inci maddenin tatbiki kabildir.

V. Masanın tasfiyesi

İkinci alacaklılar toplanması

Madde 234 Alacakların tahkiki işini yaptıktan sonra iflâs idaresi; alacaklıları ikinci toplanmaya davet eder. Bu toplanmaya alacakları tamamen veya kısmen idarece kabul edilen alacaklılar çağırılır. Davet en az yirmi gün evvel yapılmış olmalıdır.

Bir konkordato teklifi hakkında müzakere cereyan edecekse davette bu cihet te bildirilmelidir.

Toplanmaya icra memuru veya muavini reislik eder. 217 inci maddenin 3 ve 4 üncü fıkralarının kıyas tarikile tatbiki kabildir.

İkinci alacaklılar toplanmasının salâhiyeti

Madde 235 İflâs idaresi tasfiyenin cereyanı ve alacaklarla borçların hali hakkında alacaklılar toplanmasına noksansız bir rapor verir.

Alacaklılar toplanması iflâs idaresini ve mürakabe komisyonu azalarını vazifelerinde bırakmak isterse bu hususta karar verir, masanın menfaati için zarurî gördüğü bütün kararları serbestçe verir.

toplanma mümkün olmazsa

Madde 236 Alacaklılar toplanmsı mümkün olmayorsa keyfiyet tesbit edilir ve bu halde iflâs idaresi ve mürakabe komisyonu tasfiyenin kapanmasına kadar işleri başında kalırlar.

Yeniden alacaklılar toplanması

Madde 237 Alacaklıların ekseriyeti yahut mürakabe komisyonu ister yahut iflâs idaresi lüzumuna kani olursa yeniden alacaklılar toplanması için davet yapılabilir.

malların paraya çevrilmesi usulü

Madde 238 Masaya ait mallar iflâs idaresi marifetile açık arttırma veyahut alacaklılar tercih ederlerse pazarlık suretile satılır.

Üzerlerinde rehin hakları bulunan eşya ancak rehin sahibi alacaklıların muvafakati halinde pazarlık suretile satılabilir.

Arttırmanın ilânı

Madde 239 Satış ilânında arttırmanın yapılacağı yer, gün ve saat yazılır. Satılan gayri menkul ise ilân en aşağı bir ay evvel yapılır. Satış şartlarının alâkadarlarca görülmek üzere icra dairesine verileceği gün dahi gösterilir.

İpotek alacaklısına ilândan bir nusha verilir ve kendisine tahmin edilen bedel bildirilir.

Arttırma ile üstünde bırakılma

Madde 240 Menkuller üç defa bağırıldıktan sonra en çok arttıranın üstünde bırakılır. Arttırma tahmin edilen bedeli bulmak şartile gayri menkullerde de böyledir. Layık bedel ile alıcı çıkmaz ise satış geri bırakılır ve arttırmaya girenler taahhütlerinden kurtulurlar.

Birinciden 40 gün sonra yapılması lâzım gelen ikinci satışta gayri menkul en çok arttırana bırakılır. 239 uncu maddenin tatbiki kabildir.

İlânda birinci satışın son bedeli gösterilir. 122 inci maddenin üçüncü fıkrasının tatbiki kabildir.

Arttırma suretile satışın şartları

Madde 241 107, 108, 114, 115, 116, 117, 118, ve 124 üncü maddeler satış şartlarına da tatbik olunur; icra dairesinin vazifeleri iflâs idaresi tarafından görülür.

münazaalı hakların talep eden alacaklılara temliki

Madde 242 Alacaklıların masa tarafından neticelendirilmesine lüzum görmedikleri

bir iddianın takibi hakkı, isteyen alacaklılara devrolunur. Hasıl olan neticeden masraflar çıkarıldıktan sonra devralanların sıralarına göre alacakları verilir ve artanı masaya yatırılır.

Aile yurtları

Madde 243 Aile yurtları hakkındaki Kanunu medeni hükümleri mahfuzdur.

VI. Paraların paylaştırılması

Pay cetveli ve son hesap

Madde 244 Satılmış malların bedeli tahsil edilmiş ve alacaklıların sıra defteri kat'ileşmiş bulunursa iflâs idaresi paraların pay cetvelini ve son hesabını yapar.

İflâs masrafları ve masanın borçları

Madde 245 İflâsın açılmasından ve tasfiyeden doğan masraflar önce çıkarılır. Rehinlerin bedelinden yalnız idare ve rehinin paraya çevrilmesi masrafları çıkarılır.

Pay cetvelinin depo edilmesi

Madde 246 Pay cetveli ve son hesap icra dairesine bırakılır ve orada on gün kalır.

Bırakılma keyfiyeti alacaklılara bildirilir ve her birine payına ait bir suret gönderilir.

Dağıtma

Madde 247 Bırakılma müddeti bittikten sonra idare paraları dağıtmağa başlar 132 inci madde hükümlerinin kıyas tarikile tatbiki kabildir. Talikî bir şarta veya muayyen olmayan bir vadeye muallak alacaklar için ayrılan paylar sağlam bir bankaya, bulunmayan yerlerde mahkeme veya icra sandıklarına yatırılır.

Borç ödemeden aciz vesikası

Madde 248 İdare, paraları dağıtırken alacağının tamamını alamamış olan her bir alacaklıya ödenmemiş miktar için borç ödemeden aciz vesikası verir. Vesikada müflisin

alacağını kabul veya reddettiği yazılır. Kabul halinde vesika 61 inci maddede yazılı senet mahiyetinde olur.

Borç ödemeden aciz vesikası 131 inci maddede yazılı olan hakları verir, fakat borçlu mal iktisap etmedikçe hakkında yeniden takip talebinde bulunulamaz.

İhtilâf vukuunda mahkeme seri muhakeme usulile kararını verir.

muvakkat dağıtmalar

Madde 249 İtiraz müddetinin bitmesinden sonra muvakkat dağıtmalar yapılabilir.

Kaydettirilmemiş alacaklar

Madde 250 Evvelce kaydedilmemesinden dolayı tasfiyeye girmemiş olan alacaklara borç ödemeden aciz vesikası verilen alacaklar hakkındaki hükümler tatbik olunur.

VII. İflâsın kapanması

Nihaî rapor ve kapanma kararı

Madde 251 Paralar dağıtıldıktan sonra idare iflâsa hükmeden mahkemeye son bir rapor verir. Mahkeme tasfiyenin bittiğini anladıktan sonra kapanma kararını verir.

Mahkeme iflâsın idaresinde inzibatî tedbirleri mucip bazı haller görürse itiraz merciine bundan haber verir icra dairesi kapanmayı ilân eder.

İflâs kapandıktan sonra satış ve dağıtma

Madde 252 İflâs kapandıktan sonra tasfiyeden hariç kalmış mallar keşfolunursa icra dairesi mallara vaziyet eder ve onları sattıktan sonra başka bir merasime hacet kalmaksızın bedellerini eksik atan alacaklılara sıralarına göre dağıtır.

Evvelce bankaya yatırılmış olupta tasar-

rufu kabil bir hale gelen paralar hakkında da hüküm böyledir.

Şüpheli bir hak mevzubahs oldukta icra dairesi alacaklılara keyfiyeti ilân eder yahut mektupla bildirir ve 242 inci madde mucibince muamele yapılır.

İflâsın tasfiyesi müddeti

Madde 253 İflâs açıldıktan altı ay içinde tasfiye edilmek lâzımdır.

İcabında itiraz mercii müddeti uzatır.

SEKİZİNCİ BAP

İHTİYATÎ HACİZ

İhtiyatî haciz sebepleri

Madde 254 Rehin ile temin edilmemiş ve vadesi gelmiş bir borcun alacaklısı aşağıdaki sebeplerden biri bulunursa borçlunun mallarının ihtiyaten haczolunmasını isteyebilir:

1 - Borçlunun muayyen ikametgâhı yoksa,

2 - Borçlu taahhütlerinden kurtulmak maksadile mallarını gizlemeğe veya kaçmağa hazırlanırsa yahut kaçarsa,

3 - Borçlu gelip geçici veya pazar ve panayırlarda muamele yapan kimselerden olup ta alacağın mahiyeti itibarile derhal verilmesi icap ediyorsa,

4 - Borçlu Türkiyede ikamet etmiyorsa,

5 - Alacaklının elinde borçluya karşı muvakkat yahut kat'î bir borç ödemeden aciz vesikası varsa.

birinci ve ikinci numaralarda yazılı hallerde vadesi gelmemiş borçtan dolayı da ihtiyatî haciz istenebilir bu suretle konulan

564

Madde 1249 Büyük avaryalarda zarar ve ziyanın tespiti sırasında aşağıdaki hasar ve zararlar hesaba katılmaz:

1 - Güverteye yüklenmiş mallar (1107);

2 - Konşimentoya bağlanmamış ve ne manifesto ve ne de yük defterine yazılmamış mallar;

3 - Kaptana doğru olarak bildirilmemiş kıymetli ve san'atlı şeyler, para ve kıymetli evrak (1148).

Madde 1250 Gemi ve donanmasının büyük avaryadan olmak üzere uğradığı hasar yolculuk sırasında tamir edilecekse tamir yerinde, değilse yolculuğun bitttiği yerde, vukuf ehline, tamire başlanmazdan evvel, tespit ve taktir ettirilmelidir. Vukuf ehlinin raporunda lâzım gelen tamir masraflarına kıymet biçilir. Tamir yolculuk sırasında yapılırsa rapor, yapılan tamir masrafı takdir edilen masraftan aşağı olmak şartile zarar ve ziyanın hesabında esas tutulur. Vukuf ehline takdir ettirme mümkün olmazsa tamir için edilen hakikî masrafların tutarı esas olur.

Tamir yolculuk sırasında yapılmazsa hasarın hesabında yalnız vukuf ehlinin raporu esas tutulur.

Madde 1251 1250 inci maddeye göre bütün olarak kıymet biçilmiş tamir masrafı hasara uğradığı zaman geminin denize indirilmesinden bir sene geçmemiş ise verilmesi lâzım gelen tazminat için esas tutulur.

Geminin muhtelif parçaları ve hususile madenî zarfı ile donanmasının muhtelif kısımları için verilecek tazminata gelince: bunlar bütün bir sene kullanılmamış olursa yukarıdaki hüküm tatbik olunur.

Diğer hallerde yeni ile eski farkı olarak bütün olarak biçilen tamir masraflarından üçte bir ve demir zincirleri için altıda bir indirilir. Çima için bir şey indirilmez.

Bundan başka bütün masraftan yerine yenisi konmuş veya konacak mevcut eski parçaların tam fiatı veya değeri indirilir.

Aynı zamanda hem böyle bir indirme hem de yeni ile eski farkı olarak bir başka indirme yapmak lâzım gelirse ilk evvel yeni ile eski farkı ve kalandan da birincisi çıkarılır.

565

Madde 1252 Tehlikeden kurtarmak üzere feda edilmiş mallar için verilecek tazminat geminin gideceği yerde aynı nevi ve vasıftan malların boşalmanın başladığı sıradaki piyasa fiatına göre tayin edilir.

Piyasa fiatı yoksa yahut bu fiat veya bu fiatın nasıl tatbik edileceği bilhassa malın mahiyeti yüzünden kestirilemiyorsa, fiat vukuf ehline biçtirilir.

Bu fiattan malın batmasile tasarruf edilen navlun gümrük ve sair masraflar indirilir.

Büyük avarya masraflarını korumak için satılan mallar da feda edilmiş mallardan sayılır. (Madde 1247 fıkra: 7)

Madde 1253 Büyün avaryadan sayılan bir hasara uğramış mallar için verilecek tazminat bu malların varma limanında ve boşaltmanın başladığı zamanda avaryalı halde vukuf ehli tarafından biçilmesi lâzım gelen satış değeri ile 1252 inci maddede gösterilen fiattan avarya yüzünden tasarruf edilmiş gümrük ve sair masraflar indirildikten sonra kalacak fiat arasındaki farka göre tayin olunur.

Madde 1254 Büyük avaryadan sayılmayan ve avaryaya sebep olmuş hadiseden evvel veya sonra yahut hadise zamanında hasıl olan kıymet düşkünlüğü ve ziyanlar tazminat hesap olunurken indirilmez. (1252, 1253)

Madde 1255 Gemi ve yük için yolculuk varma limanında değil de başka bir limanda bitiyor ise bu son liman ve eğer yolculuk geminin ziyaile bitmiş ise yükün emniyet altına alındığı yer varma limanı yerine tazminatın hesabında esas tutulur.

Madde 1256 Elden kaçırılan navlun için tazminat feda edilen malın gemi ile varma limanına erişmesi yahut gemi bu limana erişmemişse yolculuğun bittiği limana ulaşması halinde ödenecek navlunun miktarına göre tespit olunur.

Madde 1257 Büyün avaryadan olan bütün hasar gemi

566

yük ve navlun arasında gemi ile yükün kıymeti ve navlunun miktarı ile mütenasip olarak pay edilir.

Madde 1258 Gemi, donanma ve aletleri de dahil olmak şartile, aşağıdaki surette garameye girer:

1 - Yolculuğun sonunda boşalma başlangıcında geminin bulunduğu haldeki kıymetile;

2 - Gemiye donanmasına ve aletlerine gelen ve büyük avarya olmak üzere hesaba katılan hasarın tutarile;

Büyük avaryaya sebep olan kazadan sonra yapılan tamirler ve satın almalar yüzünden halen mevcut kıymet birinci fıkranın birinci numarasında gösterilen kıymetten indirilir.

Madde 1259 Yük aşağıdaki surette garameye girer:

1 - Yolculuğun sonunda boşaltmanın başlangıcında kalan mal ile veya yolculuk geminin zıyaile (1255) bitmiş ise emniyet altına alınmış mal ile;

Ancak gerek birinci ve gerek ikinci halde bu malların avaryaya sebep olan kaza sırasında gemide yahut mavunada (1247 fıkra 2) bulunmuş olması şarttır.

2 - Feda edilen mal ile (1252)

Madde 1260 Garame ile pay edilecek miktarı tespit için şunların hesaba katılması lâzımdır:

1 - Hasara uğramamış mal için yolculuğun sonunda geminin boşaltılmasına başlamadığı sırada ve yerde bu malın piyasa fiatı veya vukuf ehli tarafından biçilen fiatı (1252) ve eğer yolculuk geminin ziyaile bitmiş (1255) ise navlun, gümrük ve diğer masraflar indirildikten sonra malın kurtarıldığı zaman ve yerdeki piyasa veya vukuf ehlince biçilmiş fiatı,

2 - Yolculuk sırasında bozulan veya büyük avaryadan sayılmayan bir hasara uğramış mal için navlun, gümrük ve diğer masraflar indirildikten sonra (1) numarada gösterilen zaman

567

ve yerde bozulmuş haldeki vukuf ehlince biçilmiş (1253) satış değeri;

3 - Feda edilmiş mal için (1252) inci maddeye göre büyük avaryadan olmak üzere hesaba katılan miktar;

4 - Büyük avaryadan sayılan bir hasara uğramış mal için bu malın bozulmuş halde (2) inci numaraya göre biçilecek kıymeti ile 1253 üncü maddeye göre büyük avarya olarak hesaba katılan kıymeti arasındaki fark.

Madde **1261** Denize atılmış ve sonra kurtarılmış mal aynı zamanda ve sonra meydana gelen büyük avaryaların garamesine ancak sahibinin tazminat istemesi halinde girer.

Madde **1262** Navlun:

1 - Kazanılan gayri safî miktarın üçte ikisi,

2 - 1256 ıncı maddeye göre büyük avarya olarak hesaba katılan miktarın üçte ikisi nisbetinde garameye girer.

Taşıma parası geminin ziyaı halinde (1211) sonradan tasarruf edilecek masraflar çıktıktan sonra ödenmesi lâzım gelecek olan miktarla garameye girer.

Madde **1263** Garameye girmiş bir şeye sonradan çıkan kaza ile doğan bir alacak düşüyor ise bu şey ancak alacak indirildikten sonraki kıymetine göre garameye girer.

Madde **1264** Büyük avarya garamesine aşağıdakiler girmez:

1 - Harp mühimmatı ve gemi erzakı;

2 - Gemi adamlarının ücretleri ve eşyası;

3 - Yolcuların bagajları.

Bütün eşya feda olunduğu veya büyük avaryadan sayılan bir hasara uğradığı takdirde 1252 den 1256 ıncıya kadar olan maddelere göre tazminat verilir. Kıymetli ve san'atlı eşya ve para ile kıymetli kâğıtlara gelince; bunlar için ancak kaptana

568

iyice bildirilmişlerse (1148) tazminat verilir. Mukabillerinde tazminat verilen eşya büyük avaryalarda hesaba katılan kıymet veya kıymet farkı miktarınca garameye girer.

1249 uncu maddede gösterilen eşya ancak kurtarıldıkları takdirde garameye girer.

Denizödüncü yolile alınan para garameye girmez.

Madde **1265** Büyük avaryaya sebep olan kaza ile yolculuk sonunda yapılan boşaltma zamanı arasında garameye giren bir şey tamamen (1245) veya kısmen zayi olur veya kıymetten düşer yahut hususile 1263 üncü madde mucibince bir alacak ile takyit edilmiş bulunursa garameye giren diğer eşyanın hisseleri mütenasiben arttırılır.

Ziya veya kıymetten düşme boşaltma başladıktan sonra vaki olmuş ise bu şeye düşen garame payı tazminata hakkı olanlar için kaybolur, şu şartla ki bu şey garameyi tam ödemeye artık yetişmez hale gelmiş ola.

Madde **1266** Tazminata hakkı olanlar gemi ve navlun üzerinden verilecek garameler de gemi alacaklısı haklarını haizdirler. Bundan başka garameye tabi malların her biri üzerinde bu kimseler bu mala düşen garame için rehin hakkını haizdir. Yalnız rehin hakkı, teslim yapıldıktan sonra ve iyi niyetle iktisap etmiş olan üçüncü şahıs zararına olarak kullanılamaz.

Madde **1267** Büyük avaryaya sebep olan kaza garameyi ödeme için kendiliğinden şahsî bir borç doğurmaz. Bununla beraber garameye tabi malın gönderileni malı kabul ederken garame ödemiyeceğini biliyor idise malın ancak teslim alma zamanındaki kıymetine kadar şahsen mes'ul olur, şu şartla ki bu mal teslim edilmemiş olsaydı ondan garameyi ödeyebilmek mümkün bulunmuş ola.

Madde **1268** Hasarın tespit ve taksimi varma yerinde ve eğer buraya ulaşılamamış ise yolculuğun bittiği limanda yapılır.

Madde **1269** Dispeçi hemen yaptırmak kaptanın borcudur. Yaptırmazsa alacaklılardan her birine karşı mes'ul olur.

Dispeç vaktinde yapılmamış ise alâkalılardan her biri bunun yapılmasını istemeğe veya yaptırmağa izinlidir.

Madde 1270 Dispeç iki tarafın bir defaya mahsus olarak her zaman için tayin etmiş bulunacakları kimseler tarafından, tayin edilmiş kimse yoksa mahkemece bu işe memur edilecek kimseler (dispeççi) tarafından yapılır.

Her alâkalı dispeçin yapılması için lâzım olan vesikaları hususile konşimento, fatura ve navlun mukavelelerini dispeççiye ibraz etmeğe borçludur.

Madde 1271 Gemi dispeçin 1258 inci madde hükümlerine göre yapılması lâzım gelen limandan çıkabilmek için bu gemiye düşen garame payının ödeneceği yükte alâkalı olanlara temin edilmek lâzımdır.

Madde 1272 Kaptan büyük avarya garamesine giren malları garame payı ödenmedikçe veya ödenmesi temin edilmedikçe teslim edemez. (1156); ederse malların üzerindeki rehin hakkı mahfuz kalmakla beraber bu paylardan şahsen mes'ul olur.

Kaptan donatanın emri ile bu yolda hareket etmiş ise (1053) üncü maddenin 2 ve 3 üncü fıkraları tatbik olunur.

Alâkalıların garameye giren mallar üzerindeki rehin hakkı bunlar namına kiralayan tarafından kullanılır. Bu hakkı kullanışında kiralayan kendi sarf ve harcettiği paralardan dolayı haiz olduğu rehin hakkına dair hükümlere tabidir.

Madde 1273 Yükte alâkalılardan birinin müstahak olduğu tazminatı gemi veya navlundan kısmen veya tamamen tahsil edememesi yüzünden uğrayacağı zarar (1081, 1082, 1153) yükte alâkalıların hepsi tarafından büyük avarya pirensipleri dairesinde çekilir.

Her halde ve hususile (1153) üncü maddenin ikinci fıkrasındaki halde yükte alâkalı olanlara ait tazminat -1252- inci maddede yazılı tazminata göre tespit olunur. Çıkabilecek büyük avaryaların garamesine satılan mallar dahi yukarda yazılı tazminata esas tutulan kıymet üzerinden girer. (1259)

Madde 1274 1176 ve 1273 üncü maddelerde yazılı haller-

de ödenecek garame payları ve ödenmesi lâzım gelebilecek tazminat her noktada hukukan büyük avarya hallerindeki garame payları ve tazminatı gibidir.

II — Gemilerin çarpması yüzünden çıkan hasar

Madde 1275 Gemilerin birbirine çarpması halinde eğer çatma bir kaza veya mücbir kuvvet yüzünden olmuş veya neden ileri geldiği anlaşılamamış ise geminin yahut gemide bulunan can ve malın çatma yüzünden uğradığı zarar için tazminat istenemez.

Madde 1276 Çatma gemi adamlarının kusurundan ileri gelmiş ise donatan zararı öder.

Madde 1277 Çatma çatışan gemi adamlartnın müşterek kusurundan ileri gelmiş ise bu gemilerin donatanları çatma sebebile gemilerin yahut gemide bulunan şeylerin uğradıkları zararları her bir tarafın kusurunun ağırlığı nispetinde ve böyle bir nisbet bulmak hal ve vaziyete göre mümkün olmadığı yahut her bir tarafın kusuru aynı ağırlıkta göründüğü takdirde aynı derecede ödemeğe borçlu olurlar.

Gemide bulunan insanların yaralanmalarından veya sıhhatlarının bozulmasından doğan zararlardan çatma müstererek bir kusurdan ileri gelmiş ise donatanlar zarar görene karşı müteselsilen mes'ul olur, donatanların birbirine karşı münasebetlerinde bu gibi zararlar için dahi 1 inci fıkra hükmü tatbik olunur.

Madde 1278 Gemi mecburî kılavuz tarafından sevkedilirken onun kusurundan ileri gelen çatmadan donatan mes'ul olmaz; meğerki gemi adamlarından olan kimseler kendilerine düşen vazifeleri yapmamış olalar.

Madde 1279 Gemi manavre yapmak veya yapmamak suretile yahut nizamlara riayetsizlik yüzünden başka gemiye yahut gemide bulunan insanlara veya şeylere bir çatma olmaksızın zarar verdiğinde - 1275 den 1278 - zinciye kadar olan maddelerin hükümleri tatbik olunur.

571

Madde 1280 Çatmaya ait yukarıdaki maddeler hükümleri iç sularda yolculuk yapan bir geminin kazaya iştiraki halinde dahi tatbik olunur.

Donatanın yalnız gemi ve navlunla mes'ul tutulması ve mukavelelerden doğan mes'uliyeti ile gemi adamlarının kusurlarından çıkan mes'uliyetleri hakkındaki hükümler mahfuzdur.

SEKİZİNCİ FASIL

Kurtarma ve yardım

Madde 1281 Bir deniz kazasında gemi veya gemide bulunan şeyler gemi adamlarının idaresinden çıktıktan sonra üçüncü şahıslar tarafından ele geçirilerek emniyet altına alınır (kurtarma), yahutta bir gemi veya gemide bulunan şeyler üçüncü şahısların yardımile deniz kazasından kurtarılırsa (yardım) bu faslın kurtarma ve yardım hakkındaki hükümlerine göre bir ücret istenebilir.

Bu kanunun kara ticareti hakkındaki hükümlerine tabi olan bir gemi tarafından İç sularda kullanılan bir gemi kurtarılmış, yahut böyle bir gemiye yardım edilmiş olursa dahi ücret istenilir.

Madde 1282 Yapılan yardım işe yaramazsa kurtarma ve yardım ücreti diye bir şey istenemez. Verilmesi lâzım gelen miktar emniyet altına alınan ve kurtarılan şeyin kıymetini hiç geçemez.

Madde 1283 Kaptanın açık mümaneatı hilâfına olarak bir gemiye yardımda bulunan kimse kurtarma ve yardım ücreti diye bir şey isteyemez, meğerki mümaneat makul olmaya.

Tehlike altında bulunan bir geminin adamları da böyle bir talepte bulunamaz.

Gemiyi çekenin çektiği gemiyi yahut yükünü emniyet altına aldığından veya kurtardığından dolayı kurtarma veya yardım ücreti namile bir para isteyebilmesi için gemiyi çekme

mukavelesinin tatbikinden sayılamıyacak derecede fevkalâde bir hizmet yapmış olması meşruttur.

Madde 1284 Kurtarma veya yardım aynı donatanın malı olan gemiler arasında olmuş ise kurtarma veya yardım ücreti diye bir şey isteyemez.

Madde 1285 İki tarafça bir mukavele yapılmamış ise kurtarma veya yardım ücreti halin icabı gözetilerek adalet ve hakkaniyete göre tayin olunur 1290 ıncı madde hükmü mahfuz kalmak şartile kurtarmağa veya yardıma iştirak etmiş olan birden ziyade kimseler arasında kurtarma veya yardım ücretinin pay edilmesinde de bu hüküm tatbik olunur.

Kurtarma ve yardım ücreti para olarak tespit olunur. Alâkalılar ittifakla istemedikçe emniyet altına alınan veya kurtarılan şeylerin kıymetinden bir cüz olarak tespit olunamaz.

Madde 1286 Kurtarma ve yardım ücretinin miktarı tayin olunurken başlıca şunlar gözetilir:

Erişilecek gaye çalışanların emeği ve işi, emniyet altına alınan veya kurtarılan gemiyi ve içindeki can ve malları tehdit eden tehlike, emniyet altına alınma veya kurtarmaya iştirak eden kimselerin kendileri ve gemileri için göze aldıkları tehlike, sarfedilen zaman, edilen masraflar ve zararlar, emniyet altına alma veya kurtarmaya iştirak edenlerin göze aldıkları tazmin mes'uliyeti ve diğer zararlar, tehlikeye sokdukları aletlerin kıymeti, emniyet altına alınan ve kurtarılan gemi hususî bir maksada tahsis edilmiş ise bu maksat ve emniyet altına alınan veya kurtarılan şeylerin kıymeti ile kurtaranın mal veya yolcu navlunu bulabileceği iddiaları.

Bu hallerde 1285 inci maddenin ikinci fıkrasında gösterilen pay hakkındaki hükümler kıyasen tatbik olunur.

Madde 1287 Resmî dairelerin masraf ve harçları ve emniyet altına alınan veya kurtarılan şeyler için ödenmesi lâzım gelen gümrük ve diğer resimler ile bu şeylerin muhafazası zıya ve bozulmadan kurtarılması kıymetlerinin biçilmesi ve satılması

hususlarında yapılan masraflar kurtarma veya yardım ücretinin hesabına katılmaz.

Madde 1288 Emniyet altına alma veya yardım hakkında yapılan bir mukavele tehlike zamanında ve tehlikenin tesiri altında yapılmış ve kabul edilen şartlar hakkaniyet ve adalete mugayir bulunmuş olursa, istenildikte, mahkeme tarafından değiştirilebilir yahut bozulabilir. Mukaveleyi yapanlardan biri hileye düşerek mukaveleyi yapmış olur, yahut emniyet altına alma veya kurtarma ücreti yapılan hizmetle aşırı derecede nisbetsiz bulunursa aynı hüküm tatbik olunur.

Madde 1289 Emniyet altına alan veya kurtaran kimse kurtarma veya yardım işini kendi kusurile zarurî kılmış, yahut hırsızlık etmiş veya gizlemiş veyahut doğruluğa sığmayan başka bir şey yapmış ise kurtarma veya yardım ücreti indirileceği gibi hiç te verilmeyebilir.

Madde 1290 Gemi veya yük başka gemi tarafından tamamen veya kısmen emniyet altına alınmış veya kurtarılmış ise kurtarma veya yardım ücreti kurtaran geminin donatanı, kaptanı ve adamları arasında ilk önce donatana ödenmesi lâzımgelen emniyet altına alma veya kurtarma yüzünden geminin uğradığı zararlar ve işletme yüzünden yapılan fazla masraflar çıkarıldıktan sonra kalanından donatanına üçte biri yelkenli donatanına yarısı vapur kaptanile diğer gemi adamlarına altıda biri yelkenli kaptanı ve diğer gemi adamlarına dörtte birer verilmek suretile pay edilir. Kaptan müstesna olmak üzere gemi adamlarına düşen miktar bütün mürettebat arasında her birinin mal ve canına, yaptıkları işe göre pay olunur.

Pay, yolculuk bitmeden kaptan tarafından gemi adamlarına bildirilecek ve her birinin payını gösterecek bir cetvele göre yapılır. Bu cetvele karşı ilk varılan yerin deniz memurluğuna itiraz olunabilir. Memur alakalıları dinledikten sonra pay cetvelini tasdik eder icap ediyorsa kendiliğinden başka bir pay cetveli yapar. Her iki surette verilen karar son ve kat'idir. Bu kararın musaddak sureti memur tarafından gecikmeden donatana bildirilir.

1 - 2 inci fıkralara muhalif mukaveleler hükümsüzdür.

Emniyet altına alma veya kurtarma kurtarıcı gemi veya romorkör tarafından yapılmış ise bu hükümler tatbik olunmaz.

Madde **1291** Kurtarmayı yahut yardımı icabettiren kaza sırasında insan kurtarmağa girişmiş olan kimse gemiyi yahut gemide bulunan şeyleri kurtarmış olan kimselere ait olan tazminattan haklı bir pay isteyebilir. Kurtarılan kimseler kurtarma veya yardım ücretini ödemeğe borçlu değildir.

Madde **1292** Kurtarma ve yardım masraflarından ve hususile kurtarma ve yardım ücretinden dolayı emniyet altına alınan veya kurtarılan şeyler üzerinde alacaklının rehin hakkı ve teminat verilinceye kadar da hapis hakkı vardır. Rehin hakkının kullanılmasında 1237 inci madde hükmü tatbik olunur.

Madde **1293** Kaptan, alacaklı hakkını almadıkça yahut bu hak temin edilmedikçe, malları tamamen veya kısmen teslim edemez, ederse alacaklının teslim edilen şeylerden teslim zamanında elde edebileceği miktar nisbetinde alacaklıya karşı şahsen mes'ul olur.

Donatan; kaptana nasıl hareket edeceğine dair talimat vermiş ise 1053 üncü maddenin 2 inci ve 3 üncü fıkraları tatbik edilir.

Madde **1294** Emniyet altına alma veya kurtarma yüzünden çıkan kurtarma ve yardım masraflarını ödeme borcu şahsî değildir. Bununla beraber malların gönderileni, malları alırken kurtarma yahut yardım masraflarının ödenmesi icap ettiğini bilmekte idise malın teslim alınması halinde mallardan ödemesi mümkün olacak miktarda şahsen mes'ul olur. Teslim edilen mallarla birlikte diğer mallarda emniyet altına alınmış veya kurtarılmış ise gönderilenin şahsî mes'uliyeti masrafların bütün mallar arasında pay edilmesi halinde teslim edilmiş mallara düşebilecek miktardan fazla olamaz.

DOKUZUNCU FASIL

Gemi alacaklıları

Madde 1295 Aşağıda yazılı alacaklılar, sahiplerine gemi alacaklısı hakkını verir:

1 - Gemi cebrî icra yolile satılırsa geminin son limana girmesinden itibaren yapılan cebrî satış masraflarından gayri gemi ile alât ve donanmasının bekçilik ve anbar masrafları,

2 - Gemiye düşen devlet vergileri, yolculuk ve liman resimleri ve hususile tonaj, fener karantina ve liman için verilecek paralar,

3 - Gemi adamlarının hizmet ve ücret akitlerinden çıkan alacakları,

4 - Kılavuzluk, kurtarma, yardım, geri satın alma ve itiraz masrafları,

5 - Geminin büyük avarya garamesindeki payı,

6 - Gemiyi teminat göstermek yolile yapılan denizödüncü verenlerin alacakları ile geminin tamamına veya bir kısmına sahip olsa bile kaptanın bu sıfatla ve gemi bağlama limanı dışlarında bulunduğu sırada zaruret icabile giriştiği diğer kredi muamelelerinden çıkan alacaklar (1069 ve 1082) gemi bağlama limanı dışında iken muhafazasi ve yolculuğun başarılması için hiç bir kredi açılmamış olsa bile kaptana bu sıfatla verilmiş levazımdan ve yapılmış hizmetlerden doğan alacaklar dahi yukariki kredi muamelelerinden çıkan alacaklara benzer.

7 - Yükletilen malların 1214 üncü maddenin 2 inci fıkrasında yazılı bağajların teslim edilmemesinden ve bozulmasından doğan alacaklar,

8 - Kaktanın hususî bir vekâletle değil kaptan sıfatile ve kanunun kendisine tanıdığı salâhiyetle yaptığı hukukî tasarruflardan (madde - 1027 fıkra: 1 - No. 1 -) ve donatan tarafından yapılmış olup tatbiki kaptana düşen mukavelelerin hiç ifa edil-

576

memesinden eksik veya kötü ifa edilmesinden doğan ve bundan evvelki numaralarda yazılı olmayan alacaklar.

9 - Gemi adamlarından birinin kusurundan çıkan (madde 1026 - 1027 - fıkra: 1, 3) alacaklar. Bu şahıs geminin tamamına veya bir kısmına sahip bulunsa da hüküm değişmez.

10 - Kazalara karşı sigortadan dolayı meslek cemiyetinin ve malûliyete karşı sigorta hükümlerine göre sigorta müessesesinin donatandan alacakları.

Madde 1296 Denizödüncü için gemiyi daha evvel rehin almamış olan gemi alacaklılarının gemi ile alâtı ve donanması üzerinde kanunî rehin hakları vardır.

Rehin hakkı gemiye zilyet olan her üçüncü şahsa karşı ileri sürülebilir.

Madde 1297 Gemi alacaklılarından her birinin kanunî rehin hakkı alacağa sebep olan yolculuğun gayri safî navlununa da şamildir.

Madde 1298 Bu faslın hükmünden anlaşılan yolculuk geminin yeni baştan donatılmasını icabettiren veya yeni bir navlun mukavelesi dolayısile girişilen yahut yük tamamen boşaldıktan sonra başlanılan yolculuktur.

Madde 1299 Muhtelif yolculuklar aynı hizmet ve ücret mukavelelerinin hükmü içinde geçmiş iseler 1235 inci maddenin üçüncü fıkrasında yazılı gemi alacaklılarının evvelki yolculuktan çıkan alacaklarından dolayı sonraki yolculuktan elde edilen navlun üzerinde de kanunî rehin hakları vardır.

Madde 1300 Denizödüncü verenin 1220 inci madde mucibince haiz olduğu rehin hakkında diğer gemi alacaklılarının kanunen haiz oldukları rehin hakkına dair hükümler tatbik olunur. Ancak denizödüncü verennin rehin hakkının şumulü denizödüncü mukavelesine göre tayin edilir. (1221)

Madde 1301 Gemi alacaklısının rehin hakkı ana paraya,

faize, denizödüncü pirimine ve masralara da aynı derecede tatbik olunur.

Madd 1302 Gemi alacaklısının gemi ve navlun üzerindeki alacagının ödenmesinde cebrî icra hükümleri tatbik olunur. Dava donatana karşı açılabileceği gibi kaptana karşı da gemi bağlama limanında olsa bile açılabilir (1021). Kaptan aleyhine verilen hüküm donatana da sarîdiri.

Madde 1303 Alacağın doğduğu zaman veya sonra donatanın ondan şahsen mes'ul olması gemi alacaklılarının haklarını degiştirmez. Bu hüküm bilhassa gemi adamlarının hizmet veya ücret akitlerinden doğan alacaklarına tatbik olunur.

Madde 1304 Gemi bir donatma iştirakine ait ise bir tek donatanın malı imiş gibi gerek gemi ve gerek navlun gemi alacaklılarına karşılık sayılır.

Madde 1305 Gemi alacaklısının gemi üzerindeki rehin hakkı geminin kendi tabi bulunduğu memlekete cebrî icra ile satılmış olmasile yahut kaptanın âcil zaruret hallerinde veya kanunî salâhiyetlerine istinaden gemiyi satmış olmasile kalkar (madde: 1070) ve satış bedeli alıcının henüz ödemediği veya kaptanın elinde bulunduğu müddetçe gemi alacaklılarına karşılık olmak üzere gemi yerine geçer.

Bu hükümlerin gemi üzerindeki diğer rehin halarına da tatbiki lâzımdır.

Madde 1306 Gemi 1305 inci mamdede yazılı hallerden gayri bir şekilde elden çıkarılmış ise gemiye sahip olan kimse belli olmayan alacaklıların imtiyaz haklarının ilân ile tebligat yaptırarak kaldırılmasını isteyebilir.

Madde 1307 Gemi son limana girdikten sonra yapılan bekçilik ve anbar masrafları (madde: 1295 No. 1) gemi üstünde bütün başka alacaklara karşı rüçhan hakkı vardır.

Madde 1308 1295 inci maddenin ikinci numarasından do-

kuzuncu numarasına kadar sayılan alacakların son yolculuktan doğanları evvelki yolculuklardan dağan alacaklara karşı rüçhan hakkını haizdir.

Yukardaki fıkrada yazılı son yolculuktan doğan alacaklar için son yolculuk bitirildikten sonra doğan alacaklar da katılır.

Son yolculuktan doğmayan alacaklar arasında yenileri eskilere tercih olunur.

Bununla beraber - 1295 - inci maddenin 3 üncü numarsında sayılan gemi alacaklılarının evvelki yolculuk dolayısile olan alacakları sonraki yolculuk dolayısile olan alacaklarına tercih olunur. Şu kadar ki bu muhtelif yolculukların aynı hizmet veya ücret mukavelesine bağlı olması meşruttur.

Denizödücüne sebep olan yolculuk - 1298 - inci maddede gösterildiği gibi birden fazla yolculuklardan ibaret ise denizödüncü verenin sırası yolculuklardan birincisi bittikten sonra başlayan yolculuklara ait alacaklardan sonra gelir.

Madde 1309 Aynı yolculuğa ait olan veyahut aynı yolculuğa ait sayılan alacaklar (madde 1308) aşağıdaki sıraya göre ödenir.

1 - Gemiden alınan devlet vergileri, liman ve deniz yolculuğu resimleri (madde 1295 No. 2)

2 - Gemi adamlarının hizmet ve ücret mukavelelerinden doğan alacakları (M: 1295 No. 3)

3 - Kılavuz, kurtarma, yardım, istirdat ve itiraz masrafları (1295 No. 4) geminin büyük avarya, garame payları (1295 No. 5) kaptanın acil hallerde yaptığı denizödüncü mukavelesinden ve giriştiği başka kredi muamelelerinden doğan alacaklarla bunlardan sayılan alacakıar (madde 1295 No. 6)

4 - Yükletildiği halde teslim edilmeyen veya bozulan mallar ve bağajlar yüzünden çıkan alacaklar (1295 No. 7).

5 - 1295 inci maddenin sekizinci ve dokuzuncu numaralarında gösterilen alacaklar.

Madde 1310 1039 uncu maddenin birinci ikinci dördüncü

58

ve beşinci numaralarında gösterilen alacakların aynı numara altında bulunanları aynı sıradadırlar.

1309 uncu maddenin üçüncü numarasında sayılan alacakların sonradan doğanları evvel doğanlardan üstündür, birlikte doğanlar bir sıradadır.

Aynı acil halde (madde 1295: No. 6) kaptan muhtelif işler mukavele ederse bunlardan doğan alacakların sırası birdir.

Kaptanın 1309 uncu maddenin 3 üncü numarasında sayılı olan evvelki alacakları ödemek için yaptığı kredi işlerinden ve bilhassa denizödüncü mukavelesinden doğan alacaklar ile böyle evvelki alacakları tanıma, yenileme veya bunların ödeme zamanını uzatma için giriştiği mukavelelerden doğan alacaklar ancak evvelki alacağın rüçhan hakkından istifade ederler. Kredi veya mukavele yolculuğa devam edebilmek için zarurî bulunmuş olsa da hüküm budur.

Madde 1311 1295 inci maddenin onuncu numarasında sayılı alacaklar ne vakit doğmuş olurlarsa olsunlar gemi alacaklılarının diğer bütün alacaklarından sonra sıraya girerler.

Madde 1312 Gemi alacaklılarının navlun üzerindeki rehin hakkı navlun henüz ödenmemiş yahut parası kaptanın elinde bulunmuş olduğu müddetçe hüküm ifade eder. Bu rehin hakkına alacaklıların sırasına dair olan «1307» den «1311» inciye kadar olan maddelerin hükmü tatbik olunur.

Navlun devredildiğinde gemi alacaklılarının rehin hakkı bu navlun henüz ödenmemiş bulunduğu yahut parası kaptanın elinde olduğu müddetçe yeni alacaklıya karşı ileri sürülebilir.

Rehin haklarını tamamen veya kısmen kaybetmiş olan gemi alacaklılarına karşı donatan navlundan aldığı miktar nisbetinde şahsen mes'ul olur. Donatan alınan paranın paylaşılması halinde kendisine düşecek pay nisbetinde bu alacakların her birine karşı mes'uldür.

Donatan kendi hesabına gemiye yükletilen malların da nav-

ve bu münasebetle tahkikatın açılması kararı kendisine bildirilir.

Sorgu, Cümhuriyet müddei umumisi ve müdafii hazır bulunmaksızın icra olunur.

Keşif ve muayenede şahit ve ehli hibrenin dinlenmesinde bulunabilecekler

Madde 186 Bir keşif ve muayenenin icrası sırasında Cümhuriyet müddei umumisi, maznun ve müdafii hazır bulunabilir.

Bir şahit veya ehli hibrenin duruşma sırasında hazır bulunmayacağı umulur veya meskeninin ozaklığı sebebile bulunması güç görülürse bu şahit veya ehli hibrenin dinlenmesinde dahi ayni hüküm caridir.

Bu işlerde hazır bulunmak hakkını haiz olanlar işin geri kalmasına meydan vermemek kaydile işlerin icrası gününden evvelce haberdar edilir.

Maznun mevkuf ise ancak mevkuf tutulduğu yerdeki mahkeme binası içinde yapılacak işlerde hazır bulunmağı istiyebilir.

Bu işlerde hazır bulunmağa mezun olan kimseler kendilerine ait mani sebeplere istinaden işin başka güne tehirini istiyemezler.

Maznunun hazır bulunmaması kararı

Madde 187 Maznunun huzuru, şahitlerden birinin hakikata muvafık şehadet etmesine mani olacağından korkulursa hâkim o işte maznunun bulunmamasına karar verebilir.

Maznunun ehli hibre celbi hakkı

Madde 188 Birden fazla ehli hibre iştirakile bir keşif ve muayeneye lüzum görülürse maznun duruşma sırasında celbettirmek niyetinde bulunduğu ehli hibrenin dahi bu muamelenin yapılacağı güne davet edilmesini isteyebilir, talebinin hâkim tarafından reddedilmesi halinde maznun ehli hibreyi kendiliğden davet ettirebilir.

56

Maznun tarafından davet ettirilen ehli hibre, hâkimin tayin ettiği ehli hibrenin vazifesini güçleştirmemek kaydile, keşif ve muayeneye ve tahkik işlerine iştirak ettirilir.

Müddei umuminin dosyayı tetkiki

Madde 189 Cümhuriyet müddei umumisi, tahkikatın cereyanını geriletmemek şartile, dosyayı tetkik ederek tahkikatın hal ve vaziyeti hakkında her vakit malûmat alabilir ve münasip gördüğü iddiaları dermeyan edebilir.

Tahkikat gayesinin elde edilmesi

Madde 190 Müstantik ilk tahkikat gayesinin elde edildiği kanaatında bulunursa iddiasını bildirmek üzere dosyayı Cümhuriyet müddei umumisine verir.

Cümhuriyet müddei umumisi ilâveten bazı tahkikat icrası talebinde bulunup ta müstantik bu talebi terviç etmezse, bu hususta bir karar verilmek üzere işi karar hâkimine verir.

İlk tahkikatın bittiği maznuna bildirilir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Son tahkikatın açılması kararı

Son tahkikatın açılmasına veya tatiline yahut muhakemenin men'ine karar salâhiyeti

Madde 191 İlk tahkikat yapılan işlerde son tahkikatın açılmasına veya maznunun muhakemesinin men'ine veyahut son tahkikatın muvakkaten tatiline karar vermek salâhiyeti karar hâkiminindir.

Cümhuriyet müddei umumisi, tahkikat evrakını iddiasile birlikte karar hâkimine verir. Son tahkikatın açılmasını istihtaf eden iddianın sebepleri açıkça gösterilmiş bir iddianame şeklinde olmak lâzımdır.

582

İlk tahkikatsız işlerde hukuku amme davasının açılması

Madde 192 Cümhuriyet müddei umumisi ilk tahkikat icra edilmeksizin hukuku amme davasını açarsa iddianamesini dosyasile beraber sulh hâkimine ait işlerde bu hâkime ve diğer işlerde karar hâkimine verir

İddianame

Madde 193 İddianame maznuna isnat olunan suçun neden ibaret olduğunu ve bu suçun kanunî unsurlarile tatbiki icap eden kanun maddesini ve sübut sebeplerini ve duruşmanın hangi mahkemede yapılması lâzım geleceğini ihtiva eder.

Asliye ve ağır ceza mahkemelerine ait işlerde hazırlık veya ilk tahkikatın verdiği esaslı neticeler dahi iddianameye yazılır.

İddianamenin maznuna tebliği

Madde 194 Karar hâkimi iddianamenin bir suretini maznuna tebliğ ile beraber ilk tahkikatın yapılmasını veya duruşmadan evvel bazı delillerin toplanmasını talep yahut son tahkikatın açılmasına muhalefet edip etmediğini üç gün içinde bildirmeğe kendisini davet eder.

İlk tahkikat yapılmış ise bu davet ona göre yapılır.

Bu baptaki talep ve muhalefetler hakkında karar vermek salâhiyeti karar hâkiminindir.

Karar aleyhine ancak 175 inci maddenin birinci fıkrasına ve 176 ıncı maddeye tevfikan itiraz olunabilir.

Bu madde hükümleri sulh mahkemelerine ait işlerde tatbik olunmaz.

Meselenin tenviri için karar ve sulh hâkiminin vereceği kararlar

Madde 195 Karar hâkimi mes'elenin daha ziyade tenviri için ilk tahkikatın tevsiine ve böyle bir tahkikat yapılmamış ise ilk

tahkikatın açılmasına veya bazı delillerin toplanmasına karar verebilir.

Sulh hâkimi dahi bazı delillerin toplanmasını karar altına alabilir.

Bu kararlar aleyhine itiraz olunamaz.

Son tahkikatın açılması kararı

Madde 196 İlk tahkikat ve böyle bir tahkikat yapılmamış ise hazırlık tahkikatı neticesinde maznunun cezayı mucip bir suç işlediği zannını verecek kâfi sebepler görülürse karar hâkimi son tahkikatın açılmasına karar verir.

Son tahkikatın açılmasına mahal olmadığı kararı

Madde 197 Karar hâkmi son tahkikatın açılmasına mahal olmadığına karar verirse, bu kararında filî veya hukukî sebeplerden hangisine istinat ettigini gösterir.

İlk tahkikat yapılmış ise karar hâkimi maznunun muhakemesinin men'ine karar verir. Bu karar maznuna bildirilir.

Son tahkikatın muvakkaten tatili

Madde 198 Maznunun gaip olması veya suçu işledikten sonra bir akıl hastalığına uğraması sebebile son tahkikat yapılmasının imkânsızlığı teayyün ederse karar hâkimi bu tahkikatın muvakkaten tatiline karar verir.

Karar hâkiminin iddianame ile bağlı olmadığı

Madde 199 Karar hâkimi kararlarında Cümhuriyet müddei umumisinin iddianamesile bağlı değildir.

Son tahkikatın açılması kararı

Madde 200 Karar hâkimi tarafından son tahkikatın açılmasına dair verilecek kararda, maznuna isnat olunan suçun neden ibaret olduğu ve bu suçun kanunî unsurları ve tatbiki icap eden kanun maddesi ve du-

58

ruşmanın hangi mahkemede yapılacağı gösterilir.

Karar hâkimi maznunun tevkifine ve evvelce mevkuf ise mevkufiyet halinin devamına mahal olup olmadığına resen karar verir.

Son tahkikatın açılması kararına müddei umumiinin tebeiyeti ve maznunun daveti

Madde 201 Cümhuriyet müddei umumiliğince maznunun muhakemesinin men'i talep edilirde karar hâkimi son tahkikatın açılmasına karar verirse; Cümhuriyet müddei umumisi işi iddianame ile mahkemeye vermeğe mecburdur.

194 üncü madde hükümleri bu halde dahi tatbik olunur.

Ancak maznuna yapılacak davet duruşmanın açılmasından evvel bazı delillerin toplanmasını isteyip istemediğini bildirmesi lüzumundan ibaret olur.

Son tahkikatın açılması kararında mahkeme merciinin tayini

Madde 202 Karar hâkimi salâhiyetli her hangi mahkeme huzurunda son tahkikatın açılmasına karar verebilir. Ancak hâkim davaya bakmağa Temyiz mahkemesinin salâhiyetli olduğunu görürse icap eden muamele yapılmak ve karar verilmek üzere evrakı Cümhuriyet müddei umumiliği vasıtasile merciine gönderir.

Sulh hâkimi kendisine verilen davanın vazifesi haricinde olduğunu görürse iktiza eden karar verilmek üzere avrakı cümhuriyet müddei umumiliği vasıtasile karar hâkimine gönderir.

Son tahkikatın açılması kararı aleyhine itiraz hakkı

Madde 203 Son tahkikatın açılmasına dair verilen karar aleyhine maznun tarafından itiraz olunamaz.

585

Son tahkikatın açılmasına mahal olmadığına veya davanın iddianamede gösterilen mahkmenin madunu olan bir mahkemeye verilmesine dair karar hâkimi tarafından verilen karar aleyhine cümhuriyet müddei umumisi tarafından acele itiraz yoluna müracaat edilebilir.

Tekrar dava açılabilmesinin şartı

Madde 204 Karar hâkimi son tahkikatın açılmasına mahal olmadığına bir karar verip te bu karar kat'ileştikten sonra dava ancak yeni vak'aların veya yeni delillerin meydana çıkması halinde tekrar açılabilir.

Sulh mahkemelerinde doğrudan doğruya duruşma yapılabilen haller

Madde 205 Aşağıda yazılı hallerde iddianameye ve son tahkikatın açılması kararına hacet kalmaksızın sulh mahkemeleri huzurunda doğrudan doğruya duruşma yapılabilir.

1 - Maznun kendiliğinden gelirse.

2 - Yakalanarak mahkemeye verilmiş olursa.

3 - Takibat kabahate taallûk ederse.

Maznun kendiliğinden gelir veya yakalanarak mahkemeye çıkarılırsa davanın esaslı noktaları mahkeme zabıtnamesine yazılır. Diğer hallerde keyfiyet maznuna gönderilecek celpnameye yazılır.

BEŞİNCİ FASIL

Duruşma hazırlığı

Duruşma günü

Madde 206 Duruşmanın yapılacağı gün mahkeme reisi tarafından tayin olunur.

Devlet ve Hükûmet nufuzunu kıran ve

adabı umumiye aleyhinde olan suçlar ile yağma ve yol kesmek ve adam kaldırmak ve öldürmek cürümleri diğerlerinden önce görülür.

Celpnamenin yazılması ve tebliği ve sübut vasıtalarının nakli

Madde 207 Cümhuriyet müddei umumiliği duruşma için icap eden celpnameleri yazar ve tebliğ eder ve suçun sübutuna yardım edecek eşyayı mahkemeye verir.

Maznun veya şahit yahut ehli hibre çok olmasından veya maznunun sorgusunun uzaması ihtimalinden dolayı duruşmanın bir günde bitmeyeceği anlaşılırsa reis şahitlerle ehli hibrenin hepsini veya bir kısmını sonraki duruşmalara davet ettirebilir.

Son tahkikatın açılması kararının maznuna bildirilmesi

Madde 208 Son tahkikatın açılmasına dair olan karar celpnameden evvel ve nihayet celpname ile birlikte maznuna bildirilir.

Mevkuf olan veya olmayan maznunun daveti

Maade 209 Mevkuf olmayan bir maznuna tebliğ olunacak celpnameye mazereti olmaksızın gelmediği halde tevkif olunacağı veya zorla getirileceği yazılır. Ancak 225 inci maddede beyan olunan halde bu ihtar yazılmaz. Mevkuf bulunan bir maznunun daveti33üncü madde mucibince duruşma gününün tebliği suretile olur. Aynı zamanda maznun duruşmada gendisini müdafaa için bir talepte bulunup bulunmayacağı ve bulunacaksa neden ibaret olduğunu bildirmeğe davet olunur. Bu muamele mevkufun mahkeme kâtibi yanına getirilerek bir zabıt varakası tutmak suretile yapılır.

tebliğ ile duruşma arasındaki mehil

Madde 210 Yukarıdadi madde mucibince celpnamenin tebliğile duruşma günü arasında en aşağı bir hafta geçmek icabeder.

Bu mehle riayet edilmemiş ise son tahki-

katın açılmasına dair olan karar okunmazdan evvel maznun duruşmanın talikini isteyebilir.

Müdafii davet

Madde 211 Müdafi gerek mahkemece tayin edilmiş olsun gerek maznun tarafından intihap edilip te mahkemeye haber verilmiş bulunsun maznun ile birlikte davet olunur.

Maznunun müdafaa delillerinin toplanması talebi

Madde 212 Maznun, şahit veya ehli hibrenin davetini yahut müdafaa delillerinin toplamasını istediğinde bu delillerin taallûk ettiği vakıaları göstermek suretile bu baptaki istidasını duruşma gününden en aşağı beş gün evvel mahkeme reisine verir.

Bu istida üzerine verilecek karar derhal kendisine bildirilir.

Maznunun kabul edilen talepleri Cümhuriyet müddei umumiliğine de bildirilir.

Daveti reddolunan kimsenin maznun tarafından doğrudan davet ettirilmesi

Madde 213 Reis bir kimsenin daveti hakkındaki istidayı reddeylediği takdirde maznun o kimseyi doğrudan doğruya davet ettirebileceği gibi evvelce bir istida vermeksizin dahi o kimseyi getirebilir.

Doğrudan doğruya davet olunan kimse, yol masrafile kaybedeceği vakit için tarifeye göre verilmesi muktazı tazminat, celpnamenin tebliği sırasında kendisine verilir veya mahkeme kalemine yatırıldığı bildirilirse hazır bulunmağa mecburdur.

Doğrudan doğruya davet olunan kimsenin beyanatı duruşma sırasında hadisenin tenvirine yararsa mahkeme talep vukuunda, yukarıdaki fıkrada yazılı masraf ve tazminatın devlet hazinesinden verilmesine karar verir.

Mahkeme reisinin resen daveti

Madde 214 Mahkeme reisi dahi resen şahit ve ehli hibre celbine ve başkaca sübut sebeplerinin toplanmasına karar verebilir.

Davet edilen şahitlerin isim ve ikametgâhlarının maznuna ve müddei umumiye bildirilmesi

Madde 215 Maznun doğrudan doğruya davet ettirdiği veya duruşma sırasında getireceği ehli hibre ve şahitlerin isimlerile mesken veya ikametgâhlarını Cümhuriyet müddei umumisine vaktü zamanile bildirir.

Cümhuriyet müddei umumisi dahi iddianamede gösterilen veya maznunun talebi üzerine davet olunan şahitler ve ehli hibre haricinde gerek reisin kararile ve gerek kendiliğinden başka kimseleri davet ettirecek ise bunların isimlerile mesken veya ikametgâhlarını maznuna gene vaktü zamanile bildirir.

Şahit ve ehli hibrenin naiple veya istinabe yolile dinlenmeleri

Madde 216 Hastalık veya malûliyet veya iktihamı mümkün olmayan başka bir sebeple bir şahit veya ehli hibrenin uzun veya gayri muayyen bir zaman için duruşmada hazır bulunması kabil olmayacağı anlaşılırsa mahkeme bir naip marifetile veya istinabe yolile onun dinlenmesine karar verebilir. Yemin verilmesi icap eden hususlarda yemin ettirildikten sonra dinlenir.

Bu hüküm meskenlerinin uzak bulunmasından dolayı celpleri müşkül olan şahit ve ehli hibrenin dinlenmesinde dahi caridir.

Şahit ve ehli hibrenin dinleneceği günün bildirilmesi

Madde 217 İşin gecikmesine sebebiyet vermeyecekse şahit veya ehli hibrenin dinlenmesi için tayin olunan günden Cümhuriyet müddei umumisine, maznuna ve müdafia haber verilir. Bunların dinlenme sırasında hazır bulunmaları şart değildir. Tutulan zabıt varakası Cümhuriyet müddei umumisine ve müdafia gösterilir.

Mevkuf olan maznun ancak mevkuf bulunduğu mahaldeki mahkeme binası içinde yapılacak bu nevi işlerde hazır bulunmağı isteyebilir.

tekrar keşif ve muayene

Madde 218 Duruşmanın hazırlanması için yeniden keşif ve muayeneye ihtiyaç görülürse gene yukardaki madde ahkâmı tatbik olunur.

ALTINCI FASIL

Davaya duruşma

Duruşma usulü

Madde 219 Duruşma hükme iştirak edeceklerin huzurile ara vermeksizin cereyan eder. Cümhuriyet müddei umumisinin ve zabıt kâtibinin bulunmaları şarttır.

Bir kaç müddei umumi ve müdafiin duruşmaya iştirakleri

Madde 220 Cümhuriyet müddei umumiliği heyetinden bir kaç zat ve bir kaç müdafi aynı zamanda duruşmaya iştirak edebilecekleri gibi münavebe suretile işi aralarında taksim de edebilirler.

talik ve tehir talebi ve kararları

Madde 221 Duruşmanın talikine dair taleplere mahkemece karar verilir.

Kısa bir zaman için tehir kararı reis tarafından verilir. 141 inci maddede yazılı hal müstesna olmak üzere müdafiin manii çıkması talik talebi için maznuna bir hak vermez.

210 uncu maddede muayyen olan müddete riayet olunmamış ise reis duruşmanın talikini istemeğe hakkı olduğunu maznuna bildirir.

tehir müddeti

Madde 222 Tehir olunan duruşmaya tehir tarihinden itibaren nihayet sekizinci gün

590

devam olunur. Aksi halde duruşmaya tamamen yeniden başlamak icap eder.

Maznunun gelmemesi hali

Madde 223 Mahkemeye gelmemiş olan maznun hakkında duruşma yapılmaz.

Gelmemenin makbul sebepleri isbat edilmezse maznunun hazır olması emrolunur veya hakkında tevkif müzekkeresi verilir.

Duruşma sırasında maznunun mahkemeden uzaklaşması

Madde 224 Mahkemeye gelen maznun duruşmanın devamı müddetince hazır bulunur, savuşmamasının önüne geçmek için mahkeme reisi lâzım gelen tedbirleri alır ve duruşma tehir olunduğu müddetçe maznunu nezaret altına dahi aldırabilir.

Maznun savuşur veya tehiri iakip eden duruşmaya gelmezse dava hakkında evvelce kendisi sorguya çekilmiş ve artık huzuruna mahkemece lüzum görülmemiş olursa dava gıyabında bitirilebilir.

maznun gelmese bile duruşma yapılabilen haller

Madde 225 Tahkikatın mevzuu olan suç gerek yalnız ve gerek birlikte olarak para cezasını, hafif hapis ve müsadere cezalarını müstelzim ise maznun gelmese bile duruşma yapılabilir. Bu gibi hallerde maznuna gönderilecek celpnamede kendisi gelmese dahi duruşmanın yapılabileceği yazılır.

maznunun talebi üzerine hazır bulundurulamayacağı haller

Madde 226 Ağır cezalı cürümlerin maadasında maznunun talebi üzerine mahkeme; kendisini hazır bulundurmak mecburiyetinden vareste tutabilir.

Bu takdirde maznun ilk tahkikat sırasında sorguya çekilmemiş ise davaya esas olan vakıalar üzerine istinabe suretile sorguya çekilir.

571

Cümhuriyet müddei umumisile müdafia, maznunan sorgusu için tayin olunan gün haber verilir. Bununla beraber bunların sorguda huzurları zarurî değildir.

Sorguyu mutazammın olan zabıt varakası duruşma sırasında okunur.

Maznunun müdafi gönderebilmesi

Madde 227 Meznunun, hazır olmaksızın duruşma yapılabilecek olan davalarda müdafi göndermeğe salâhiyeti vardır.

Maznun hazır olmaksızın yapılan duruşmada eski hale getirme şartı

Madde 228 Duruşma, maznun hazır olmaksızın yapılırsa hükmün kendisine tebliği tarihinden bir hafta içinde mehlin geçmesinden mütevellit neticeleri berlaraf etmek için maznun kanunî sebeplere istinatla o hüküm hakkında eski hale getirme talebinde bulunabilir.

Şu kadar ki maznun kendi talebi üzerine duruşmada hazır bulunmak mecburiyetinde tutulmamış yahut müdafi marifetile temsil edilmek salâhiyetini istimal etmiş olursa artık eski hale getirme talebinde bulunamaz.

maznunun zorla getirilebilmesi

Madde 229 Mahkeme maznunun bizzat hazır bulunmasına ve ihzar veya tevkif müzekkeresile zorla getirilmesine her vakit karar verebilir.

Birden fazla davaların birleştirilmesi

Madde 230 Mahkeme bakmakta olduğu bir kaç davalar arasında irtibat görürse bu irtibat 3 üncü maddede gösterilen neviden olmasa bile birlikte tahkik ve hükmolunmak üzere bu davaların birleştirilmesine karar verebilir.

Reisin vazifesi

Madde 231 Reis duruşmayı idare eder

592

ve maznunu sorguya çeker ve ikame edilen delilleri dinler.

Duruşmada alâkadar olanlardan biri duruşmanın idaresine müteallik olarak reis tarafından emrolunan bir tedbirin kabule şayan olmadığını beyan ederse mahkeme bu bapta bir karar verir.

Şahitlerle ehli hibrenin müddei umumî ve maznun tarafından dinlenmeleri ve istizahları

Madde 232 Cümhuriyet müddei umumisi ile maznun tarafından gösterilen şahitlerle ehli hibrenin dinlenmelerini ve istizahını Cümhuriyet müddei umumisi ve müdafiin müttefikan vaki talepleri üzerine mahkeme reisi kendilerine tevdi eder. Bu takdirde müddei umumî tarafından gösterilen şahitleri ve ehli hibreyi evvelâ dinlemek ve istizah etmek hakkı müddei umumiye aittir. Maznun tarafından gösterilen şahitler ve ehli hibrenin dinlenmesinde ve istizahında aynı rüçhan müdafia aittir.

Bundan sonra reis dahi şahitlere ve ehli hibreye meseleyi daha ziyade tenvir için lâzım gördüğü sualleri sorabilir.

mahkeme azasının sual sorması

Madde 233 Reis talepleri üzerine mahkeme azasına dahi ehli hibre ve şahitlere sual sormağa müsaade verir, bu müsaade Cümhuriyet müddei umumisine, maznuna ve müdafie dahi verilir.

Dinleme ve istizah müsaadesinin geri alınması

Madde 234 232 inci maddenin birinci fıkrasında gösterilen halde ehli hibre ve şahitlerin dinlenme ve istizahı hususunda kendilerine verilen müsaadeyi bir taraf sui istimal ederse reis bunu geri alabilir.

232 inci maddenin birinci ve 233 üncü maddenin ikinci fıkralarında gösterilen haller-

de reis icapsız olan veya taallûku bulunmayan suallerin sorulmasını menedebilir.

Sual sorulmasında tereddüt

Madde 235 Bir sualin sorulması caiz olup olmadığında tereddüt edilirse mahkeme bir karar verir.

Şahit ve ehli hibre yoklaması ve son tahkikatın açılması kararının okunması

Madde 236 Duruşmaya şahitler ve ehli hibrenin yoklamasile başlanır.

Bundan sonra maznunun, şahıs ve hüviyeti tesbit olunur. Bunu müteakip son tahkikatın açılmasına dair olan karar okutturulur ve 135 inci madde mucibince maznun sorguya çekilir.

Kararın okunması ve maznunun sorguya çekilmesi şahitler hazır bulunmaksızın yapılır.

Delillerin ikamesi ve bu baptaki talep ve kararlar

Madde 237 Maznunun sorguya çekilmesinden sonra delillerin ikamesi işine başlanır.

Bir delilin iradına müteallik talebin reddi mevzuu bahsolur, yahut bazı delillerin iradına müsaade olunması muhakemenin talikini icap ettirirse, mahkeme bu bapta bir karar verir.

Mahkeme vuku bulan talep üzerine veya kendiliğinden şahit ve ehli hibre celbini ve başkaca sübut sebeplerinin ihzar ve iradını emredebilir.

Delilleri ikamenin şumulü

Madde 238 Delillerin ikamesi, davet edilen bütün şahitlerin ve ehli hibrenin dinlenmesi ve sair sübut vasıtalarının irat edilmesi demektir.

Deliller davayı uzatmak maksadile ikame olunamaz.

Duruşma celsesinde ilk defa olarak şa-

hitlerin ve ehli hibrenin gelmeleri veya davetlerinin talep olunması veya diğer sübut vasıtalarının irat edilmesi halinde de bu kaide caridir.

Cümhuriyet müddei umumisi ile maznun ittifak ederlerse mahkeme şu veya bu delilden sarfınazar edebilir.

Kabahate taallûk eden veya şahsî dava üzerine görülen işlerde mahkeme davaya ve feragate ve evvelce verilen kararlara bağlı olmayarak delillerin ne hudut dahilinde ikame edileceğini tayin eder.

Delil ve vakıanın geç ikame ve irat edilmesi

Madde 239 Bir delilin veya isbat olunacak vakıanın geç irat edilmesi, ikamesi talebinin reddine sebep olmaz.

Bununla beraber dinlenecek şahidin veya ehli hibrenin ismi hasma geç tebliğ edilmiş yahut isbat edilecek hadise hasım tarafı için lâzım gelen malûmatı elde etmeğe vakit müsait olmayacak derecede geç bildirilmişse hasım tarafı delillerin ikamesi hitam bulmazdan evvel malûmat almak üzere duruşmanın talikini isteyebilir.

Reisin veya mahkemenin emrile davet olunacak şahitler ve ehli hibre hakkında Cümhuriyet müddei umumisi ve maznun dahi bu hakkı haizdirler.

Bu talepler hakkında mahkeme kanaatına göre karar verir.

Sorgu sırasında maznunun mahkemeden çıkarılabileceği haller

Madde 240 Maznunun yüzüne karşı şeriklerinden birinin veya bir şahidin hakikatı söylemeyeceğinden korkulursa. mahkeme sorgu ve dinleme sırasında o maznunun mahkeme salonundan çıkarılmasını emredebilir.

545

Şu kadar ki maznun tekrar geririldiği zaman gıyabına yapılan söz ve işlerin esaslı noktaları kendisine bildirilir.

Şahidin ve ehli hibrenin dinlendikten sonra mahkemeden uzaklaşmaları

Madde 241 Şahitler ve ehli hibre dinlendikten sonra ancak reisin emir ve müsaadesile mahkemeden çıkabilirler. Bunun için evvelce Cümhuriyet müddei umumisine ve maznuna sorulur.

Duruşma sırasında okunacak sübut sebepleri

Madde 242 Sübut sebepleri olarak kullanılacak senetler ve sair evrak duruşma sırasında okutturulur.

Evvelce verilmiş olan mahkûmiyet ilâmlarile Adlî sicil hulâsaları ve şahsî ahval sicilleri hakkında dahi bu suretle muamele olunur. Bu hüküm keşif ve muayeneyi tazammun eden zabıt varakaları hakkında da caridir.

Delilin bir şahitten ibaret olması

Madde 243 Bir vakıanın delili bir şahidin şahsî malûmatından ibaret ise bu şahit duruşma esnasında dinlenir.

Şahidin daha evvelce şehadetini ihtiva eden zabıt varakalarının ve yazılı beyanlarının okunması şifahî şehadet yerine geçemez.

Zabıt varakalarının okunmasile ikttfa olunabilecek haller

Madde 244 bir şahit veya ehli hibre yahut maznunu şeriklerinden biri vefat etmiş yeya akıl hastalığına tutulmuş veya meskeni bulunmamış olursa evvelce alınan ifadesini havi zabıt varakasının okunmasile iktifa olunabilir. Evvelce mahkûm olan şerik hakkında dahi hüküm böyledir.

216 ıncı maddede gösterilen hallerde dinlenme keyfiyeti son tahkikatın açılmasın-